

1 § Val av ledamöter i Nordiska rådets svenska delegation

Företogs val av tjugo ledamöter i Nordiska rådets svenska delegation.

Valberedningen hade enhälligt beslutat om gemensam lista för val av ledamöter i Nordiska rådets svenska delegation.

Sedan en promemoria innehållande den gemensamma listan delats ut och godkänts av kammaren befanns följande personer, vilkas namn i här angiven ordning upptagits på listan, valda till ledamöter i Nordiska rådets svenska delegation för riksmötet 2005/06:

Anita Johansson (s)
Reynoldh Furustrand (s)
Kent Olsson (m)
Gabriel Romanus (fp)
Margareta Israelsson (s)
Marianne Carlström (s)
Tuve Skånberg (kd)
Elina Linna (v)
Sinikka Bohlin (s)
Inger René (m)
Lars Wegendal (s)
Heli Berg (fp)
Agne Hansson (c)
Nils-Erik Söderqvist (s)
Rolf Gunnarsson (m)
Berndt Sköldestig (s)
Barbro Feltzing (mp)
Gunilla Tjernberg (kd)
Lennart Axelsson (s)
Runar Patriksson (fp)

2 § Val av suppleanter i Nordiska rådets svenska delegation

Företogs val av tjugo suppleanter i Nordiska rådets svenska delegation.

Valberedningen hade enhälligt beslutat om gemensam lista för val av suppleanter i Nordiska rådets svenska delegation.

Sedan en promemoria innehållande den gemensamma listan delats ut och godkänts av kammaren befanns följande personer, vilkas namn i här angiven ordning upptagits på listan, valda till suppleanter i Nordiska rådets svenska delegation för riksmötet 2005/06:

Britt Bohlin Olsson (s)
Paavo Vallius (s)
Fredrik Reinfeldt (m)
Lars Leijonborg (fp)
Eva Arvidsson (s)
Michael Hagberg (s)
Göran Hägglund (kd)
Lars Ohly (v)
Ann-Kristine Johansson (s)
Cecilia Widegren (m)
Lennart Nilsson (s)
Marita Aronson (fp)
Maud Olofsson (c)
Monica Green (s)
Gunilla Carlsson i Tyresö (m)
Ronny Olander (s)
Maria Wetterstrand (mp)
Else-Marie Lindgren (kd)
Johan Linander (c)
Sverker Thorén (fp)

3 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 13 oktober.

4 § Anmälan om kompletteringsval till kulturutskottet

Talmannen meddelade att Socialdemokraternas riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält Inger Nordlander som ledamot i kulturutskottet och Johan Andersson som suppleant i kulturutskottet.

ledamot i kulturutskottet

Inger Nordlander (s)

suppleant i kulturutskottet

Johan Andersson (s)

5 § Meddelande om allmän debattimme

Talmannen meddelade att allmän debattimme skulle äga rum *onsdagen den 26 oktober kl. 9.00*.

6 § Norden

Norden

Föredrogs

utrikesutskottets betänkande 2005/06:UU3

Norden (skr. 2004/05:90 och redog. 2004/05:NR1).

Anf. 1 BIRGITTA AHLQVIST (s):

Herr talman! En del av det nordiska samarbetet handlar om Barents-samarbetet.

I somras deltog jag i en konferens som Nordiska rådet hade anordnat i Bodö. Den handlade om Barents framtid. Där framkom att Norge och Finland satsar stort på Barents, medan Sveriges engagemang kändes lite mer osäkert. Därför har jag valt att enbart ta upp den frågan i mitt inlägg. Anita Johansson kommer i sitt inlägg att behandla de nordiska frågorna i stort.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Finland övertar ordförandeskapet i Barentsrådet i november i år. Under det finska ordförandeskapet förstärker Finland organisationen kring Barentsfrågorna markant genom att etablera ett nationellt regionalt Barentssekretariat i Rovaniemi.

Norge har sedan länge ett Barentssekretariat i Kirkenes, och det håller man på att bygga ut. Detta sekretariat kommer att kompletteras – det är på gång redan nu – med ett internationellt forskningsinstitut och ett internationellt Barentssekretariat. Norge satsar också kraftigt på Barentsfrågorna.

Sverige inrättade ett Barentssekretariat 2004 efter en utredning som tillsattes i slutet av 2002 och som bland annat hade i uppdrag att lämna förslag på hur Barentsfrågorna framgent bäst kunde hanteras på såväl nationell nivå inom Regeringskansliet som på regional nivå på länsstyrelserna. Anledningen var att de tillfälliga sekretariatsfunktionerna som UD byggt upp för ordförandeskapet i Barentsrådet skulle avvecklas efter ordförandeperiodens slut. Utredarens förslag innebar att de tjänster som fanns skulle permanentas.

Dåvarande utrikesministern Anna Lindh beslutade våren 2003 att inrätta ett Barentssekretariat i norr. Just nu håller man på att utvärdera Barentssekretariatet efter två års arbete.

Det finns en lång samarbetstradition inom Barentsområdet. Redan 1964 startade Sveriges nordkalottkommitté – ett samarbete mellan de fyra länderna under temat folkets diplomati. Den kunskap och kompetens som byggts upp i norr kring dessa frågor genom organisationer, företag, universitet, kommuner, enskilda med flera måste bibehållas och utvecklas. Och Svenska Barentssekretariatet spelar en stor roll i den utvecklingen. Sekretariatet ger status, resurser och stöd till den regionala nivån men får också tillbaka information, kunskap och erfarenheter av de regionala aktörerna. Det behövs både en nationell och en regional nivå för att samarbetet ska lyckas.

Vissa frågor kan framgångsrikt hanteras bara på nationell nivå, till exempel visumfrågor, tullfrågor och avtal mellan stater, medan andra frågor som näringslivsfrågor hanteras bäst regionalt och lokalt.

Sedan finns det frågor där man behöver samarbeta både på den nationella och den regionala nivån. Vi har till exempel bildat något som kallas för Barents väg, en internationell förening som har skapat en tvärförbindelse genom Ryssland, Finland, Sverige och Norge. Barents väg sträcker sig från Bodö vid norska atlantkusten till finska Salla och vidare till Murmansk vid Barents hav. I dag kan man åka buss hela vägen mellan Bodö och Murmansk, 150 mil. Men för att detta skulle lyckas var man tvungen att på nationell nivå tillsammans med EU se till att tullstationen i Salla öppnades. Det har man gjort, och det är mycket bra.

Det nordiska samarbetet med nordvästra Ryssland och Barents är viktigt. Tack vare Barentssamarbetet säkrar vi en fredlig och stabil utveckling i regionen, och vi befäster och vidareutvecklar de kulturella banden mellan folken. Vi lägger på det här sättet grunden för en bärkraftig ekonomisk och social utveckling i området. Vi medverkar också till en utveckling som tar hänsyn till urfolkens intressen, för i det här området bor det många olika minoriteter, bland annat samer, vesper och nenetser.

Men vi måste också se till att näringslivet får bättre möjligheter att utvecklas och blomstra i Barents. Oljan och gasfyndigheterna gör att området har stort intresse i hela världen. Olje- och gasfyndigheterna i Barents hav är tolv gånger större än de i Snövitprojektet i Norge. På Kolahalvön finns fler mineraler än på något annat ställe i världen. Det finns mer än 500 olika mineraler. Midnattssol, norrsken, storslagen fjällvärld, vidsträckta skogar, forsande vatten, isbelagda hav, den särpräglade samiska kulturen och ljusa ljuva somrar kombinerat med långa mörka vintrar gör att alltfler turister söker sig till Barents för äventyr, upplevelser och inte minst fiske.

Det är nödvändigt att ytterligare stärka processen och befrämja en längre gående integration och ett utökat samarbete i norr. För att åstadkomma detta fordras samordning, information, nätverkssamarbete mellan myndigheter, näringsliv och universitet, en bra fysisk infrastruktur och ett bättre utnyttjande av distansöverbyggande teknik.

Barentssekretariatet i norr har en nyckelroll i arbetet och måste därför finnas kvar och med utökade regionala resurser. Och varför inte en emisserie för Barentsområdet?

Prot. 2005/06:17
19 oktober

Norden

I detta anförande instämde Åke Bergbäck (fp) och Siv Holma (v).

Anf. 2 GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! Vi har förmodligen att se fram emot en relativt lugn överläggning om det nordiska samarbetet i dag. Vi är tacksamma för att vi får ha den här överläggningen innan en del av oss reser till Reykjavik för rådets årliga session. Vi kan också se fram emot en frisk debatt om det nordiska samarbetet under våren med anledning av motioner om det nordiska samarbetet. Jag, för min del, ser fram emot det också.

Det nordiska samarbetet diskuteras naturligtvis eftersom vi befinner oss i ett nytt läge när det gäller internationellt samarbete i vår del av världen, framför allt genom EU:s utvidgning. Det är naturligt att det då diskuteras. Det är bra. Det är också naturligt att det nordiska samarbetets former omprövas. Det är för övrigt något som har kännetecknat det nordiska samarbetet ända sedan Nordiska rådet bildades 1952 att det har förts en ständig diskussion om hur samarbetet ska få de bästa formerna. Det är bra.

Då tycker jag att den första utgångspunkten är att konstatera att det nordiska samarbetet har en stark folklig förankring. I vårt land är det så att man, när man gör undersökningar om detta, finner att det nordiska samarbetet har en starkare förankring än det europeiska. Det är ju inte så förvånande eftersom vi har mycket gemensamt i Norden. Jag tycker inte för min del att man ska spela ut de här samarbetena mot varandra, men gör man det får det nordiska samarbetet ett starkare stöd än det europeiska.

För min del ser jag det så att det nordiska samarbetet stärker det europeiska samarbetet. Att spela ut dem mot varandra är ungefär lika motiverat, eller omotiverat, som när en del under de första diskussionerna om Europasamarbetet i Sverige sade att vi inte ska samarbeta i Europa, vi ska samarbeta med hela världen. Man ställde det i motsats till varandra.

På samma sätt tycker jag att vi ska inse att det nordiska samarbetet stärker det europeiska samarbetet. Framför allt ökar det förutsättningarna för oss i Norden att få genomslag för våra synpunkter i det som vi har gemensamt i det europeiska samarbetet. Även för den som är väldigt entusiastisk för europeiskt samarbete, som jag är, finns det ju mycket övrigt att önska när det gäller Europas framtid och när man ser de tecken som finns i det europeiska samarbetet. Man kan enkelt sammanfatta det så att den rena marknadsekonomiska ideologin har fått dominera alltför mycket. EU bör göras mer socialliberalt och mindre renodlat marknadsliberalt. Där kan Norden spela en roll, och den rollen kan vi spela bättre om vi har ett bra internt nordiskt samarbete.

Sedan är det naturligtvis så att det fortfarande finns många interna, nordiska frågor som vi behöver samarbeta om för att skapa ett gränslöst Norden för de människor, de flera hundra tusen människor, som antingen pendlar över gränsen regelbundet eller bor i ett nordiskt land och är medborgare i ett annat. Vi har det nordiska kultursamarbetet, som naturligtvis

inte kan ersättas av ett europeiskt kultursamarbete. Vi har behovet av att bygga ut våra grannskapsförbindelser runt Östersjön, där ju också det nordiska samarbetet har gått i spetsen. Jag behöver bara påminna om att Nordiska rådet var den första organisation som kom över till de baltiska staterna och medverkade i uppbyggnaden av deras parlamentariska demokrati efter deras befrielse från kommunismen.

Det finns alltså mycket som talar för ett starkt nordiskt samarbete också i den här nya situationen. Jag kan ju nämna för kammarens ledamöter, inklusive talmannen, att det är många regionala samarbeten som finns i EU där de som ägnar sig åt detta samarbete är avundsjuka på oss i Norden för vår starka tradition, vårt samarbete och inte minst det faktum att vi har byggt upp ett samarbete där vi har en väldigt intensiv dialog med regeringarna. Vid Nordiska rådets förra session, som var här i Stockholm, hade vi deltagande av inte mindre än 55 nordiska ministrar som kom hit och deltog i debatter med parlamentarikerna, också från de andra nordiska länderna, och svarade på frågor och försvarade regeringarnas politik och ministerrådets politik. Det finns ingen likhet till detta i något parlamentariskt organ som jag känner till, och vi har ändå kontakter med såväl baltiska församlingen och Beneluxförsamlingen som British-Irish Interparliamentary Body. Jag är helt övertygad om att det nu också kommer att växa upp liknande organ i de östra medlemsländerna i EU. Det är något som jag som parlamentariker tycker är en väldigt styrka, och det vore ju ironiskt om inte vi som parlamentariker skulle slå vakt om just en sådan samarbetsform, där vi kan föra en dialog, en öppen offentlig dialog, med våra regeringsledamöter.

Sedan är det ju också så att det nordiska samarbetet, när vi har de årliga sessionerna, drar till sig ett väldigt stort intresse. Man talar om att det är ungefär tusen deltagare på en sådan session. Då kan man tycka: Oj, det var mycket. Det kostar mycket pengar. Men det kostar inte Nordiska rådet eller parlamenten mycket pengar, utan det är olika organ som ser det som motiverat att sända deltagare till Nordiska rådets session för att det är en viktig händelse i Norden.

Herr talman! Jag skulle vilja använda den sista minuten av min talar-tid till att fästa uppmärksamheten på en skrift som har givits ut av Nordiska ministerrådet, som ju som bekant leds av vår tidigare kollega Per Unckel, tidigare moderat riksdagsman. Det här är en skrift som heter *Norden som global vinnarregion*. Det är opinionsbildare i Norden som med hjälp av en så kallad *think tank* har ställt samman synpunkter på hur Norden kan stärkas med utgångspunkt från att Norden är en global vinnarregion när man jämför konkurrensförmåga, teknisk utveckling och kreativitet. Man pekar på grundbetingelserna för detta: vår gemensamma samhällsform, vår språkliga gemenskap och att vi har varandra som primär referensram. Man pekar vidare på de gemensamma nordiska värdena: jämlikhet, förtroende, kort distans till makten, inklusion, flexibilitet, respekt för naturen, protestantisk arbetsetik och estetik. Och så går man vidare och diskuterar: Hur ska vi kunna stärka detta? Vad ska vi önska oss av ett nordiskt ledarskap? En av de saker som dessa opinionsbildare pekar ut är just att fortsätta lära oss av varandra.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag bara nämna ett exempel på detta för att påpeka att vi inte anser att våra samhällen är perfekta även om vi ligger bra till internationellt. I tisdags morse var jag på ett möte med

Hallå Norden, där en dansk som forskar om arbetsmarknaden talade om den danska modellen. Jag kan försäkra kammarens ärade ledamöter att vi har en hel del att lära av den danska modellen för att få en kombination av flexibilitet och rörlighet på arbetsmarknaden och ändå en stark trygghet, ett trygghetssystem. Det är det som man kallar för *flexicurity* i Danmark.

Det är bara ett av många exempel på vad det praktiska nordiska samarbetet kan lära oss för att hjälpa oss att fortsätta vara en ledande region i världen.

Liksom föregående talare yrkar jag bifall till förslaget i utrikesutskottets betänkande.

Anf. 3 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Under det gångna året har Nordiska rådet diskuterat nya samarbetsformer i Norden och i Europa. Nordiska rådet har också behandlat frågor om nordiskt patentinstitut, om människohandel över gränserna och om undanröjande av gränshinder mellan de nordiska länderna. Alkoholpolitiken i Norden har diskuterats. Samarbetet om Östersjöns miljö och det arktiska samarbetet är några andra frågor som har stått på agendan.

En rad rekommendationer har blivit resultatet, och ännu fler har diskuterats med de nordiska regeringarna för att förbättra och förenkla för medborgarna i Norden. Det har gällt bland annat Telemedicin mellan de nordiska länderna, samordning av hälsovårdssystemen i Norden, frågor om vårdgaranti och ett samnordiskt specialistsjukvårdscentrum, beskattning av pensioner och rätt till förtidspensionering inom Norden, GMO inom jordbruket, biologisk mångfald, miljövänlig produktion och konsumtion av energi och miljösäkerhet vid fartygstransporter på Östersjön och samarbete med ursprungsbefolkningen i Barentsregionen, för att ta några exempel. Det här framgår bland annat av den redogörelse och skrivelse som vi nu behandlar.

Nästa vecka har Nordiska rådet sin årliga session i Reykjavik på Island. Där ska diskuteras och beslutas huruvida en nordisk fredspolitisk enhet ska formuleras och byggas upp. En komparativ studie av de nordiska lärarutbildningarna ska också diskuteras och även frågan om en nordisk satsning på klimat- och miljöförändringarna i Arktis, förändringarnas konsekvenser för befolkningarna i området, jämställdhetsprogram i Norden och en handlingsplan för nordiskt energisamarbete, återigen för att ta några exempel om framtiden i sammanhang som rör Nordiska rådet.

Det mesta av det som jag här har nämnt är frågor som inte stannar vid nationsgränsen eller löses ensamma inom ett enskilt land. Det är frågor som har ett mervärde om de kan lösas i samarbete med andra. Det naturliga är att då först diskutera att lösa de frågor som man har gemensamt med de närmaste grannarna. På samma sätt diskuteras nu närmare samarbete mellan grannarna, bland annat med de nya EU-medlemsstaterna Tjeckien, Slovakien, Polen och Ungern. De ser att det finns ett mervärde att samarbeta eftersom de ser att det finns ett mervärde också inom EU att samarbeta med sina närmaste grannländer. Det är möjligt att de har sett och lärt av det nordiska samarbetet.

Samarbete har ett värde i sig. Det ger förståelse för varandras problem och förtjänster. Det för länder och folk närmare varandra. Nordiskt samarbete är väl prövat och en tradition som man också kan föra vidare i en värld som behöver mer av samarbete mellan länder och inte mindre samarbete för att förstå varandra och lösa konflikter och föra demokratin vidare.

Det finns ett klart nordiskt mervärde i att knyta de baltiska länderna till vårt samarbete i Norden för att bli starkare i EU. Vi har ett klart intresse av att de går norr ut med sitt samarbete och inte söderut. Försitter vi den samarbetschansen har vi försvagat vår position i Norden. Ju större EU blir, desto viktigare blir det nordiska samarbetet.

Vi har mycket gemensamt i Norden. Östersjön och de vatten som omger oss är väl det tydligaste exemplet på det. Där finns gigantiska miljöproblem att lösa. Det kan inte göras av varje enskilt land för sig. Miljöproblemen gör inte halt vid nationsgränsen, vilket jag har sagt tidigare. Det finns klara nordiska mervärden i en bärkraftig utveckling på sektorsområden som energi, jordbruk, skogsbruk och fiske med Norden som närområde.

Vi har ett klart motiv för att inom Norden knyta ett nära samarbete med Europas nya grannar. Det är vårt ansvar. Det händer mycket österut i Ryssland, Moldavien, Ukraina och Vitryssland. Mycket av det som händer pekar tyvärr åt fel håll. Risken är att de sluter sig inåt. Vi måste vara med och öppna upp. Vi måste göra de ansträngningarna än tydligare i ett läge där EU än så länge står mycket passivt i dessa frågor. Med kontakter, utbildning, information och samarbete kan vi hjälpa till att öppna upp för demokratin. Att aktivera ett samarbete i den nordliga dimensionen är viktigare än isolering för dessa länder, men inte minst för oss och även för våra grannländer. Norden är en naturlig brobyggare till nordvästra Ryssland och östra Europa. Utmaningar finns alltså. De är många och spännande. Det nordiska samarbetet har traditioner som kommer väl till pass för att möta de nya utmaningarna vi står inför framöver.

På samma sätt som tiden förändras och omvärlden förändras måste också samarbetet i Norden förändras och anpassas till nya tiders krav. Det är ett arbete som diskuteras och ett förändringsarbete som redan pågår. Det är naturligt och nyttigt och en sak att vara öppen inför. På det sättet kan vi stärka samarbetet och göra det bättre. Det är min förhoppning att så ska ske.

Jag yrkar bifall till förslaget i det eniga betänkandet från utrikesutskottet.

Anf. 4 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag kan i stort instämma med de tre föregående talarna. Det är det som är så fantastiskt med Nordiska rådets samarbete.

Sedan järnridåns fall har de nordiska staterna i samverkan kunnat bidra till att helt nya förutsättningar har skapats i Östersjöregionen.

Tack vare denna nordiska samverkan kan de nordiska staterna med fog hävda att de har spelat en större roll än andra när det gäller att ge stöd till Estlands, Letlands och Litauens krav på respekt för sin självständighet och till att dessa tre grannländer numera har säte och stämma i Europeiska unionen, precis som Gabriel Romanus var inne på.

Att Östersjöregionen i dag är Europas främsta tillväxtregion är inte enbart det nordiska samarbetets förtjänst. Men det nordiska samarbetet har en väsentlig del i detta.

Det organiserade nordiska samarbetet har därtill avgjort haft den största betydelsen för viktiga miljöinvesteringar, främst kanske genom samarbetsorganet Nefco, Nordiska miljö- och finansiseringsbolaget, och inte minst den nordiska investeringsbanken, i Östersjöregionen.

Detta spelar en viktig roll för att åstadkomma en varaktigt hållbar utveckling i Norden och dess närområden.

Få torde ifrågasätta att samarbetet och rörligheten i Norden har mycket stor betydelse för den ekonomiska utvecklingsnivån i länderna och att den också har mycket stor betydelse för hundratusentals människors livschanser här i Norden.

Det finns emellertid ingen djupgående utredning av hur stort bidrag rörligheten i Norden ger till välfärdsutvecklingen och vad det är som möjliggör den stora rörligheten i Norden, och detta borde kanske undersökas.

De nordiska regeringarna kan genom Nordiska ministerrådet bidra till att Nordiska rådet förblir ett centralt forum för att skapa en politik som leder till att Norden som region förblir i världsklass som välfärdsregion.

Herr talman! Den gemensamma servicetjänsten Hallå Norden har bidragit inte bara till att vikten av att undanröja gränshinder uppmärksammas utan också till att det inom ministerrådet tagits initiativ som innebär att många av gränshindren undanröjts eller mildrats. Ett exempel på detta är den förenklade ordningen för mantalsskrivning för nordbor som det träffades en överenskommelse om under år 2004.

Den enda egentliga insatsen för att främja rörligheten i Norden inom ramen för ett organiserat nordiskt samarbete är Nordjobb. Inom ramen för detta projekt har sedan dess start drygt 15 000 ungdomar getts chansen att i form av sommarjobb pröva ett arbete i ett annat nordiskt land än det egna.

I år har 230 ungdomar från andra nordiska länder i genomsnitt sommarjobbat drygt nio veckor i Sverige – det är inte oväsentligt – och fler än 240 svenska ungdomar har genom Nordjobb erbjudits sommarjobb, bostad och fritidsverksamhet i ett annat nordiskt land.

Det är viktigt att Nordiska ministerrådet ger Nordjobb, som har Föreningen Norden som huvudman, tillräckliga ekonomiska resurser även kommande år.

Det är också viktigt att undersöka förutsättningarna för att ge ”nordjobbarna” villkor vid beskattning när de sommarjobbar i ett nordiskt grannland som är likartade med vad de skulle ha haft om de sommarjobbade i det egna landet. Detta är en god sak att jobba för.

Sverige bör verka för att åtgärder för förbättrad ömsesidig språkförståelse i Norden blir ett mera prioriterat område inom Nordiska ministerrådet. I Nordiska rådet jobbar vi stenhårt med det.

Detta är ett gott exempel på ett område där det endast genom en organiserad nordisk samverkan, så som vi har inom Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet, kan nås verkningsfulla resultat.

Herr talman! Många ledamöter av denna riksdag och även talmannen har i år deltagit i markeringen av unionsupplösningen mellan Sverige och Norge. Unionsupplösningen 1905 förtjänar uppmärksamhet av flera skäl,

tycker jag. Den bidrog till att påskynda demokratins genombrott i Sverige och är ett exempel på en unionsupplösning utan blodspillan.

Den fredliga upplösningen lade en grund för det goda samarbete som växt fram i Norden. Få länder, om ens några, kan peka på så goda relationer som dem mellan Sverige och Norge.

Jag hade glädjen att tillsammans med tusentals andra lyssna på de svenska och norska statsministrarna i Karlstad den 23 september. De bekräftade den nära samhörigheten mellan Norge och Sverige och markerade det fortsatta gränsnära samarbetet.

Det nordiska samarbetet kan givetvis utvecklas och förstärkas. Jag ser detta som en gemensam nordisk uppgift som också gagnar våra grannar utanför den nordiska kretsen. Jag vill även betona vikten av att de nationella parlamenten och deras fackutskott är informerade om och delaktiga i Nordiska rådets arbete.

Nordiska rådet är en viktig mötesplats för nordiska parlamentariker och ger en bred kunskap om våra nordiska grannars politik och samhällsförhållanden.

Herr talman! Jag beklagar att de många ”nordiska motioner” som väcktes under den allmänna motionstiden inte har kunnat behandlas i detta betänkande. Det beror väl på att det är en vecka tidigare än vanligt. Men vi lär, som Gabriel Romanus var inne på, återkomma till detta under våren.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet. Naturligtvis kan jag också instämma i det Birgitta Ahlqvist har sagt om Barentssamarbetet.

Anf. 5 LARS WEGENDAL (s):

Herr talman! Med förra årets Nordendebatt i klart minne kunde jag inte låta bli att anteckna mig på talarlistan för årets Nordendebatt – inte för egen del och för att upprepa vad jag tidigare i debatten lyft fram utan mer för att ha möjlighet att vara en del av debatten när de som inte uppskattar det nordiska samarbetet tar till orda. Tyvärr kan jag nu, herr talman, konstatera att de som framför kritik inte är närvarande i kammaren. Förhoppningsvis dyker de upp under debattens gång.

Herr talman! Även i år har vi under den allmänna motionstiden fått ta del av några motioner där det nordiska samarbetet angrips. Som vanligt är det moderata och folkpartistiska ledamöter som står för detta angrepp. Tidigare var det bara några enstaka ledamöter från de här partierna som ifrågasatte det nordiska samarbetet, men nu är det fler. Om jag räknat rätt är det 22 moderater och åtta folkpartister som i dag står bakom kravet på en nedläggning av Nordiska rådet, alltså inte en reformering eller en förändring av strukturen som man tidigare argumenterat för utan helt enkelt en nedläggning av det parlamentariska samarbetet – ett samarbete som de nordiska medborgarna skattar väldigt högt, ja, långt högre än det parlamentariska samarbetet på europeisk nivå.

Herr talman! Varför lyfter jag nu fram denna fråga? Ja, det är kanske en fråga som främst ska debatteras mellan å ena sidan Kent Olsson, Gabriel Romanus och andra moderater och folkpartister, som ser värdet i det nordiska samarbetet, och å andra sidan de kritiska rösterna inom de båda partierna. Så är det säkert. Nordisterna inom Moderaterna och Folkpartiet har en grannliga uppgift när det gäller att föra denna debatt

internt, inte minst nu när antalet kritiska röster inom respektive parti växer. När en sjättedel av folkpartisterna i riksdagen och snart hälften av moderaterna är beredda att skriva under dessa motioner har naturligtvis nordisterna inom Moderaterna och Folkpartiet ett problem.

Men egentligen är det i ett större perspektiv som jag vill lyfta fram frågan. Alla i denna kammare vet att borgerligheten i dag önskar framstå som enig, att högeralliansen försöker framstå som ett enigt alternativ i svensk politik. Min fråga är därför naturlig i ett läge där Moderaterna och Folkpartiet tillsammans troligen står för ungefär 80 % av rösterna i detta samarbete: Kommer högeralliansen då att driva frågan om att lägga ned det nordiska parlamentariska samarbetet?

En annan fråga som jag bara måste få ett svar på från de kritiska moderaterna och folkpartisterna är frågan om Nordiska ministerrådet. Eftersom man inte nämner något om den saken i sina motioner blir min naturliga fråga: Menar ni att ministerrådet ska leva vidare så som det ser ut i dag, eller ska det också läggas ned enligt er modell? Jag tror att det vore bra att få besked i just det avseendet.

Sedan har jag en tredje fråga, till Moderaterna och Kent Olsson. Enligt säkra uppgifter ingår det konservativa partiet i Danmark en valteknisk samverkan med det främlingsfientliga Dansk folkeparti för att därigenom komma åt platser när vi går till val vid sessionen i Island. Hur ser Kent Olsson på denna samverkan eftersom de svenska moderaterna blir en del av detta ställningstagande när den konservativa gruppen vid den kommande sessionen ska utse ledamöter till Nordiska rådets olika utskott?

Jag går nu över till frågan om arbetet i Nordiska rådet. Som alla vet har kulturfrågorna en särställning i det här samarbetet. Så har det varit historiskt, och så är det i dag. Som ordförande i Nordiska rådets kultur- och utbildningsutskott är jag naturligtvis glad över detta. Att kulturfrågorna har en riktigt hög prioritet känns bra. Emellanåt funderar man naturligtvis på hur de här frågorna behandlas i vårt eget parlament, men det är kanske en annan sak.

Under de senaste åren har ministerrådet haft ett pågående arbete för att reformera kultursamarbetet mellan de nordiska länderna och de självstyrande områdena, ett arbete vars syfte och mål vi i utskottet ställt oss bakom. Vi ser att det förslag som kulturministrarna nu har att ta ställning till hade både för- och nackdelar. Den främsta fördelen är att det genom förslaget frigörs medel som kan finnas tillgängliga för politiska prioriteringar inom kultursektorn. Det är bra. Samtidigt finns det ett antal punkter som vi från utskottet varnar för och som vi säkert kommer att debattera vid vår kommande session på Island. Jag ska inte här i detalj gå in på de områdena utan bara nämna dem.

För det första handlar det om att när antalet fasta institutioner minskar, hur håller man kvar kontinuiteten i verksamheten? Vi måste vara klara över att institutionerna inte bara ska ses som en kostnad utan också som en garanti för kontinuitet.

På samma sätt diskuteras stödordningarna. Alla medel ska avsättas till projekt på ett till tre år. Hur ska man klara kontinuiteten vid ett sådant upplägg? undrar vi i utskottet.

En tredje punkt gäller parlamentarikernas möjlighet att påverka. I ett läge där antalet medlemsförslag minskar men blir av högre kvalitet, en

utveckling som vi i rådet har bejakat, får naturligtvis ordförandelandernas program en mer framträdande roll, ordförandeprogram som vi som parlamentariker har en liten eller ingen möjlighet att påverka. För oss i kultur- och utbildningsutskottet innebär detta att vi vid vårt årliga möte på sessionen med kulturministrarna, det vill säga i oktober november, för första gången får information om vilka prioriteringar man önskar göra det kommande året. Det är en ur vår synvinkel helt oacceptabel ordning.

Av detta skäl kommer utskottet att tillsätta en arbetsgrupp som får till uppgift att arbeta fram parlamentarikernas kulturpolitiska program som kan sändas över till ministerrådet tidig sommar. Det är ett program som ministerrådet och ordförandelandet har möjlighet att ta hänsyn till när de tecknar ned sitt ordförandeprogram för det kommande året. På det här sättet kan vi garantera ett parlamentariskt inflytande över processerna i Nordiska ministerrådet, på motsvarande sätt som vi har i de nationella parlamenten.

Avslutningsvis en fjärde punkt, kanske den viktigaste, som handlar om det som vi inom detta område kallar för armlängdsprincipen, det vill säga: Hur ska konstutövarnas självständighet garanteras, eller hur ska man hålla rågångarna fria mellan politiken och konstutövandet? Det här är en oerhört viktig princip som vi i alla nordiska länder hävdar men som i det föreliggande förslaget från ministerrådet är något otydligt. Här måste tydligheten från ministerrådet öka för att vi parlamentariker och kanske framför allt konstutövarna ska känna sig nöjda.

Anf. 6 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Herr talman! Visst finns det delade meningar i Folkpartiets riksdagsgrupp om det nordiska parlamentariska samarbetet. Vi kommer att föra en debatt om de här frågorna inför den behandling av motionerna som kommer i vår. Jag kan bara säga att svensk liberalism har mycket stolta nordiska traditioner, och dem, hoppas jag, kommer vi att fullfölja. Jag ska naturligtvis inte föregripa den diskussion som vi ska ha i vår riksdagsgrupp om den här frågan. Jag kan bara säga att såvitt jag vet finns det i den utrikespolitiska samarbetsgrupp som har tillsatts av Allians för Sverige inga planer på att alliansen skulle ta upp frågan om att avskaffa Nordiska rådet på sitt program.

Det här är för oss en välbekant teknik som dyker upp från socialdemokratiskt håll i nästan alla debatter. Finns det något av de samverkande partierna som har en särståndpunkt målar man upp ett perspektiv att det är det som alliansen nu ska driva. Nu har Lars Wegendal drivit det ännu längre. Det finns en minoritet i två av partierna som har en, som jag tycker, ganska extrem ståndpunkt. Då kommer frågan: Kommer alliansen att driva det?

Mitt svar är att så länge som det finns en majoritet i Sveriges riksdag för att arbeta på det sätt som vi gör med Nordiska rådet kommer det att bestå. Att vi har majoritet för detta i Sveriges riksdag kan vi gemensamt arbeta för.

Anf. 7 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Det var lite grann av det svar som jag önskade av både Folkpartiet och Moderaterna. Moderaterna kanske jag får ett svar av senare då Kent Olsson står senare på talarlistan.

Jag ser ett problem, och jag försökte beskriva det i mitt anförande. Förra året under allmänna motionstiden lades det motioner med ungefär likartat innehåll, men då stod det enstaka ledamöter bakom dem. Det var en folkpartist och en moderat. I dag har antalet ökat. För Folkpartiets del är det åtta ledamöter som står bakom och för Moderaterna är det 22. Fortsätter detta att växa blir det naturligtvis ett problem internt i Folkpartiet. Om man får en majoritet av sina ledamöter i riksdagsgruppen som inte står upp för det nordiska samarbetet kan det naturligtvis svänga över. När det gäller alliansens ställningstagande är det självklart så i ett samarbete mellan fyra partier att om 80 % av ledamöterna tycker att man ska avskaffa något har de resterande 20 procenten, det vill säga i det här fallet Centern och Kristdemokraterna, inte så mycket att säga till om när man i slutändan kommer fram till vilket beslut som alliansen ska stå för.

Anf. 8 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Herr talman! Jag arbetar naturligtvis som andra liberala ledamöter i denna kammare för ett regeringsskifte, men jag arbetar för en regering som ska vara en regering för hela landet. Det betyder att minoriteter inom regeringspartierna inte ska styra majoriteten. Jag hoppas naturligtvis att Folkpartiets riksdagsgrupp kommer att stå upp för det nordiska samarbetet. Åtta ledamöter är mycket, men det är inte en majoritet av 48 som bekant.

Jag hoppas också, och jag får tolka Lars Wegendals anförande så, att det inte finns några tendenser inom den socialdemokratiska riksdagsgruppen att nagga det nordiska samarbetet i kanten. Är det på detta utmärkta sätt kan vi vara relativt lugna. Men jag har någon gång hört någon socialdemokrat sväva lite på målet när det gäller det nordiska samarbetet. Om Lars Wegendal går i god för att det inte kommer några sådana tendenser är jag lycklig.

Anf. 9 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Vi är ett stort parti. Självklart kan inte jag inte gå i god för alla ledamöter i den socialdemokratiska riksdagsgruppen. Det finns säkerligen kritiska röster även inom mitt parti. Skillnaden är den att det inte läggs fram den här typen av förslag som Moderaternas och Folkpartiets grupperingar har gjort. Det oroar mig lite att de ändå har en så pass framträdande roll. Det växer, det är det som oroar. Förra året var det två enskilda ledamöter som lyfte fram de här frågorna, i dag är det ett trettio-tal totalt sett. Det bekymrar mig faktiskt.

Sedan kan man kanske tolka valet av den svenska delegationen på ett sådant sätt att det ändå finns en trygg majoritet i både Folkpartiet och Moderaterna för det nordiska, eftersom man valde in som ersättare både Fredrik Reinfeldt och Lars Leijonborg. Det känns faktiskt något tryggt.

Anf. 10 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag kan hålla med om väldigt mycket av det som Lars Wegendal sade i sitt anförande. Men jag tycker att han gjorde ett mindre välbetänkt angrepp när han försökte misstänkliggöra alliansen. Han sade att alliansen skulle stå bakom ett förslag om att lägga ned Nordiska rådet.

Jag tycker att det är ett hälsotecken att det kommer fram kritiska synpunkter på det arbete som vi bedriver. Det väcker ju lite tankar och ger

möjligheter att öka aktiviteten på det här området, och det ska man också vara tacksam för.

Lars Wegendal lade ett stort ansvar på Folkpartiet och Moderaterna när det gäller Nordiska rådets framtid. Jag vet ju att vi inte är så stora och inte heller Kristdemokraterna, även om de är större. Jag tycker att vi alla har ett ansvar att ta tag i dessa frågor. Även Lars Wegendal har ett hemarbete att göra i det sammanhanget.

Men det viktiga är att inte gräva ned sig i skyttegravar och bara ägna sig åt försvar. Man borde i stället öppna sig för kritiken och diskutera förbättringar. Man borde också vara öppen för förändringar. Det är det bästa sättet att möta de krav på nedläggningar som finns.

Även inom det nordiska samarbetet har jag försökt att diskutera förändringar. Jag har märkt att det är väldigt svårt att få snabba genomslag för det. Men att fortsätta på den vägen, öppna sig och diskutera tror jag är det bästa sättet för att kunna reformera. Då vitaliserar man nordiskt samarbete och stärker det för framtiden.

Anf. 11 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Orsaken till att jag tar upp den oro som jag känner inför alliansen är ju att den i varje fall i retoriken hela tiden försöker att framhäva sin enighet och sin gemensamma ståndpunkt. När man ser att kritiken växer mot det parlamentariska nordiska samarbetet inom de två ledande partierna i alliansen är det ett bekymmer. Det är kanske inte ett bekymmer som vi egentligen ska debattera här, utan det här är ett bekymmer – som jag sade i mitt anförande – som främst Kent Olsson och Gabriel Romanus har när det gäller att försöka att övertyga sina partigrupper.

Sedan är det självklart – och där tror jag att vi är väldigt eniga – att det här samarbetet, som nu har ett antal år på nacken, hela tiden måste förändras. Vi i hela den svenska delegationen för fram förslag till förändringar av samarbetet så att det blir ett samarbete i tiden, som Gabriel Romanus kallade det för. Självklart är även vi från Socialdemokraterna en del av detta.

Sedan sade jag tidigare att visst har vi kritiska röster också inom mitt parti. Men än så länge har de inte varit så framträdande som motionärerna från Folkpartiet och Moderaterna är och har blivit.

Anf. 12 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Det är ju majoriteten i en demokrati som styr. Utgår man från det så finns det en enighet i alliansen om Nordiska rådet i dag såväl som det finns inom Socialdemokraterna. Det är viktigt att framhålla det, och det var inte minst därför som jag begärde ordet. Jag tycker att det är att gå lite väl långt att partipolitiserar detta som att det skulle vara Socialdemokraterna som är garanten för nordiskt samarbete i framtiden samtidigt som man misstänkliggör Centern, Kristdemokraterna och de andra allianspartierna för att inte ha den synen på nordiskt samarbete.

I själva verket tror jag, Lars Wegendal, att vi är ganska överens mellan våra partier och generellt i Sveriges riksdag om samarbetets betydelse i Norden. Men jag är glad över att det finns en kritik. Det vitaliserar samarbetet och är nog också ett bidrag till att man kan förbättra effektiviteten i framtiden, och det gagnar oss alla i Norden.

Anf. 13 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Jag har inte på något sätt misstänkliggjort vare sig Centerpartiet eller Kristdemokraterna. Jag vet var ni står, och jag vet också var de folkpartister och moderater står som står upp för det nordiska samarbetet. Det finns ingen som helst tvekan om att Gabriel Romanus och Kent Olsson är riktiga nordister. Men vad jag har försökt att peka på är att det finns en växande grupp inom dessa två partier som är ledande inom alliansen. Växer den gruppen sig ännu större finns det naturligtvis en risk för att de tar över en majoritet inom sina partier och driver igenom sin linje, och då står sig Centerpartiets och Kristdemokraternas röster ganska slätt. Det var det som jag försökte att lyfta fram.

Jag vet att vi som sysslar med detta ser den nordiska nyttan med det här samarbetet, och vi strider med näbbar och klor för att både förbättra det och fördjupa det i syfte att göra det något drägligare för de nordiska medborgarna. När det blir dags för den striden återfinns Agne Hansson och jag på samma estrad, det lovar jag.

Anf. 14 KENT OLSSON (m):

Herr talman! Jag hade egentligen tänkt ta upp den nordiska rapporten om nyttan med det nordiska samarbetet, men helt plötsligt tog debatten en lite annorlunda vändning. Det är intressant att det förutsägbara inte alltid är förutsägbart. Jag tänkte börja med att ta upp några av de frågor som Lars Wegendal ställde till mig.

Jag måste säga, Lars Wegendal, att jag är lite förvånad över att den debatten tas upp just nu. Det är en debatt som kommer nästa år. Motionerna ska behandlas i ett nytt betänkande. Här var väl ändå tanken att vi skulle diskutera nyttan av Nordiska rådet.

Låt mig börja med att ta upp den fråga där det finns ett antal människor i Moderata samlingspartiet som är kritiska mot Nordiska rådet. Enligt Lars Wegendal finns det inte någon omfattande kritik inom Socialdemokraterna. Det beror bland annat på att ni inte får lov att skriva några motioner mot något i regeringens budget. Det finns inga motioner över huvud taget på detta område, men jag är ganska övertygad om att det finns kritik mot Nordiska rådet och dess arbetsformer inom Socialdemokraterna liksom det finns inom Moderata samlingspartiet.

En anledning till detta är en känsla av att Nordiska rådet inte är så duktigt på att tala om vad man gör. Lars Wegendal kritiserade nyss ministerrådet där det finns ett antal olika svenska ministrar från Socialdemokraterna. Det är kanske för att man inte är tydlig i ministerrådet som gör att det finns kritik. Jag, herr talman, tycker att vi ska ta till oss den kritik som finns mot Nordiska rådet. Vi ska försöka att tydliggöra saker och arbeta med nya arbetsformer.

Den kritik som finns måste vi ta till oss. Om vi bara säger att det är jättebra och låter det vara är det klart att kritiken ökar mer och mer. Åtminstone inom vårt parti tar vi till oss den kritik som finns, och vi försöker därför att tydliggöra vad vi gör genom att ha ett bättre samarbete med utskotten än vad vi kanske har haft tidigare, genom att vi talar om vad som sker i olika sammanhang och genom att föra fram nyttan med det nordiska samarbetet.

Herr talman! Nu ska jag gå över på det som jag tänkte säga, nämligen att vi faktiskt gör en hel del inom Nordiska rådet.

När det gäller gränshinderfrågan som är så oerhört viktig jobbar vi både bilateralt och över flera länder för att lyckas få undan de gränshinder som finns. Ett problem är att det stiftas nya lagar i det här parlamentet, och då tänker man inte alltid igenom att det kan uppkomma nya gränshinder. Jag ser det som en av de viktigaste frågorna i framtiden att vi kan tala om för människorna att vi har röjt undan det ena efter det andra gränshindret.

Vi håller faktiskt på att röja undan ett antal gränshinder. Det kan tyckas vara småsaker, men vi har löst problemet med gemensam folkbokföring, och vi har löst frågan om en konvention om social trygghet. Vi har, inte minst genom Runar Patrikssons försorg, lyckats klara ut frågan om ett virtuellt skattekonto.

Vi försöker klara pensionsfrågorna. Vi har Hallå Norden, som tar upp de frågor som är viktiga och där medborgarna kan få svar. Vi har inte minst ett nordiskt forsknings-samarbete som kommer att öka i framtiden. Vi har ett stort samarbete kring Östersjön i de viktiga miljöfrågor som finns genom Östersjörådet, där jag har förmånen att vara med. Där diskuterar vi miljöfrågor, utbildningsfrågor, motorvägar kring Östersjön och oerhört viktiga frågor som gäller den marina miljön och så vidare.

Vi har bilateralt samarbete i Östersjöregionen mellan Danmark och Sverige. Vi har ett samarbete mellan Norge och Sverige, senast manifesterat genom den Svinesundsbro som byggdes nyligen.

Vi har det parlamentariska samarbetet, där vi måste arbeta på ett effektivare sätt genom utskotten och även förankra de nordiska frågorna i parlamentet. Vi jobbar faktiskt gentemot Östersjöländerna med frågor om människohandel och *trafficking*. Det satsar Nordiska rådet stora pengar på. Vi har ett samarbete om narkotikafrågor, där vi också lägger mycket pengar genom Nordiska ministerrådet och genom Nordiska rådet.

Som Lars Wegendal nämnde har vi också ett oerhört stort kulturellt samarbete. Vi jobbar med språkfrågorna i en språkgemenskap.

Jag är alltså positiv till tanken att vi även i framtiden kommer att ha ett bra nordiskt samarbete.

Men vi har två problem. För det första måste vi säga vad vi gör. Det måste tydligt och klart framgå vad vi gör så att de människor som är kritiska inte får vatten på sin kvarn när det gäller att det här blir ett internt organ. Vi måste saluföra oss på ett annat sätt än vi har gjort tidigare.

För det andra tycker jag att vi måste ha ett vidgat parlamentariskt samarbete och ett tydligare samarbete mellan fackutskotten i de nordiska länderna.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis yrka bifall till förslaget i utrikesutskottets betänkande. Jag är trygg när jag säger att jag tror att vi kommer att ha ett bra nordiskt samarbete i framtiden. Men vi får inte låsa in oss. Vi ska vara öppna och göra de förändringar som behövs och som både människor i allmänhet och parlamentariker i olika länder kräver.

Jag tror att den debatt som kommer att föras när det gäller de motioner som har väckts är nyttig för oss. Jag ser inte fram mot den debatten med någon rädsla – snarare tvärtom.

Anf. 15 RUNAR PATRIKSSON (fp):

Herr talman! Egentligen kanske jag skulle ha rest mig upp efter Gabriel Romanus tal och instämt och sedan varit tyst. Men eftersom jag nu

gör mitt sista riksdagsår så kan jag inte missa något tillfälle där jag kan få Norden att stå med i protokollet.

Jag tycker att debatten var lite mjuk i början, men Lars Wegendal har ju gjort politik av den nu. Man får bita sig lite i tungan och vara försiktig här, så att vi inte fortsätter att strö salt i de nordiska såren. Vi ska i stället försöka lappa ihop de problem som har uppstått i och med att så många skriver nordiska motioner som är kritiska.

Det smärtar mig. När jag går ut ur mitt hus och åker fem kilometer så åker jag över en nordisk gräns. Vänder jag bilen åt andra hållet och kör två mil så kör jag rakt in i finnskogen. Den första gången kör jag in i Norge. Finnskogen ligger i mina trakter därför att finnarna flyttade till Värmland och hjälpte till med näringsliv och arbete samtidigt som de fick en fristad i Sverige.

Jag kommer direkt hem från att förra torsdagen ha åkt till Rovaniemi och vidare till Pyhänturi. Där träffade jag Nordkalottens byråd med svenskar, norskar och finnar i det nordiska området där nordiskt samarbete är nummer ett. Där kunde vi gå igenom vad det betyder att vi skapar möjligheter över de nordiska gränserna i det norra området. Det här kopplas till vad Birgitta sade om Barentssamarbetet och om det nordiska rådets arktiska arbete för människor som lever och bor i det området.

Detta är oerhört viktiga frågor. Vi som är nordister måste hjälpas åt, och se till att de som skriver motioner om att Nordiska rådet ska läggas ned – tonen är ganska rå i år – inte får fortsatt möjlighet att frodas.

Jag håller med dem om att det borde stå att det nordiska rådets arbete ska reformeras. Jag vet att herr talman både i Sverige och i övriga nordiska länder lägger ned mycket tid på ordet reformera. Jag är helt på det klara med att detta arbete är oerhört viktigt. Vi måste komma fram till någonting som inte bara är snack och vackra tal i våra parlaments talarstolar.

Det gäller dem som bor där jag bor och som har sitt arbete på andra sidan om en nationell gräns. Om man så är småföretagare, vanlig arbetare eller tjänsteman så ska man känna en trygghet, en säkerhet och en glädje i att man är nordenbo.

Nu kommer diskussionen i alla fall, och det finns en fråga. Kan det vara så, Lars Wegendal, att de problem som du tar upp med folkpartister och moderater som skriver negativa motioner beror på att vi i den här kammaren fattar för få beslut som påverkar dem som jag nu talar om?

Jag tänker på dem som bor i Finnmark i Norge. De har sina finska grannar rakt över älven. Jag hörde dem prata i fredags hela dagen. De producerar mjölk på den norska sidan, och finnen gör det på den andra sidan. Det finns ett mejeri som ligger precis intill. Men finnen kan inte köra mjölken till det norska mejeriet, utan får köra 30 mil längre ned. Så gör man i stället för att småbyarna här uppe i nord kan samarbeta. Det finns gränshinder.

Jag skulle utan några problem ha fyllt läktaren här i dag med gränshindersmänniskor, som har arbetat och arbetar över gränserna men som inte känner trygghet och säkerhet. Kan det vara så att det i den regering som vi har inte fattas beslut på ministerrådsmöten som innebär att det nordiska arbetet visar resultat?

Vi har i det arktiska samarbetet någonting som heter University of the Arctic. Det har jag kämpat för i många år. Varför har inte den svenska

regeringen tagit något beslut för att ta sitt ansvar för University of the Arctic? Det är den virtuella utbildningsmöjligheten över hela det arktiska området. Finland och Norge med flera tar sitt ansvar.

Det finns sådana här saker, som jag inte hade tänkt ta upp. Men när politiken kommer på bordet och när man funderar på varför uppfattningen att Nordiska rådet inte har någon funktion gror i riksdagen så förstår man att det måste bero på att det inte finns någon handlingskraft. Vi som kallas alliansen, och som tydligen anses vara opålitliga, har inte makten än.

Vi måste skapa ett nordiskt skattekontor. Vi har också gjort det. Jag vill tacka Kent Olsson för det han sade i sitt inlägg om att jag har gjort mycket arbete just i den frågan. Det har jag också gjort, och jag är glad för det. Jag tackade Gunnar Lund när han presenterade det virtuella kontoret i Oslo på sessionen. Jag hade en debatt med Stefan Norén på Föreningen Norden för en vecka sedan. Vi får veta att det är en stor framgång, men det räcker inte.

Jag har dagliga kontakter både med experter på området och med dem som är drabbade. Vi måste skapa ett nordiskt skattekontor med hjärta, hjärna och kunskap.

Nu ska jag inte fortsätta längre. Vi ska föra den här debatten till våren när årets motioner kommer upp.

Jag hoppas att ni hör på tonläget att detta är oerhört viktigt. När jag lämnar Sveriges riksdag om ett år kommer jag att påstå, vilket jag redan har gjort i flera intervjuer, att det som jag har känt som en av mina viktigaste uppgifter under mina riksdagsår är kampen för det nordiska arbetet, att få vara med och utveckla nordisk samverkan i en ny tid. Jag tror att de nordiska talmännen håller på att skapa ett nordiskt samarbete i en ny tid. Det är att reformera det arbete vi nu gör. Men att göra reformation, att reformera konstruktionen, är en sak. I det arbetet måste det också ingå att i ett nordiskt samarbete ska det fattas nordiska beslut som märks över landsgränserna.

Det ska vi vara med och skapa i den här riksdagen. Vi kommer förhoppningsvis att fatta några beslut under det här sista året som jag får vara med. Jag vill vara med och skapa ett nordiskt samarbete i en ny tid som ger resultat för folket i Norden.

Anf. 16 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Runar Patriksson sade att det nu blev politik av det. Det är klart. Vi är ju förtroendevalda. Vi sitter här i Sveriges riksdag. Om vi inte ska syssla med politik, vet jag inte vad vi ska syssla med. Jag utgår i alla fall ifrån att jag sitter på ett politiskt mandat. Jag driver de frågor som jag tycker är viktiga, precis som Runar Patriksson gör. Jag har stor respekt för Runar Patrikssons engagemang i de nordiska frågorna även om det mesta handlar om gränsen mellan Värmland och Norge, men mycket annat också. Jag vet det. Runar Patriksson är en sann nordist.

Det framgick också av hans anförande när han, riktigt hårt faktiskt, uttryckte att de krafter som finns i dagens Folkpartiet inte ska få möjlighet att fortsätta att frodas. Så tror jag att han uttryckte det. Det känns tryggt och bra, tycker jag.

När vi diskuterar de här frågorna måste vi också komma ihåg hur det var när Sverige hade ordförandeskapet. Det var en tid som, enligt min

uppfattning i alla fall, gick väldigt bra. Vi tog väldigt många steg framåt i det nordiska samarbetet.

Men vi måste också minnas det faktum att det är en borgerlig majoritet i det nordiska ministerrådet. Där är det inte en socialdemokratisk majoritet. Man kan inte skylla på socialdemokrater att allting inte går framåt, som Runar Patriksson säger. Jag tror att vi med gemensamma krafter kan åstadkomma oerhört mycket mer än vad vi har gjort. Jag lovar att vara en del av det.

Anf. 17 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag klarar att hålla tonläget ganska lågt även om jag blir ganska irriterad när det inte sker någonting i de här frågorna. Därför har jag också försökt att hålla en låg ton gentemot den svenska regeringen. Jag har haft trevliga och bra samtal med Nordenministern.

Lars Wegendal säger att de nordiska ministrarna i andra länder är av borgerlig kvalitet, men jag pratar ju om Sverige. Vi har ingen möjlighet att be den norska ministern fatta beslut eller lägga fram förslag för Sverige. Där får vi lita på vår Nordenminister.

Jag har mer än en gång kritiserat möjligheten att vara Nordenminister. Jag tycker att det kastas på någon minister med många andra uppgifter, vilket gör att Nordenministrarna inte har tid att vara Nordenministrar, och jag har fått bekräftat att det är så. Jag hoppas att vid en regeringsombildning får någon Nordenfrågorna på större allvar så att de inte kastas på någon som har många andra viktiga uppgifter.

Nej, jag hoppas också att det inte känns som om jag pratar om gränsen mellan Värmland och Norge. I mitt inlägg talade jag nog mest om Finland och Norge. Jag är ofta i Vittangi och området däromkring och känner det ganska väl. Jag kan tala om för Lars Wegendal att jag satte mig i flygplanet i söndags och åkte från Rovaniemi till Helsingfors, och därefter åkte jag raka vägen till Malmö. Söndagskvällen och måndagen tillbringade jag i Malmö och diskuterade Nordenfrågorna över den gränsen. Det gällde kommunikationsfrågor via järnvägsfrågor och rena raka arbetsfrågor över gränsen vid Öresund. Jag vill påstå att det nordiska skattekontor som jag pratar om är ett skattekontor för hela Norden, för arbetstagare och småföretagare.

Anf. 18 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är jättebra med det engagemang som Runar Patriksson har visat för de nordiska frågorna under de år som han har suttit i Sveriges riksdag. Jag har inte på något sätt angripit hans engagemang i de här frågorna. Det var mer de interna folkpartistiska bekymren som jag försökte spegla i mitt anförande. Man kan se att det finns en växande kritik där.

Det är möjligt att Runar Patriksson har rätt i att vi är dåliga på att i det nationella parlamentet visa vad vi lyckas åstadkomma. Nu tycker jag att vi har blivit oerhört mycket bättre på detta under den senaste mandatperioden. Varje person i den svenska delegationen har ett ansvar att föra ut de frågor som vi lyfter upp i nordiska sammanhang i det nationella parlamentet. Jag tycker att vi har blivit oerhört mycket bättre på detta. Det är säkert så att vi kan bli ännu bättre.

Men den risk som jag speglade var att de här kritiska rösterna växer sig så starka att inom en allians som i alla fall i retoriken vill visa att de är eniga finns det här som ett stort inslag. Jag känner en viss oro när det växer upp så snabbt som det har gjort både i Folkpartiet och i Moderaterna. På det senaste året har det ökat från två enskilda motioner till att 30 personer står bakom motionerna.

Anf. 19 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Lars Wegendal sade inte ett ord om de frågor som jag ville ha svar på. Varför gör inte den nuvarande regeringen någonting åt University of the Arctic? Det borde ligga nära till hands. Jag tror att det är sådant som ska fram. Om vi kunde visa dem som är kritiska i partier och skriver motioner i den riktningen vad som har skett och att vi har fattat beslut om den arktiska utbildningssidan och arbetsmarknaden över gränserna skulle det öka möjligheten att på ett annat sätt känna att Norden är viktig. Där tror jag att vi har missat en del. Det faller naturligtvis även på mig i mitt eget parti. Jag tror att det först och främst handlar om att vi måste bli duktigare på att tala om Nordens viktiga ställning i Europa.

Norden i en ny tid, säger nu också den danske statsministern i sina tal inför det nordiska samarbetet. Det har jag sett. Vi får väl tillsammans glädja oss åt vad den svenske statsministern svarade mig i frågestunden efter det att han hade varit på Nordiska rådets möte: När man ska besluta om viktiga reformer är det viktigt att ta avstamp tillsammans i de nordiska regeringarna. Det får vi väl försöka att gemensamt föra ut i den här kammaren så att det nordiska samarbetet inte lider nöd.

Jag kan hålla med Lars Wegendal. Jag är också fundersam över vissa personer som skriver under sådana här motioner, i all synnerhet när vårt arbete i så hög grad pekar mot kulturellt arbete. Det finns till och med kulturpotentater som skriver under sådana här motioner, och det har jag väldigt svårt att förstå.

Anf. 20 ANITA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Du talar dig alltid varm för slopade gränshinder, Runar Patriksson, och det tycker jag är bra – jättebra. Tänk om det var många fler som var av den kalibern!

Såvitt jag är underrättad fungerar det virtuella skattekontoret väldigt bra. Jag vet att Runar Patriksson har varit drivande bakom det här, och jag har bara hört positiva signaler kring det skattekontoret.

Jag besökte Grensetjensten i Morokulien i samband med Karlstadbesöket, och det var faktiskt tredje gången som jag var där. Glädjande nog kan jag konstatera hur väl denna gränstjänst fungerar. Jag var överlycklig när våra statsministrar i Norge och Sverige också såg till att Grensetjensten fick ekonomiska resurser för det kommande året.

Jag tycker att Runar Patriksson var lite väl kritisk mot vår samarbetsminister. Såvitt jag har förstått i delegationen har vi varit väldigt nöjda med samarbetet med ministern för nordiskt samarbete.

Anf. 21 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Det tycker jag väl inte att jag var. Snarare tvärtom – då missuppfattades jag. Berit Andnor har jag haft många bra samtal med,

men jag kan inte säga annat än att jag är kritisk mot att en del beslut inte är tagna.

Vi tar punkt för punkt. Det arktiska universitetet vet även Anita Johansson att vi har haft uppe många gånger. Jag har känt att grupperingar inom den ledande socialdemokratiska majoriteten har sagt att detta ska ordnas, men det har inte skett för Sveriges del. Jag kan säga att era partikamrater i Norge och Finland är mycket fundersamma över varför vi i Sverige inte fattar beslut om att Luleå universitet ska få 5 miljoner extra per år i sin budget för att Sverige också ska bli en riktig medlem i University of the Arctic. Detta är en institution som jag har fått se fungera i verkligheten, inte minst på Grönland. Lärarhögskolan på Grönland kunde visa oss att 30 studenter varje år kan utbilda sig till lärare ute i byarna utan att över huvud taget behöva besöka centralorten – allt beroende på den möjlighet som har utvecklats via det arktiska samarbetet vid University of the Arctic.

Där har vi ett stort problem, som jag har tagit upp många gånger med samarbetsministern, eftersom vi inte har sett något resultat. Jag tror att det skulle vara en stor fördel att få lyfta fram i kammaren att vi har klarat av detta.

När det gäller Grensetjensten är vi helt överens. Vi är lika överens om att det är en glädje i detta. Men Grensetjensten är ett informationskontor, och man har ingen större önskan än att få bli en institution som har lite makt och möjligheter att hjälpa till på ett annat plan än vad de har möjlighet till i dag. Det ska vi också hjälpas åt med framöver: att se till att Grensetjensten blir en del av det nordiska skattekontoret, som i dag är virtuellt. Det fungerar bra virtuellt, men inte för den enskilda människan och småföretagarna, och det är dem det handlar om.

Anf. 22 ANITA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag försökte säga till Runar Patriksson att jag tycker att många människor har sagt att det virtuella skattekontoret fungerar bra. Det är en god hjälp för många av de nordiska medborgarna.

När det gäller Grensetjensten rekommenderar jag Runar Patriksson ett besök där, faktiskt. Det är värt det. Man blir väldigt glad till sinnes av det. Där kan man se hur man på ett konkret sätt kan lösa många av gränshindersfrågorna.

Sedan har vi många frågor som gäller Norden som vi ska jobba vidare med, och det ska vi väl göra tillsammans, de månader vi har kvar, Runar Patriksson.

Anf. 23 TUVE SKÅNBERG (kd):

Herr talman! Ibland behöver man komma utrikes för att se fördelarna här hemma och se det uppenbara. För något år sedan var jag inbjuden till Vatikanen. Jag fick förmånen att träffa en kardinal, ungefär motsvarande familjeminister. Efter att ha hamnat i Rom och sovit över natt begav jag mig till det stora centrumet, Vatikanen. Jag hade många frågor, många saker jag trodde man skulle se likadant på beträffande familjepolitik men också mycket jag ville ha svar på.

Och så står jag inför kardinalen. Jag börjar på engelska och hälsar – han talar inte engelska: aj aj aj. Han prövar med italienska – jag talar inte italienska. Han prövar med portugisiska – han är från Brasilien – portugis-

siska kan jag inte en rad av. Det var tyst. Lite franska då? Nej, jag klarar inte franska. Det var något jag läste ett par år på gymnasiet. Jag kan uttala ett vinnamn men inte mycket mer. Det var tyst igen. Så prövade jag lite på tyska, mitt tredje språk: gymnasietyska, mycket stapplande. Och han svarar på tyska, *mycket* stapplande – jag tror att det var hans femte språk efter latinet.

Då insåg jag att alla mina frågor, alla mina synpunkter till Vatikanen som är en världsvid rörelse, skulle diskuteras på mitt tredje och hans femte språk. Det var inte så lätt.

Dagen efter – vi lyckades nämligen träffa en överenskommelse och mötas dagen efter också – fördes konversationen via hans amerikanska sekreterare. Det var ju roligt att amerikanskan kunde vara till hjälp. Men så är det ju inte när det är idealiskt.

Jag kom, herr talman, alldeles nyss hem från en resa till Turkiet, där jag fick möjlighet att träffa religionsministern, precis efter att Turkiet hade fått klartecken för att påbörja förhandlingarna om ett EU-medlemskap. Det blev likadant: Turkiska kan jag inte ett ord av, och han kunde ingen engelska. Där fanns en imam som hade bott och verkat i Tyskland. Ja, det blev samma sak med tyskan. Så hittade vi en diplomat som tolkade via engelska – en mycket bristfällig engelska. Men ändå lyckades vi upprätta en kontakt i de stora, viktiga frågorna om respekt för minoriteter, yttrandefrihet och religionsfrihet.

Varför säger jag detta? Jo, därför att jag för inte så länge sedan fick lyssna till herr talman i en dialog med Norges talman, Kosmo. Då kunde jag se raka motsatsen: en dialog om de känsliga frågorna för hundra år sedan när Norge och Sverige gick skilda vägar i unionsfrågan. Hur kunde man så lugnt och sansat tala med varandra, reda upp sakerna och ha ett rent historiskt seminarium? Jo, man förstod varandra.

Att vi i dag har ett så utomordentligt gott förhållande till Norge och att man klarade att lösa en så känslig fråga, då, i början av den parlamentariska eran av demokrati för hundra år sedan, kom sig naturligtvis av att vi förstår varandra. Jag talar mitt första språk, och någon i Norge, Danmark eller Norden förstår mig. Jag behöver inte tänka om och bli duktigare på engelska – som ändå inte var till någon hjälp i två av de samtal jag relaterade.

Norden har en gemenskap, en språklig gemenskap, där vi har goda chanser att kunna bli förstådda på vårt första språk med de nyanser och den frihet som det medger. Tänk att göra affärer! Tänk att utföra forskning! Tänk att gifta sig och få tala sitt första språk!

Därför har naturligtvis det nordiska samarbetet i alla dess dimensioner, från privatlivet till statsmännen, sitt berättigande. När det reses frågetecken om det nordiska samarbetet kan man fråga: Med vad ska det ersättas? Ska det ersättas med det europeiska samarbetet? Ja, Turkiet ska in så småningom, uppenbarligen, i Europa. Vi ska samarbeta med de latinska länderna nere vid Medelhavet. Hur ska ni kunna få en gemenskap där om ni säger att vi ska säga upp det nordiska samarbetet i den form vi nu känner det? Med vad ska det ersättas?

Det ska reformeras – förvisso. Det ska moderniseras. De dryga 50 åren lämnar naturligtvis många saker att modernisera. Det är inte mycket som är likadant, varken i denna kammare eller i samhället i stort, som det var för 50 år sedan. Och Nordiska rådet har moderniserats. Jag har sett,

under den relativt korta tid jag har haft förmånen och förtroendet att sitta i Nordiska rådet, en iver att modernisera, tänka om och få nya former som fungerar bättre. Jag är alldeles övertygad, herr talman, om att det ska fortsätta i den riktningen.

När det handlar om att förankra det nordiska samarbetet kan sådana här tankar – när vi tänker lite större och tänker över andra nationsgränser – vara oss till hjälp. Men då måste vi också, herr talman, ha stor respekt.

Jag vill innan jag slutar också nämna något om Färöarna. Jag har haft glädjen och förmånen att få vara där ett par gånger och lyssna till deras iver efter större självständighet; vi lär även få höra det när vi åker till Island nästa vecka. De vill bli mer autonoma men samtidigt ha det trygga samarbetet. Och precis som varje självständigt land och varje självstyrande område vill ha, och förtjänar, respekt för sin lagstiftning och sitt parlamentariska system måste vi ge dem det.

Jag noterar i marginalen att det finns några rader i utrikesutskottets ställningstagande där man är alltför angelägen om att komma med pekpinnar vad gäller Färöarnas lagstiftning i sociala frågor – i det här fallet aborter. Det är onödigt. Det är ett självstyrande område, och vill vara det, och av respekt ska vi hålla oss för goda för att komma med pekpinnar.

Anf. 24 LENNART KOLLMATS (fp):

Herr talman! Jag vill först och främst lugna mina värderade kolleger som nu spänner sig i sina bänkar för att resa sig och begära replik med att jag i dag inte tänker inlåta mig i något replikskifte även om bland annat Lars Wegendal gjort tappra försök att få mig till det. Jag kan givetvis inte hindra någon från att begära replik, men själv tänker jag alltså vänta med debatten tills vår motion om det nordiska samarbetet behandlas. Gissningsvis blir det någon gång i vår.

Gabriel Romanus gladdede sig i sitt inlägg över den lugna tillställningen i dag. Det blir kanske mer hets till våren.

Skälet till att jag begärde ordet var den beundran jag känner för åtta framstående riksdagsledamöter som lyckats avsätta en och en halv timme till något som de i princip är helt eniga om. Här har egentligen bara begärts repliker för att fortsätta samsången och ta avstånd från en del disharmoniska inslag.

Alla sjunger i samma tonart i hallelujakören vilket förstås kan vara trevligt, inte minst för en kördirigent av Runar Patrikssons dignitet. Som kulturpotentat har jag dock inte den förmågan, men jag fick i alla fall sjunga halleluja vid dagens morgonandakt för någon timme sedan.

Jag minns förra årets debatt då vi var två ledamöter som hade en motion som väckte de häftigaste känslor. Den fick till och med generalsekretären i Föreningen Norden att dels visa sin okunskap om arbetet i riksdagen, dels fara ut med lögn i sin tidning. Som jag sade var vi bara två som skrev under förra årets motioner där vi ville se en annan tingens ordning beträffande Nordiska rådet. I år kan vi se att det finns två motioner, den ena undertecknad av åtta folkpartister, den andra av 22 moderater. Lars Wegendal lyckades pricka exakt rätt.

Jag förstår behovet av dagens inlägg som en uppladdning, förövning, tills vi ska behandla motionerna, men eftersom de inte behandlats i dag avstår jag alltså nu från att debattera dem. Det som förevarit har blivit lite grann av en spökdebatt.

Slutligen kan jag inte underlåta att kommentera det som Birgitta Ahlqvist sade. Det är bra att det finns en bussväg från Murmansk till Bodö. Då kan de två kidnappade norrmän som nu befinner sig på en rysk båt komma hem.

Anf. 25 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Herr talman! Eftersom Lennart Kollmats var vänlig och apostroferade mig vill jag påminna om att jag sade att jag glädde mig åt att vi skulle få en frisk debatt i vår. Jag tycker inte att körsång är roligare än debatt; i så fall hade jag väl valt en annan inriktning i mitt liv. Samtidigt tycker jag att det finns anledning för oss i dag, även om de flesta som yttrat sig är för det nordiska samarbetet och också dess parlamentariska form, att ta på allvar diskussionen om hur vi ska organisera det nordiska samarbetet på bästa sätt.

Tyvärr måste jag säga att den motion som vi ska diskutera i vår inte ger mycket ledning för hur man bör organisera det nordiska samarbetet. Jag kan inte med bästa vilja i världen hitta något skäl till varför man ska avstå från ett parlamentariskt samarbete. Vi har ett samarbete mellan regeringarna, och det ska vi ha kvar. Vi har också ett samarbete på det folkliga planet – med Föreningen Norden, vänortssamarbete och annat. Sedan skulle vi alltså avstå från det parlamentariska samarbetet!

För mig är det en mycket förvånande synpunkt. Den är naturligtvis särskilt förvånande när den kommer från parlamentariker. Det är klart att vi hoppas få en regering som representerar våra partier, men vi kan inte vara säkra på att det blir så för all framtid. Skulle vi som parlamentariker då tycka att det parlamentariska samarbetet inte är så viktigt?

Dessutom sprids här myten om att de nordiska frågorna lyser med sin frånvaro i utskotten. Jag vet inte hur det är i kulturutskottet även om där finns två ledamöter från Nordiska rådet. Jag blir ganska förvånad ifall kulturutskottet inte upptäckt att Nordiska ministerrådets halva budget går till kultursamarbete, och det säger väl i så fall mer om kulturutskottet än om Nordiska rådet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 13 §.)

7 § Ett enklare förfarande vid inspektioner enligt konventionen om förbud mot kemiska vapen

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2005/06:UU4
Ett enklare förfarande vid inspektioner enligt konventionen om förbud mot kemiska vapen (prop. 2004/05:154).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 13 §.)

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2005/06:KrU2
Kulturmiljövård.

Kulturmiljövård

Anf. 26 LARS WEGENDAL (s):

Herr talman! Den debatt som vi nu går in i behandlar ett motionsbetänkande från kulturutskottet och handlar om kulturmiljövård. I betänkandet behandlas 85 eller 86 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2002, 2003 och 2004. Det gäller både kulturarvsfrågor och kulturmiljöfrågor. Det finns motioner om det kulturhistoriska industriarvet, om den kristna folkrörelsens kulturarv, om gamla kyrkstäder och annat.

I betänkandet finns 13 reservationer och två särskilda yttranden. Kulturutskottet föreslår avslag på samtliga motioner och yrkar alltså bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet.

Anf. 27 KENT OLSSON (m):

Herr talman! En ny tid kräver en ny kulturpolitik. Från Moderaterna har vi i våra motioner föreslagit en mer dynamisk kulturpolitik. Vi behöver en strategi som tar hänsyn till att kulturlandskapet i Sverige och i världen förändras i allt snabbare takt.

Vår utgångspunkt i våra kulturmotioner är att staten i huvudsak ska koncentrera sina kulturpolitiska insatser till tre områden: främja barn- och ungdomskultur, värna vårt gemensamma kulturarv och ge landets kulturskapare goda förutsättningar för deras konstnärsarbete.

Sedan ska jag mer konkret gå över till kulturarvet. Kulturarvet är den grund som vi allesammans känner, den grund som vi står på. Genom att känna våra rötter bygger vi upp vår trygghet, vår identitet. Kunskapen om det förflutna ger oss perspektiv på vår egen tid, på vad som har hänt tidigare och på framtiden.

Kulturen inbjuder till spännande upptäcktsfärder i tid och rum. Den lokala historien, kulturarvet i den egna hembygden, är den första kontakt som vi människor ofta får med det som vi kallar för kulturarv. Man kan ofta känna att i hembygden finns det största intresset och engagemanget kring kulturen. Och vi noterar alla de hembygdsföreningar och den frivillighet som finns för att bevara kulturarvet i bygden. Det är ofta en längtan som människor har, att söka sina rötter.

Jag tycker inte att det är mycket som kan ersätta det folkliga och det frivilliga engagemanget, men staten har också en roll. Statens roll är att säkra de ekonomiska förutsättningarna. Vi tycker också att enskilda ägare ska kunna få bidrag av staten, och vid en kulturmiljöförklaring ska den enskilde ägaren tillförsäkras full ekonomisk ersättning. Även privata fastighetsägare ska kunna få renoveringsstöd för att bevara värdefulla miljöer.

En annan fråga som vi tar upp i våra reservationer i det här betänkandet gäller Riksantikvarieämbetets roll. Vi tycker faktiskt att Riksantikvarieämbetets roll ska renodlas till att vara en central sektorsmyndighet utan egna genomföranderesurser. Riksantikvarieämbetet ska inte ägna sig åt egna arkeologiska undersökningar, och man ska tillämpa lagen om

offentlig upphandling vid upphandling av arkeologiska undersökningar. Vi ställer oss också positiva till privata alternativ i den här delen.

Det är våra grundläggande uppfattningar.

Låt oss då titta lite grann på en del av de andra saker som jag tänker lyfta fram i det här stora betänkandet. Först vill jag lyfta fram den enighet som vi allianspartier visar i det här betänkandet – Lars Wegendal tyckte ta fram att den inte fanns i det förra betänkandet. Det finns sju gemensamma alliansreservationer. Det finns ett gemensamt yttrande, och vi moderater har faktiskt bara två egna reservationer. Jag tycker att det är viktigt att poängtera hur vi på den borgerliga allianssidan för en gemensam politik, och för socialdemokrater är det kanske värt att notera detta.

Jag går så till våra reservationer som jag då vill lyfta fram. Jag vill lyfta fram ett par stycken. När det gäller den ena känner jag en irritation. Det gäller skyddet av gamla ortnamn. Vi vet ju att man i kommunerna i dag har infört olika lägenhetsregister där man då byter namn på gamla orter. Jag vet inte hur många samtal jag har fått från förtvivlade människor som inte känner igen beteckningen på sin egen gård, som har fått byta namn. Det här är någonting som människor verkligen känner på djupet ute i landet. Regeringen måste snabbt förändra detta. Jag skulle till majoritetens företrädare vilja ställa frågan: Kommer detta att ske? Från den borgerliga alliansens sida tycker vi att det är viktigt att folk ska kunna känna igen sina ortnamn, ska veta vad de har för beteckningar. Där tycker vi att det finns en hel del som bör förändras snabbt. Och detta är en fråga som regeringen absolut ska ta på allvar.

En annan fråga där vi också har en gemensam reservation gäller gamla arkeologiska fynd och försäljning av dem. Vi kände allesammans, hoppas jag, en stolthet – det gjorde åtminstone jag som gammal göteborgare – när vi såg Götheborg segla ut från hamnen i Göteborg för ett par veckor sedan. Vi noterade att detta var en kopia av den båt som sjönk utanför Göteborg på 1700-talet, denna ostindiefarare. Men bakom detta ligger förutom statliga och kommunala pengar, framför allt kommunala pengar, en idealitet som är väldigt stor. Båten upptäcktes av en man som hette Anders Wästfelt som började dyka och tog fram ett antal fynd, mycket ostindiskt porslin och te. Detta har man nu i överflöd i Göteborg. Man vet knappt var man ska göra av alla dessa delar av ostindiskt porslin. Här vill man nu sälja. Men då säger staten: Det får man inte lov att göra.

Här tycker vi att en lagändring är nödvändig så snabbt som möjligt. Jag skulle också vilja fråga majoritetens företrädare: Hur länge ska man bevara allt detta utan att sälja? Detta är ju värdefullt för enskilda människor. De vill ha det. De vill köpa det. I stället ligger det i museerna och i lager ton på ton av ostindiskt porslin som man inte blir av med.

Vi har också tagit fram en annan åsikt i våra reservationer. Det gäller utförelse av kulturföremål ur landet. Vi tycker att man ska kunna skapa en fond, som är viktig, som gör att det är möjligt att behålla de här sakerna och att köpa in värdefulla delar. Nordiska museet och Riksarkivet har i en rapport föreslagit att en fond ska inrättas för att möjliggöra köp av hotade kulturföremål. Den här fonden ska kunna ha ett grundkapital på mellan 50 och 60 miljoner kronor. Sedan ska man dessutom kunna tillföra privata medel i denna. Vi tycker att regeringen även i detta fall snabbt bör komma till beslut, så att vi kan få den här fonden så att våra

kulturföremål inte köps upp utifrån. Det är ju snabbheten som ibland saknas. Beslut kommer så småningom, men det tar så vansinnigt lång tid.

Låt mig slutligen komma till det som inte det här betänkandet handlar om men som det ändå kommer att handla om till viss del, nämligen årets budget. Det här är ju ett betänkande med motioner från föregående år. Men i ett särskilt yttrande har vi i alliansen ändå kunnat konstatera att den socialdemokratiska regeringen i årets budget inte håller sina överenskommelser med kyrkan.

Det finns en överenskommelse att man ska ge en viss summa pengar till kyrkan. Den här överenskommelsen bryter man på ett flagrant sätt från den socialdemokratiska regeringen genom att man minskar den kyrkoantikvariska ersättningen med 15 miljoner kronor. Vi tycker att det är felaktigt. Man försvarar Svenska kyrkans planering när det gäller värden av kyrkliga kulturminnen. Och en överenskommelse är en överenskommelse.

Jag ska inte orda så mycket mer om detta nu, herr talman. Inom alliansen har vi nämligen bestämt att fler ska prata vidare om den frågan. Därmed överlåter jag till andra inom alliansen att prata i den frågan. Men låt mig avslutningsvis, herr talman, yrka bifall till reservationerna 1 och 2.

Anf. 28 CECILIA WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! I Kosovo stacks serbernas kyrkor i brand i mitten av 90-talet. I Serbien brann moskéerna. I Nederländerna mördades för några år sedan en filmskapare som hade stått på muslimska extremisters lista efter att ha gjort en kritisk film. Som hämnd för mordet stacks åter moskéer i brand. Jag konstaterar att kulturarvet alltså kan utgöra ett mål för aggressioner och hat.

I år är det 51 år sedan Haagkonventionen om skydd av kulturarvet undertecknades. Jag läser ur Haagkonventionen:

”Damage to cultural property belonging to any people whatsoever means damage to the cultural heritage of all mankind, since each people makes its contribution to the culture of the world.”

I den debatt som vi för i dag är det viktigt att komma ihåg att kulturarvet utgörs av kyrkor och andra byggnader som är viktiga för ett land och en folkgrupp. Men kulturarvet är också civilisation, historia, byar och städer, språk – ja, livsbetingelser.

Våra kyrkor, begravningsplatser och inventarier i kyrkorna representerar kulturhistoriskt, arkitektoniskt och konstnärligt mycket höga värden. De tillhör de mest framträdande delarna av vårt kulturarv. För att stärka kulturarvet har vi i Sverige en myndighet, Riksantikvarieämbetet, som tyvärr inte kan skyddas i lag på samma sätt. Då hade vi inte behövt uppleva den fullständigt huvudlösa flytten från Stockholm till Gotland.

Inget ont om Gotland, men det är ett väldigt resursslöseri och en kompetensförlust, för att inte tala om respektlöshet för professionaliteten och de människor som arbetar vid Riksantikvarieämbetet, att på det sättet tillåta regionalpolitik att gå före kulturarvet och kulturpolitiken. Detta är oacceptabelt, menar vi i den borgerliga alliansen.

Ända sedan slutet av vikingatiden, ända sedan Sverige kristnades på 1000-talet, har stora delar av Europas kulturutveckling letts av kyrkorna. Vårt sätt att tänka och hur vi betraktar vår omvärld styrs av en historia

och en människosyn som i många delar är gemensam. Detta utgör en del av grunden för vårt kulturarv.

Den synliga och mest tydliga delen av det kristna kulturarvet är kyrkorna. I vårt land finns några av Europas allra äldsta och bäst bevarade kyrkor som fortfarande är i bruk. Min gamla arbetsplats Uppsala domkyrka är en sådan arbetsplats och en sådan kyrka. Den fungerar på tre sätt, som nationens samlande katedral med ärkebiskopssätet, som stiftets domkyrka där präster vigs och högtider hålls, och som församlingens kyrka där det firas gudstjänst och nattvard varje dag.

Flera av landets kyrkor har varit i bruk utan uppehåll i 900 år. Den gemensamma kulturskatt som bevaras i Sveriges kyrkor, antingen i kyrkobyggnaden eller bland alla dess inventarier, är helt unik i Europa. Talar jag med kolleger eller museifolk från andra länder hör jag dem ofta tala om hur väl försedda och privilegierade vi är i Sverige som fått hela denna skatt att förvalta och föra vidare till nästa generation.

Ansvar för att bevara detta kulturarv är därför inte bara en angelägenhet för församlingarna utan för oss alla. Det är därför som det inför det att kyrkan och staten skulle gå skilda vägar var av avgörande betydelse hur och på vilket sätt detta ansvar bäst skulle delas. Efter långa förhandlingar mellan kyrkan och staten – det var Marita Ulvskog som var minister då – kom man i bästa samförstånd överens om en kyrkoantikvarisk ersättning som skulle utgå och betalas ut år för år. Parterna var helt överens om detta.

Staten skulle ge Svenska kyrkan ersättning för underhåll av kulturarvet, det vill säga främst de fantastiska kyrkorum som jag har talat om men också andra byggnadsminnen och byggnader. Denna ersättning fastslogs av riksdagen år 1999 att omfatta ett belopp som skulle successivt stiga från 50 miljoner kronor år 2002 till 460 miljoner år 2009. Enligt detta beslut skulle ersättningen för år 2006 uppgå till 250 miljoner kronor. I år, herr talman, är det så tragiskt att Socialdemokraterna har brutit avtalet i och med att man bara har för avsikt att utbetala 235 miljoner kronor. 15 miljoner kronor fattas.

Detta är ingenting annat än ett avtalsbrott och ett sviket löfte. Det handlar inte om att Svenska kyrkan har bett om pengar. Det handlar för statens del om att hålla sin del av ett redan ingånget och undertecknat avtal. Att då som ministern eller statssekreterare Åhnstrand hänvisa att man "lånar för att betala tillbaka kommande år" är inte relevant. Ett lån innebär på svenska att två parter är överens om belopp, ränta och återbetalningstakt. I detta fall har låntagaren ensidigt beslutat sig för detta. Vanligtvis, herr talman, rubriceras detta som konfiskation.

Egentligen handlar det inte om någonting annat än att man börjar tumma på ett ingånget avtal. I år drar man ned summan lite grann. Jag menar att man med detta befinner sig på ett sluttande plan. Nästa år kanske det är ännu mindre pengar, och året därpå kanske inga pengar alls. Då är vi väldigt långt borta från att samhället är med om att vårda vårt gemensamma kulturarv och våra kulturminnen såsom de medeltida kyrkorna, konstverken och byggnaderna som kyrkan förvaltar.

Tillsammans har vi alla en viktig uppgift i att göra kulturarvet synligt, tillgängligt och attraktivt för oss alla och för kommande generationer. Det handlar om tillgänglighet. Men det handlar också om utveckling, forskning och dokumentation. Det förra sekelskiftet präglades av en strid

för demokrati och sociala reformer men också av en strid för folkbildning mot okunnighet och fördomsfullhet.

Hela folket skulle göras delaktigt i kulturarvet som ditintills hade varit förbehållet de privilegierade, det vill säga ett litet smalt skikt av befolkningen. I denna process var vi liberaler pådrivande och framgångsrika. Detta arv är det viktigt att vi lyfter fram också i dag. Även i dag vill Folkpartiet vara med och göra kulturarvet tydligt, synligt och tillgängligt för alla.

Kyrkorna är en del av vårt gemensamma nationella minne. Tillsammans utvecklar och förmedlar de kunskap, bjuder upplevelser för alla sinnen och levandegör historien. Jag vet detta. Jag är präst i kyrkan sedan elva år tillbaka och har i dag på morgonen varit präst. Det går att förena.

Tillsammans utgör kulturarvet en del av vårt kollektiva minne. Tar vi vara på detta arv har vi goda förutsättningar att skapa ett samhälle med ett rikt kulturliv. Det leder i sin tur till fria och medvetna medborgare som med engagemang, vidsynlighet och kraft kan skapa en positiv framtid för vårt land.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation nr 1, som är övergripande för alliansen. Jag vill också uppmana till en mycket noggrann läsning av alliansens särskilda yttrande i betänkandet. Jag hänvisar till årets övergripande folkpartimotion som handlar om liberal kulturpolitik där jag vidareutvecklar dessa tankegångar.

(forts. 10 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 10.57 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 11.00, då aktuell debatt om de äldres situation i Sverige skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 11.00.

9 § Aktuell debatt: De äldres situation i Sverige

Anf. 29 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Erna Kunz är 91 år och har inte varit ute på två år. I takt med att Erna blivit sämre har också hjälpen från hemtjänsten försämrats. När hon vaknade klockan fem i morse kände hon sig orolig för vem som skulle komma från hemtjänsten klockan åtta – eller halv tio, som klockan brukar hinna bli innan någon kommer. Nu har Erna inte duschat på två månader. Hon säger: Varje dag kommer det nya personer som inte vet vad de ska göra. De skickar vilt främmande män, och då vill jag inte duscha.

Erna är en i mängden som vittnar om kris i äldreomsorgen. Tidningarna är fulla av exempel.

Prot. 2005/06:17
19 oktober

Kulturmiljövård

*Aktuell debatt:
De äldres situation
i Sverige*

I valrörelsen 2002 lät det så här: En röst på Socialdemokraterna innebär en röst för en äldreomsorg av hög kvalitet som är tillgänglig för alla. Vidare lovades 10 000 nya platser i äldreomsorgen. Löftena har inte infriats.

Socialstyrelsens rapport, som var anledningen till att vi begärde den här debatten, visar tydligt revorna i välfärden. Bara 60 % av den hemtjänst som äldre har rätt till blir utförd. De svårast sjuka får den sämsta vården. Antalet äldreplatser har inte ökat utan minskat med 13 500 platser sedan 2002. Det är en nedrustning av stora mått. Ylva Johansson är ytterst ansvarig.

De äldre som byggt landet och vår välfärd måste kunna känna trygghet inför sitt åldrande. För många äldre är det i dag lika svårt att få en plats på ett äldreboende som för en kamel att komma igenom ett nålsöga.

Varför har inte de 10 000 utlovade platserna byggts, Ylva Johansson?

Anf. 30 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Vi lever allt längre, och vi blir allt äldre. Det är en fantastisk framgång, och en relativt ny sådan. Det är inte länge sedan det var ganska ovanligt att man fick uppleva sin egen pensionsålder. I dag får de allra flesta göra det.

Det är inte bara så att vi lever längre – vi lever också hälsosammare. I förrgår hade vi en konferens i Socialdepartementet där jag fick ta del av forskningsresultat som visade att när man undersökte hälsa och funktion hos 55–65-åringar jämfört med 65–75-åringar fann man i princip ingen skillnad. Slutsatsen för forskaren var att man är medelålders tills man är 75.

Det här är förstas en väldigt stor framgång. Vi lever mycket längre, och det betyder också att vi måste anpassa vårt samhälle i flera olika avseenden till en åldrande befolkning, till att många fler lever friska som pensionärer.

Det här påverkar, och måste få påverka, våra attityder om delaktigheten i samhället, om deltagandet i arbetslivet. Om detta finns det mycket att säga, men jag tänkte i den här debatten koncentrera mig på det som behöver göras oftast efter 75 års ålder, när man blir i behov av vård och omsorg, och på vad vi behöver göra i det avseendet.

Sjukvården kan i dag behandla och bota så väldigt många fler sjukdomar, sådana som man tidigare avled av eller sådana som tidigare gav väldigt stora inskränkningar i livskvaliteten. Det här har förändrats på ett sådant sätt att vi som är medelålders i dag kan se fram emot att många av oss kommer att få stroke, men många av oss kommer att överleva och kunna leva ett ganska bra liv efter en god rehabilitering. Många av oss kommer att få cancer, men många av oss kommer att överleva cancer eller kunna leva med den med en god behandling. Många av oss kommer att behöva byta ut en höftledskula. Många av oss kommer att operera oss för starr för att kunna se bättre. Hälften av oss kommer så småningom att utveckla någon demenssjukdom.

Vi kan se fram emot att när vi lever allt längre kan vi också få många fler sjukdomar och kommer att kunna leva med dem. Det här är en av de stora utmaningarna för äldreomsorgen och sjukvården, inte det att vi lever längre utan att vi samlar på oss fler sjukdomar.

Det är naturligtvis så att väldigt mycket fungerar bra i äldreomsorgen och sjukvården. Jag var på ett sådant ställe för ett par veckor sedan, på Lindängelunds vårdboende i Malmö. Där hade man inrättat ett särskilt vårdboende som är teckenspråkigt, så att döva äntligen kan få kommunicera på sitt språk i omsorgen. Man såg en fantastisk utveckling i människors livskvalitet och i deras funktionsförmåga när de kan kommunicera.

Men det är naturligt för mig som ansvarig minister att fokusera kanske inte i första hand på de många verksamheter som fungerar bra, utan på det som inte fungerar bra – det är naturligtvis där vi behöver sätta in åtgärder. Det finns brister, och det finns brister som på sina håll är mycket stora och som därför kräver åtgärder.

Statsministern sade i regeringsförklaringen här för en månad sedan att ambitionen är att Sverige ska bli ett av världens bästa länder att åldras i. Då tror jag att vi behöver vidta många fler åtgärder. Jag tänker här redogöra en del för det vi har gjort och det jag planerar att göra på några viktiga områden.

Låt mig först ta upp boendet. Det är en av de frågor som oroar de allra flesta. Den vanligaste frågan när man skriver till mig eller tar kontakt med mig är oron för att inte få plats på ett särskilt boende den dagen man behöver det. Det är min bedömning att det är bra att alltfler kan bo kvar hemma i sina invanda bostäder länge, men jag tror att pendeln har svängt lite för långt åt det hållet, att det har blivit lite för svårt att få plats i särskilt boende. Jag vill inte att pendeln ska svänga tillbaka till ett institutionstänkande, men vi måste se till att de som verkligen behöver plats i särskilt boende också får det.

Därför planerar jag att inom några månader komma med en proposition hit till riksdagen som skärper lagstiftningen när det gäller att se till att kommunerna verkligen följer den lagstiftning som redan gäller och att de som har de behov som krävs för att få ett särskilt boende verkligen får det boendet. Där finns i dag allvarliga brister, som jag tycker är mycket upprörande.

Jag vill också göra förändringar när det gäller rätten att få bo tillsammans. Jag tycker att det borde vara självklart att man om man vill när man har kämpat ett helt liv tillsammans också får bo tillsammans den dagen det är dags att flytta till ett särskilt boende. Ändå är det inte så i alla kommuner. Det finns kommuner där man placerar par skilda åt på två olika boenden, så att de egentligen inte har någon möjlighet att träffas. Jag tycker att det är ett upprörande sätt att behandla gamla människor. Men utöver att man ska ha rätt att då bo tillsammans tycker jag att i de fall där bara den ena parten är så vårdkrävande att det krävs ett särskilt boende men den andra parten är så pass skröplig att man gärna skulle följa med och man själv kanske inte kan komma på besök, ska man ha rätt att få göra det.

Jag vill också skärpa kraven på kommunerna när det gäller bostadsförsörjningslagen. I dag är man ganska duktig på att planera för barnfamiljer när man planerar sitt boende, men man är inte alls lika bra på att planera för den åldrande befolkningen. Där planerar jag tillsammans med Mona Sahlin en skärpning i lagstiftningen när det gäller bostadsförsörjningen.

Ett annat viktigt område är vården av och omsorgen om de mest sjuka. Där behövs det insatser framför allt för de demenssjuka. Där är

kunskap och kompetens en av de viktigaste frågorna. Jag ska återkomma till den. Vi behöver mer specialiserad demenskunskap inom äldreomsorgen. Vi behöver också stärka läkarmedverkan inom hemsjukvården och äldreomsorgen. Där tror jag att vi måste vara beredda att gå fram. Jag är beredd att gå fram med en skärpt lagstiftning så att läkarna verkligen ska finnas i hemsjukvården i den utsträckning som krävs för att upprätthålla en god medicinsk omvårdnad.

Vi behöver se över läkemedelsanvändningen för många äldre. Uppemot 25 % av de äldre som kommer in på akuten gör det på grund av någonting som är läkemedelsrelaterat, som en gång har blivit ordinerat av sjukvården. Det måste vara sjukvårdens ansvar att se till att reda upp och gå igenom de läkemedel patienten har. Ett viktigt redskap för att kunna göra det har vi nu efter att riksdagen har beslutat på vårt initiativ om ett nytt läkemedelsregister som gör det möjligt att gå igenom alla de läkemedel som en patient redan har.

Det tredje området är kunskap och kompetens. Det handlar om personalen. Det går inte att förbättra kvaliteten inom äldreomsorgen om man inte väljer att satsa på personalen. Det är den enskilt viktigaste åtgärden för att förbättra kvaliteten. Vi har redan satt i gång stora satsningar inom ramen för Kompetensstegen. Riksdagen har ställt sig bakom en dryg miljard som ska satsas på verksamhetsnära kompetensutveckling. Nu går vi vidare i förslagen i budgetpropositionen med 10 000 utbildningsvika-riat per år, riktat just till äldreomsorgen för att göra ett kraftigt lyft av kompetensen. Det handlar om den lägsta kompetensen. På sikt vill jag lagstifta om en lägsta nivå för att arbeta inom äldreomsorgen. Men det handlar också om att hitta specialiserade påbyggnadsutbildningar för duktiga undersköterskor, till exempel till demensundersköterska.

Ett fjärde och viktigt område är förebyggande arbete. Det är ungefär tusen pensionärer som dör varje år för att de faller i sitt hem. Ungefär 40 000 faller och bryter sig så att de måste vårdas på sjukhus. Vi kan göra väldigt mycket för att förebygga olyckor och de allvarliga inskränkningar i livskvalitet och hälsa som de innebär. Bland annat med hjälp av de plusjobb som regeringen och samarbetspartierna föreslår i den budgetproposition som har lämnats till riksdagen finns det goda möjligheter att snabbt se till att äldre kan få hjälp med de olika åtgärder som orsakar fallolyckorna.

Vi har också i budgetpropositionen föreslagit en förstärkning av anhörigstödet. Det är en viktig förebyggande åtgärd men också en anständighetsfråga att anhöriga ska ha rätt till stöd och hjälp för det viktiga arbete som de utför. Ytterligare en åtgärd är att inrätta stöd för väntjänster, det frivilliga arbete som betyder oerhört mycket för att bryta isolering och ensamhet.

Herr talman! Äldreomsorgen står inför en stor och viktig utveckling, inte för att allting är dåligt utan för att vi har så mycket högre ambitioner. Jag arbetar för en nationell utvecklingsplan för äldreomsorgen. Den tar sikte på ett tioårsperspektiv. Men självklart ska vi inte vänta så länge. Vi behöver också komma med konkreta åtgärder. Vi har redan gjort det, och det kommer flera innan den nationella utvecklingsplanen.

Men vi behöver också tänka långsiktigt. Jag hoppas, herr talman, att vi kan nå något av en nationell samling kring utvecklingen av vården och omsorgen om våra äldre.

Anf. 31 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Nu har statsrådet Ylva Johansson använt nästan all sin talartid för att tala om vad hon vill göra nästa mandatperiod. Men det är också viktigt att utvärdera det som är. Socialdemokraterna har haft makten i tio år. Resultatet av det ser vi i form av vanvård och en nedrustning av äldreomsorgen. Vallöften fanns det gott om också i valrörelsen 2002, men de har inte infriats. Vad skulle få oss att tro att allt det som Ylva Johansson nu har stått och berättat om skulle infrias?

Äldrefrågorna har inte prioriterats i Socialdemokraternas Sverige. Därför är det viktigt att föra den här debatten i dag, och därför är det viktigt att Ylva Johansson svarar på frågan varför vi har 23 500 färre äldreomsorgsplatser än vad vi borde ha haft om Socialdemokraternas vallöfte från 2002 hade infriats. Se verkligheten! Se hur det står till i Socialdemokraternas Sverige! Väj inte för det! Tala inte bara framtid, Ylva Johansson! 5 000 personer i vårt land har fått löfte och biståndsbeslut om en äldreomsorgsplats, men de har inte fått den. Det är sanningen.

På 1960- och 1970-talet fick äldre nästan kämpa för sin rätt att bo kvar hemma i den egna bostaden. I dag är förhållandet det motsatta. Nu tvingas många äldre med stora vårdbehov att stanna kvar hemma mot både sin egen och sina anhörigas vilja. Kvarboendepincipen skulle kompletteras med en utbyggd hemtjänst, men så har inte skett. I väldigt många kommuner fattas hemtjänsttjänsten. Många kan då inte längre ta sig ut på egen hand utan blir mycket ensamma och isolerade. Erna Kunz är inte ensam om att inte ha varit ute på två år. Hon har sällskap av många fler.

Här i Stockholm slog äldreinspektörerna larm i våras om att äldre inte längre kunde få begära promenader. I djurskyddsförordningen stadgas att nötkreatur ska kunna gå ute sommartid. Men för våra gamla finns inga sådana regler. Är inte en människa förmer än ett djur? Det säger ganska mycket om civilisationen i ett land hur man tar hand om sina äldre.

Kristdemokraterna vill ha en boendegaranti från 85 års ålder. Då ska man själv få bestämma om man vill flytta till ett anpassat boende, utan prövning. Även för den som vill bo kvar hemma i det längsta – det vill många – är vetskapen om att det finns en sådan garanti en stor trygghet.

Vi minns alla 98-åriga Gustav Holmström från Malmö som fanns i våra tv-rutor för några månader sedan. Han hade flyttats runt sex gånger och blivit svartepetter. Ingen ville erbjuda honom en plats. Jag vill bara ha ett boende den tid jag har kvar, sade Gustav. Med Kristdemokraternas förslag om en boendegaranti från 85 år skulle han få det. Hur ställer sig riksdagens övriga partier till vårt förslag? Är det inte rimligt att man från en viss ålder faktiskt får avgöra själv i vilket boende som man kan känna trygghet inför framtiden?

Platserna i särskilda boenden är i dag förbehållna människor med tunga vårdbehov. Det behövs boendeformer mellan det egna och det särskilda boendet, gemenskapsboenden där mänsklig samvaro finns och där viss service och vård kan fås.

Kristdemokraterna vill också att varje kommun ska anta en värdighetsgaranti som på ett mätbart och konkret sätt talar om vilket ansvar som kommunerna har för äldreomsorgen. Det är ett kvalitetsbesked om vad man som boende eller anhörig kan kräva av äldreomsorgen. Där ska det stå om rätt till eget rum för den som önskar men självklart också om

rätt att bo tillsammans med make eller maka. Det verkar som om detta är en ny kunskap för Ylva Johansson. Vi har känt till det behovet länge och också kämpat för att äkta makar eller samboende ska kunna få bo tillsammans på äldreboende.

I värdighetsgarantin ska det stå att det måste finnas tillräckligt med personal för att boende ska känna sig personligt tilltalade och ompysslade och kunna få hjälp med mat och dryck. Där ska stå att ingen behöver dö i ensamhet.

Skulle en värdighetsgaranti göra skillnad? Ja, det skulle den. Jag besökte Huddinge kommun samma dag som tidningen Mitt i Huddinge toppade förstasidan med rubriken "Värdig vård har blivit förvaring". På Stortorps äldrecentrum hade det skurits ned på personalen i omgångar. En morgon stod en undersköterska ensam med att ta upp sju boende. Hon hann inte få upp alla före lunch och hann inte ens byta blöjorna på några. Om det hade funnits en värdighetsgaranti skulle inte politikerna i den kommunen ha kunnat besluta om att inte sätta in sjukvikarier. Det var just vad som hade hänt. Då skulle inte heller kommuner kunna kräva att patienter som skrivs ut från sjukhus och ska komma till ett äldreboende i kommunen ska förses med en slang i magen, en så kallad PEG, för att personalen inte hinner mata.

Detta står i en kvalitetsrapport i Stockholms läns landsting. Detta är Sverige 2005.

En värdighetsgaranti spelar roll, säger vi kristdemokrater. En värdighetsgaranti behövs inte, säger Ylva Johansson. Där har vi skillnaden i Sverige i dag.

(Applåder)

Anf. 32 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Herr talman! Utredningen Senior 2005 tillsattes i december 1998. Det är sju år sedan. I april 2002 överlämnades ett delbetänkande, och 2003 kom förslaget *Äldrepolitik för framtiden* med 100 steg som skulle trygga utvecklingen för äldreomsorgen och för en åldrande befolkning.

Det är sju års utredning som väntar på att bli verklighet.

Namnet Senior 2005 antogs eftersom vi i utredningen 1998 tyckte att sju år låg långt i framtid och trodde att våra förslag säkert skulle vara genomförda 2005.

Låt mig ge några exempel på de 100 förslag som utredningen lade fram. Det här är bara en bråkdel av vad utredningen har presenterat.

Först och främst föreslogs ett trygghetsmål. Det betyder att 2005 skulle äldre ha tillgång till en god vård och omsorg.

Vi föreslog att det offentliga ansvaret måste tydliggöras så att alla vet vad man har att förvänta sig. Att lova runt men hålla tunt är inte att visa respekt för äldre, speciellt om det kommer i valtider.

Vi i utredningen tyckte vidare att regeringen borde skapa en bred sammanhållen parlamentarisk grupp som tillsammans skulle garantera att det finns resurser och att vi kan bedriva en god vård och omsorg.

Jag har otaliga gånger stått i talarstolen och i interpellationsdebatter bönat och bett att regeringen ska tillsätta en parlamentarisk utredning som gör att vi kan åstadkomma en god vård och omsorg tillsammans och en överenskommelse som ska hålla över tid och över val. Jag har hela tiden fått nej. Regeringen gör ingenting.

I dag talar Ylva Johansson om en nationell samling. Jag tror det inte förrän jag ser det.

Andra utredningar och rapporter, herr talman, har under samma tid duggat tätt. De kommer från Socialstyrelsen, Riksrevisionen och från Sveriges Kommuner och Landsting, för att nämna några.

Nyligen kom ytterligare en rapport. Den heter *Tid för vård och omsorg – Hur använder personalen inom vården och omsorgen om äldre och funktionshindrade personer sin tid?*

Rapporten visar ett stort material från 50 kommuner. Socialstyrelsen har analyserat det och konstaterar följande:

Insatser som beviljats, särskilt när det gäller dem med stora vård- och omsorgsbehov, utförs inte. Det finns anledning till oro, säger Socialstyrelsen, när man ser hur lite tid som avsätts för tillsyn, rehabilitering och hemskötsel.

Det brister, fortsätter man, i kvalitet och uppföljning av insatserna. Rättstryggheten för äldre urholkas.

Man menar vidare att insatserna inte överensstämmer med brukarnas önskemål och de behov som de äldre har. För mycket tid används till administration i stället för till stöd och handledning till personalen.

Socialstyrelsen skriver att av de timmar som äldre har fått sig beviljade genomförs endast 60 %. En fjärdedel av alla äldre fick bara 37 % av den beviljade tiden utförd. Förhållandet var detsamma inom hemtjänst och särskilt boende för äldre.

Vilken reaktion kommer från statsrådet Ylva Johansson på den och många andra rapporter? Vilka åtgärder tänker statsrådet vidta med anledning av denna och andra rapporter? Är det ett mått på hur vi ska acceptera att äldre behandlas i Sverige när man av beviljade timmar bara får 60 %, att det administreras för mycket, att man lovar runt och håller tunt?

I dag får vi höra från statsrådet att man ska lagstifta om att kommunerna ska erbjuda särskilda boenden.

Det går inte att bara lagstifta och skylla på kommunerna. Statsrådet har ett stort ansvar för hur situationen ser ut inom dagens äldreomsorg.

Herr talman! I mitt sista och korta inlägg kommer jag att kommentera något om kost och läkemedel för äldre, men också anhörigas utsatta situation.

(Applåder)

Anf. 33 ERIK ULLENHAG (fp):

Herr talman! Som Ylva Johansson var inne på är det många äldre som känner oro för om det finns ett äldreboende den dag man inte längre klarar av att bo hemma.

Många anhöriga som kanske har pappa i Skövde, mamma i Umeå och själva bor i Uppsala känner rädsla och oro. Finns jag där om det inte finns ett äldreboende som mamma och pappa kan komma in på?

Tyvärr är oron berättigad. 4 000–5 000 personer har beviljats plats på äldreboende men inte fått någon trots bedömt biståndsbehov. 2 000 personer har, trots att man har behov av äldreboende, fått avslag därför att kommunen säger nej av ekonomiska skäl.

Den här oron har funnits i flera år. Det visste Socialdemokraterna i valet 2002. Många äldre kände trygghet när Socialdemokraterna sade: Vi ska bygga 10 000 nya äldreplatser om vi får sitta vid regeringsmakten.

Förra veckan, när jag debatterade med Ylva Johansson, kände hon inte till det här löftet. Hon sade: Vi ska uppfylla alla löften.

I lördags gick det ännu lite längre. Göran Persson lät sig då intervjuas av Dagens Nyheter som sade: Ni lovade 10 000 fler platser i förra valrörelsen. I stället har platsantalet minskat med ungefär så mycket.

De borgerliga påstår det. Vi kan inte hitta det löftet, säger Göran Persson.

Det är skrattretande att man som oppositionspolitiker får se till att damma av gamla valpamfletter från Socialdemokraterna.

Den här rapporten som heter *Trygghet på ålderns höst* är utgiven av Socialdemokraterna valrörelsen 2002. Den inleds med: I detta program presenterar vi vad vi vill göra för de äldre om vi får väljarnas förtroende den 15 september.

På s. 4 kan man läsa: Vi vill bygga fler äldreboendestäder. Genom att sänka byggmomsen från 25 % till 6 % skapas möjlighet att bygga ca 10 000 fler äldreboendestäder.

Resultatet är att drygt 10 000 särskilda boenden har lagts ned sedan 2002. Löftet var att det skulle byggas ungefär 10 000.

Herr talman! På många sätt är detta ett svårslaget rekord. Vi är vana vid en statsminister som läser en bok eller ser ett tv-program och byter inriktning på politiken. Vi är ganska vana vid en regering som först lovar saker och sedan säger: Det blev en målsättning, men nästa mandatperiod ska vi lyckas om vi får väljarnas förtroende.

Det är något nytt med ett vallöfte som först ges, sedan fullständigt sviks – det saknas drygt 20 000 platser jämfört med vallöftet – och sedan förnekas. Man säger att det över huvud taget inte har avgivits.

Tyvär är det inte bara boendefrågan som är ett problem inom äldreomsorgen. Länsstyrelserna, Socialstyrelsen och en rad andra pekar på många brister. Äldre invandrare söker inte hemtjänst eftersom man tror att man inte ska kunna göra sig förstådd. I Uppsala kommun till exempel rapporteras kraftiga nedskärningar. Där säger ett av de ansvariga kommunalråden: Kanske har en del beslut inte varit så väl avvägda.

I Stockholm är det i dag – 20 år efter det att Bengt Westerberg presenterade idén att alla ska ha rätt till eget rum – 1 000 personer som tvingas dela rum med andra. De kan inte göra det som vi alla varit vana vid genom livet, nämligen stänga dörren om sig och vara i fred.

En dement kvinna i Strängnäs låg nio dagar med brutet lårben utan att få vård och omsorg. Dementa låses in och låses fast på grund av personalbristen. Många äldre nekades ett värdigt vardagsliv.

Herr talman! Göran Persson vill att äldreomsorgen ska bli en valfråga. Det ska vi i Folkpartiet se till.

Trots att vi i Sverige har världens högsta skatter har vi inte en värdig äldreomsorg. Vi har presenterat en rad åtgärder som behöver göras.

Det behövs mer resurser. Vi anslår 1 ½ miljard kronor i statliga pengar för att förbättra äldreomsorgen.

Herr talman! Det är något konstigt med ett land som har en lagstiftning om att kor ska få vistas ute, men inte någon lagstiftning om trygghet för äldre att regelbundet få vistas ute.

Vi behöver en omsorgsgaranti där det tydligt slås fast vilka rättigheter den äldre har.

Vi behöver en utveckling av förebyggande hembesök för alla över 75. Vi kan se i vårt grannland Danmark att detta har betytt oerhört mycket för att hjälpa äldre. Att det kan hjälpa i synnerhet äldre invandrare såg vi när vi prövade det i Sverige, i Rinkeby, och såg till att man hade rätt språkkompetens.

Vi behöver en lagstiftning om dementa. Hur ska det se ut? Vad får man göra? Får man låsa fast folk? Får man låsa in folk? Nej, självklart inte! Vi måste förhindra de övergreppen.

Vi behöver förbättra stödet till anhörigvårdare.

Vi behöver satsa på personalen.

Vi behöver göra något för att se till att dessa äldreboenden kommer på plats. Vi har kallat det en pengarna-i-handen-garanti: Om jag får ett beslut om äldreboende och det inte verkställs ska jag kunna använda de pengar som platsen skulle ha kostat till att köpa hemtjänst och hjälp i hemmet för att något så när kompensera. Då skapar man en ekonomisk press på kommunerna att se till att äldreboendena verkligen finns på plats.

Herr talman! Förra veckan sade Ylva Johansson så här i en debatt angående löftet om äldreboenden:

Om Erik Ullenhag granskar vad mitt parti har gått till val på i valmanifestet kommer han att kunna se att vi har bockat av punkterna en efter en. Det kommer vi också att göra med det vi gick till val på i förra valet.

Då är frågan som Ylva Johansson bör svara på: Är det så, som Göran Persson säger, att ni har glömt bort eller inte hittat det löfte ni har avgett om de nya äldreboendena? Om ni inte har glömt bort det, som Göran Persson säger, utan minns vad ni lovade väljarna skulle jag gärna vilja ha ett svar på frågan hur du uppfyller förra veckans löfte. Hur ser du till att vi har drygt 20 000 nya äldreboenden jämfört med i dag till valdagen? Det var ju vad ni lovade 2002.

Anf. 34 INGRID BURMAN (v):

Herr talman! Det bedrivs både bra och dålig äldreomsorg i det här landet. Det är viktigt att betona det för alla engagerade medarbetare i äldreomsorgen: Visst bedrivs det bra äldreomsorg också! Men liksom andra tänker jag koncentrera mig på bristerna.

Jag ska titta lite bakåt. När vi på 50-talet införde hemtjänst var det en generell reform. Vi erbjöd detta till väldigt breda grupper. Vad som sedan har hänt, om vi tittar på antalet beviljade timmar, är att de som är mycket äldre och behöver mest har fått de flesta timmarna. Det är fler som har blivit äldre, och vi har koncentrerat hjälpen till dem. Det innebär att det finns stora grupper som i dag inte ens får biståndsbeslut. Redan Valfärdsboks slutet konstaterade att vad kommunerna gör i tider av ekonomisk åtstramning är att minska biståndsbesluten. Då träder naturligtvis arbetets döttrar och arbetets mödrar in och det blir kvinnor som bär upp delar av äldreomsorgen. Därför är det bra att anhörigstödet nu återinförs i lite volym. Det är bra, men det räcker inte.

Vad vi mer kan se i äldreomsorgen är att där kvarstår taylorismen: Man delar upp arbetet, och de äldre möter alltför många i omsorgen. Det behöver man åtgärda.

Vad vi också kan se är att politiker har infört normer om storleken på rum och att man ska ha kök – men vi har inte normer när det gäller

kvalitetssäkring. Vi i Vänsterpartiet menar att det nu är dags att titta inte bara på lokalen, på rummet, utan också på kvalitetssäkringen.

En sak jag är glad att Ylva Johansson och andra nämner är rätten till diagnos när man till exempel är demenssjuk, rätten till läkartimmar och rätten till rättssäkerhet för dementa, något som vi har motionerat om i flera år och ännu inte fått gehör för. Jag tror att det är Miljöpartiet som har stött den motionen i socialutskottet. Nu låter det som om vi kan genomföra detta tillsammans. Det är bra. Rätten till diagnos, demenssjukas rättssäkerhet, rätten till mer läkartid – bra, Ylva, det genomför vi tillsammans! Vi gör det fort, och vi gör det nu.

En annan sak är rätten till läkemedelsgenomgångar – självklart! Men vet ni vad? Det räcker inte med bara det. Läkemedel utprovas i dag inte bara på män utan också på kvinnor, men män och kvinnor mitt i livet. Biverkningar och sådant på en äldre, demenssjuk kvinna vet vi väldigt lite om. Det ska vi också titta på, Ylva Johansson – eller hur? Hur läkemedel verkar på den äldre, skröpliga kroppen utprovas nämligen aldrig.

Sedan ska vi se till att de äldre som får denna goda, kvalitetssäkrade äldreomsorg – för så ska det ju bli nu, även om jag har hört att vi har olika namn på denna kvalitetssäkring – också ska ha rätt att använda en del av den tid man blir beviljad som man själv vill. Jag vet att vi har sett sådana exempel ute i samhället, och jag tror att vi ska se till att detta blir norm.

Det är bra med Kompetensstegen. Det är bra att vi höjer utbildningsnivån. Det är personer som har omsorgen i sina händer som möter människor, så Kompetensstegen är *en* del.

Dock kan vi se, när vi tittar på äldreomsorgen över landet – både det som är bra och det som är dåligt – att vi har många rättighetslagstiftningar som styr verksamheter i kommuner och landsting och som ger rättigheter. Kommunpolitiker har ju ett budgetansvar, och då använder de ibland, tycker jag, äldreomsorgen som ett dragspel eftersom man där inte har tvingande lagstiftning. Om vi nu menar allvar med alla de vackra ord vi säger från denna talarstol i dag tror jag att vi också måste fundera på att göra det vi säger ska vara norm i äldreomsorgen, kvalitetssäkring eller hur vi nu uttrycker det, till lag så att det också får genomslag ute i kommunerna. De kommunpolitiker som har att administrera verksamheten måste få det trycket – och naturligtvis också resurser – på sig. När man tvingas se på en ekonomiskt bister verklighet tvingas man ju göra resursneddragningar där inte rättighetslagstiftningen räcker till.

Jag hoppas nu att alla vackra ord som sägs i dag från denna talarstol också landar i att vi får någon form av rättssäkerhet och rättighetslagstiftning som träffar även äldreomsorgen.

Anf. 35 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Kära åhörare! Jag känner en flicka som gick till pappa socialpolitikern och frågade honom till råds om sommarjobb. Hemtjänsten, blev det snabba svaret. Flickan var inte nöjd utan gick till mamma enhetschefen, som svarade: hemtjänsten. Flickan fick ett mindre utbrott med en lång utläggning om hopplösa föräldrar och hur besvärligt det skulle vara att arbeta med gamla människor, att koka gröt, att duscha, att hjälpa på toa och så vidare.

Flickan fick till slut ett sommarjobb – just det, i hemtjänsten.

Efter fyra dagar i hemtjänsten kom hon hem till sin mamma och pappa med glittrande ögon och sade: Detta var det finaste arbete jag någonsin hade kunnat få – att få hjälpa, att få trösta, att få prata med gamla! Och det här med hygien, ja, det var väl inga problem!

Ökade insikter, egna erfarenheter och generationer som möts ger också förändrade attityder.

Detta var en sann berättelse med ett gott slut. Men samhället står vid dess början.

Tänk bara på de ungdomar som möjligen lyssnar på den här debatten! Inte får de en känsla av att äldreomsorgen är en framtidsbransch. Inte får de en känsla av hur otroligt mycket värme och utveckling man kan få av att arbeta med människor och hjälpa människor. Ska vi kunna göra äldreomsorgen riktigt bra måste vi skapa framtidstro och visa hur fint det är att arbeta med äldre. Men vi måste också ge äldreomsorgen möjligheter att utvecklas.

Bra och motiverad personal är en nyckel till respektfull omvårdnad av äldre. Verkligheten i Sverige är på många håll den omvända, en otrygg och rörig personalsituation. Det är svårt att rekrytera personal. Intresset för gymnasiets omvårdnadsprogram är lågt. Det är i dag tyvärr låg status att arbeta med gamla. Det kanske inte är så konstigt när man tänker på hur äldreomsorgen beskrivs och behandlas.

Herr talman! Äldreomsorgen är en tillväxtnäring som har framtiden för sig. Den kan och ska utvecklas på många olika sätt utifrån de äldres önskemål och personalens engagemang och idéer. Men då måste vi sluta toppstyra och låta de berörda – de äldre, de anhöriga och personalen – få makt och inflytande. Då måste vi också föra in entreprenörskap och företagande i vård- och omsorgsutbildningarna i Sverige.

Entreprenörssjälar vantrivs i byråkratiska toppstyrda organisationer. Men det är precis vad som många gånger kännetecknar äldreomsorgen i dag, en hårt reglerad verksamhet som har många, alltför många, herrar: horder av byråkrater på både kommunal och statlig nivå, en riksdag och regering som ökar på kaoset genom att försöka fjärrstyra äldreomsorgen med den ena nya regeln efter det andra nya programmet.

Äldreomsorgen i Sverige skulle kunna vara fantastisk, men det är för många kockar som vill vara med och laga soppan. Resultatet blir att både de omsorgsbehövande och personalen mår dåligt. När personalen är sönderstressad och frustrerad av ideliga omorganisationer och när avståndet till beslutsfattarna är långt går det självfallet ut över de äldres omsorg.

Herr talman! Centerpartiet vill återställa framtidstron i äldreomsorgen och låta det bli en framtidsbransch som bidrar till Sveriges välstånd och utveckling. Då kommer det också att bli populära arbetsplatser. Återför makten till dem som berörs! Det är gamla Hulda som ska bestämma hur hon ska ha det.

Centerpartiet vill att de äldre själva ska få välja vilken hemtjänst, vilket boende och vilken mat de vill ha. Det behövs en mångfald av privata och ideella organisationer i äldreomsorgen vid sidan av kommunerna, inte för att spara pengar i första hand utan för att ge verklig makt att välja. Fram för fritt val i äldreomsorgen!

Herr talman! Jag valde att lyfta fram framtiden. Jag skulle ha kunnat tala om Centerpartiets olika politiska förslag, förslag för dem med de

lägsta pensionerna, förslag till en bättre fungerande tandvård, förslag till bättre tillgång på äldreboenden och till bättre stöd till de anhöriga som gör fantastiska insatser utan vilka äldreomsorgen skulle braka samman. Jag skulle kunna prata om behovet av insatser när det gäller de demenssjuka, om förslag på andra vårdinsatser för äldre och så vidare.

Allt detta är mycket viktiga förslag. Men jag tror ändå att det allra viktigaste just nu är att få gamla och unga att mötas och hjälpa varandra att växa i livets olika skeden.

Anf. 36 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! Äldre människor ska självklart ha rätt att utifrån sina värderingar äta mat som de tycker om, bära kläder efter egen smak och själva bestämma sina tider och rutiner. Äldre människor har en självklar rätt att träffa den de vill, att utvecklas efter egen önskan, behålla sina minnen och hålla dem levande, komma ut när de har lust, känna sig fräscha och snygga, handla i sin vanliga affär och bo hemma så länge de vill och kan. Samhället bör därför sträva efter att i så stor utsträckning som möjligt nå det målet.

Även vi miljöpartister är starkt oroad över de rapporterade bristerna inom äldreomsorgen. Självklart ska alla garanteras fullvärdig vård och omsorg, oavsett var man bor. Men vi vet också att de som arbetar inom äldreomsorgen gör ett fantastiskt arbete och att de flesta ändå är mycket nöjda med den vård och omsorg de får. Men självklart kan all verksamhet alltid bli bättre. Omtanke och valfrihet är viktiga inslag inom äldreomsorgen.

Det ökande antalet äldre kommer att ställa stora krav på hela vårt samhälle och den organisation vi bygger för det. Kraftfulla insatser måste därför till för att möta de ökade behoven av anpassade boenden, vård och omsorg.

Grunden för omsorgen om äldre ska vara att ta till vara det friska, att stärka och bibehålla individens funktioner och färdigheter. Därför anser vi i Miljöpartiet att förebyggande friskvård och ett stimulerande vardagsliv är viktigt.

Dagens traditionella äldreomsorg bör kompletteras med sociala nätverk som byggs upp i bostadsområden så att en del av hemtjänstens uppgifter kan utföras i samarbete mellan anställda och boendegrupper. Om äldre får meningsfulla uppgifter i boendegemenskapen minskar dessutom, tror vi, det fysiska och psykiska vårdbehovet.

En viktig kvalitetsaspekt är att det finns tid för annat än ren vård. Äldre behöver och har rätt till stimulans i sin vardag genom exempelvis samtal och aktiviteter.

Vi ser mycket positivt på generationsboenden, kooperativa och andra alternativa boendelösningar. De äldre är en tillgång som ska tas till vara bättre än i dag. Glappet mellan generationerna tenderar att öka alltmer, och det leder bland annat till rotlöshet. Umgänge över generationsgränserna är viktigt för både yngre och äldre.

Det finns stora behov av att forma en brygga mellan sjukvård och äldreomsorg. Arbetslag med läkare, arbetsterapeuter, sköterskor och undersköterskor kan förbättra omsorgen om den enskilde. Samarbetet mellan kommuner och landsting måste bli bättre. Ingen människa ska få hamna mellan ansvarsområdena av byråkratiska skäl. Genom att persona-

len har en helhetssyn på individen kan också övermedicineringen försvinna.

Arbetet inom äldreomsorgen bör göras mer attraktivt. Vi har startat den så kallade Kompetensstegen för att stödja en utveckling med kompetenshöjande åtgärder och verksamhetsutveckling för att på sikt göra arbetet med att vårda äldre mer attraktivt.

Utan de anhörigas insatser skulle vården inte fungera. Därför måste anhöriga i större utsträckning erbjudas stöd och avlastning men även ges möjlighet till ledighet.

Precis som majoriteten av svenska folket vill vi i Miljöpartiet att äldreomsorgen ska vara offentligt och solidariskt finansierad.

Politiker har till uppgift att sätta upp mål, men även att ställa rimliga medel till förfogande. Miljöpartiet vill ge mer makt åt kommunerna. Vi verkar för mer resurser till kommunerna, så att de ska kunna ta ansvaret för en omsorg om de äldre med hög kvalitet. Vi har därför, herr talman, drivit igenom extra resurser till kommunerna: 6,2 miljarder för 2004, 6 miljarder för 2005 och 8 miljarder för 2006.

Anf. 37 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Äldrefrågorna är prioriterade i dag. Jag är den första ministern någonsin som har äldreomsorgen i min titel. Staten uppmärksammar nu äldreomsorgen och äldrefrågorna på ett helt annat sätt än tidigare. Mycket av det som har utvecklats inom äldreomsorgen har gjorts inom ramen för den kommunala utvecklingen, och mycket av det har varit bra. Men nu är det dags att också staten tar fler initiativ. Det är det som uppfyller min dag.

Det handlar förstås om att ge rättigheter och valmöjligheter till de äldre själva. Det handlar om att ge personalen möjlighet att göra ett så bra jobb som man vill göra, att ge omsorgen på ett sådant sätt som man vill och kan och skapa de förutsättningarna, precis som Kenneth Johansson tog upp.

Det handlar också om strukturella förändringar för att utveckla och säkra kvaliteten. En av de strukturella förändringarna handlar om personalens kompetens, personalens möjligheter och kontinuitet. Den enskilt viktigaste åtgärden är att satsa på personalen, det vill säga fasta tjänster, heltidstjänster, kompetensutveckling, en lägsta nivå för kompetens men också nya utbildningar som äldrepedagoger och specialiserade omvårdnadssköterskor för att också skapa utvecklings- och karriärmöjligheter i yrket.

Det handlar om att säkra kvaliteten och värdigheten inom äldreomsorgen. Jag tycker att Kristdemokraternas ambition är lovvärd. Jag instämmer i den utgångspunkt som Maria Larsson ger uttryck för. Självklart borde vi kunna garantera värdighet i äldreomsorgen. Allt annat är oacceptabelt. Frågan är hur vi gör det på ett bra sätt. Då tror jag inte att djurrättslagstiftningen är en bra utgångspunkt. När vi tittar på de verksamheter som håller hög kvalitet och som har lyckats utveckla kvaliteten mycket under senare tid, offentligt finansierade demokratiskt styrda verksamheter efter behov, till exempel barnomsorgen och sjukvården, styrs ingen av dem med minimiregleringar utan snarare med höga ambitioner. Sedan krävs naturligtvis en skarp tillsyn som ser till att minimi-

Prot. 2005/06:17
19 oktober

*Aktuell debatt:
De äldres situation
i Sverige*

nivåerna också hålls så att vi inte får de fall av vanvård och direkta missförhållanden som faktiskt förekommer i dag.

Men låt oss diskutera vidare vilka former vi kan hitta för att skapa detta.

Jag håller med vad Maria Larsson säger om boende. Vi behöver självklart flera olika typer av boenden. Det diskuteras mycket om de särskilda boendena, som ju är behovsbedömda och ofta handlar om mycket stora vård- och omsorgsbehov. Men vi behöver också andra former av boenden. Det behövs fler platser i särskilda boenden för att klara de behov vi har i dag. I vårt valmanifest som vi gick till val på 2002 nämnde vi inte fler platser i särskilt boende. Vi lovade inte heller att skapa ett visst antal fler platser i särskilt boende. Vi gjorde inte det därför att det inte går att göra det. Vi tar inte den typen av beslut i riksdag och regering.

Däremot ansvarar vi för andra lagstiftningar. Vi behöver kanske skärpa en del av de andra lagstiftningarna som påverkar hur lätt det är att få plats i boenden. Det första och viktigaste är det som Erik Ullenhag och andra tog upp, nämligen att det är upprörande att kommuner i dag inte ens följer den lagstiftning som redan finns. Där är jag glad om jag kan få stöd för att det ska bli skarpare konsekvenser för kommunerna när de missköter detta.

När det gäller rättssäkerheten för demenssjuka har vi nyligen tillsatt en utredning för att ta fram ett förslag på området. Jag räknar med att vi kan komma tillbaka med lagstiftning och reglering på området.

Anf. 38 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! En kvalitetssäkring i form av en värdighetsgaranti har vi föreslagit under många år. Den har avslagits av Ingrid Burman från Vänsterpartiet, som nu sitter här och tycker att kvalitetssäkring är en bra modell. Den har avslagits av Socialdemokraterna. Nu står Ylva Johansson här och säger att de kanske kan tänka sig den. Ja, det är positivt att höra. Det är synd att ni kommer på tankarna först nu. Annars kunde vi ha haft den genomförd för länge sedan. Kanske många fall av vanvård som vi har läst om i tidningarna hade kunnat förhindras. Men, sent ska syndaren vakna! Ni är välkomna.

Naturligtvis handlar det inte om att ha djurskyddsförordningen som förebild utan att göra någonting som verkligen sätter den åldrande människan i centrum. Vi har utarbetade förslag på hur det kan se ut. Vi är övertygade om att det skulle förändra vårdsituationen på många av de äldreboenden där vård av god kvalitet inte erbjuds.

Sedan finns det, som många har sagt, många ställen där också god vård erbjuds i Sverige. De som får plats i ett sådant boende kan naturligtvis skatta sig lyckliga.

Som upplysning till Miljöpartiet vill jag säga att alla partier i kammaren vill ha en gemensamt skattefinansierad vård. Det är en fullkomlig självklarhet. Bara påståendet får mig att undra varför man måste slå fast det – som om någon inte skulle vilja. Det är i så fall inte alls sant.

Sedan var det frågan om vallöftet, Ylva Johansson. Vi fick en högläsning. Jag har också tillgång till rapporten. Det är märkligt om ni slänger ut rapporter till höger och vänster och sedan inte tar till er materialet som seriösa förslag. Hur ska väljarna veta skillnaden? I det här dokumentet

lovat ni 10 000 nya platser under kommande mandatperiod. De har inte kommit till. I stället har 13 500 platser försvunnit. Det är minus 23 500 platser. Det har betydelse för vilken vård och omsorg som kan tillgodose äldres behov i dag. Det har betydelse för vilken trygghet som äldre kan känna runtom i vårt land i dag. Ni har brustit i detta. Jag tycker att du ska erkänna det misslyckandet och förklara, så gott det går, varför dessa personer inte kan få en plats, varför de 5 000 som är beviljade plats inte får tillgång till dem, varför de får del av bara 60 % av den beviljade hemtjänsten. Förklara detta för alla dem som har mött den här morgonen med en stor oro i kroppen över att de inte heller i dag får tillgång till den hjälp de behöver för sitt dagliga liv. Förklara det för anhörigvårdarna som har jourtjänst 24 timmar om dygnet, 365 dagar om året. De är guld värda. Utan deras insatser skulle Vård-Sverige stanna. Förklara det för vårdpersonalen som springer fort, fort, men ändå inte hinner. De platser som utlovades av Socialdemokraterna skulle ha gjort skillnad för alla dessa personer. Blanda inte bort korten, Ylva Johansson.

Äldre är inte ett kollektiv. Det är människor med olika förmåga, olika intressen och olika behov. Den enskilde måste betros med ett ansvar att kunna bedöma vad som är en rimlig vårdinsats. Här behöver vi göra ett tankeskifte. Ställ människan i centrum! Låt den åldrande människan tala om vad som behövs för att vardagen ska fungera.

Jag är övertygad om att vi kan både öka kvalitet och spara resurser om vi blir bättre på att fånga upp den enskilda människans behov. Människor, också när de blir äldre, är individer med olika behov. Vi gör allt för att de behoven ska kunna tillgodoses så att äldre kan känna sig trygga i Sverige i en kommande mandatperiod.

Anf. 39 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Herr talman! Ylva Johansson valde att inte nämna att av de beviljade timmarna får man tillgång till bara 37–60 %. Vi kommer väl att få fler tillfällen att diskutera detta.

Moderaterna och alliansen har lagt fram ett antal förslag om att förbättra tillgängligheten i vården. Vi föreslår bland annat en vårdvisare för patienter, ofta med sammansatta behov, som ska säkerställa patientens ofta krångliga väg i vårdkedjan.

Vi tycker också att kommunerna ska ges rätt att anställa läkare. Det behövs till exempel geriatriker ute i de särskilda boendena och i hemtjänsten. Fler än allmänläkarna ska också kunna få vara den fasta läkarkontakten. Försök med äldrecentraler ska vi politiker hälsa med glädje – om det finns behov av sådana. Allt detta har Socialdemokraterna sagt nej till.

Läkemedelsbehandlingen är också ett annat bekymmersamt område. Vi har i dag hört hur varannan äldre felbehandlas. Det borde kunna undvikas genom bättre utbildning och genom att vi tar in fler kompetenser i vården, till exempel farmaceuter. Kunskap om god näringstillförsel är en annan sådan viktig fråga. Dietister tycker vi kan vara en naturlig del i ett vårdteam.

Ungefär 70 % av all äldreomsorg utförs av anhöriga. Samtidigt som andelen äldre får allt mindre hjälp av hemtjänsten och det blir allt färre platser i särskilda boenden ökar anhörigas insatser.

Till alla som ännu inte har velat förstå och inse det säger jag att Moderaterna satsar mer på vård och omsorg än vänsterkartellen. Jag säger det tydligt nu så att ingen kan missförstå det. Moderaterna vill ge vård och omsorg betydligt mer pengar än vad man gör i dag. Därför satsar vi 10 miljarder kronor mer än regeringen under tre år på vård och omsorg.

Slutligen till Ylva Johansson, som nämnde ett besök i Malmö på Lindängens boende. Det var ett bra exempel, för där bedrivs god vård och omsorg för döva personer med möjlighet att använda teckenspråk. Men det var ett dåligt exempel därför att alla som vill komma dit får inte med Ylva Johanssons och regeringens politik komma dit. Personalen har fullt upp med att bara överklaga kommunernas njugga inställning till personer från hela Sveriges land som är döva och vill komma dit, men som inte får det med Socialdemokraternas politik.

När får vi ett lagförslag som ger de äldre rätt till valfrihet?

Anf. 40 ERIK ULLENHAG (fp):

Herr talman! Jag gissar att en och annan väljare som gick in i socialdemokratiska valstugor förra valrörelsen och frågade vad Socialdemokraterna ville göra åt äldreomsorgen fick *Trygghet på ålderns höst* i sin hand. Där stod det: Detta är våra löften om vi får väljarnas förtroende. Där stod det: Vi vill bygga 10 000 nya äldreboenden. På den direkta frågan när drygt 10 000 har försvunnit svarar Ylva Johansson: Det stod inte i vårt valmanifest.

Det är ett mycket tydligt budskap. Det är ett mycket tydligt budskap inför den kommande valrörelsen om allt som står någon annanstans än i valmanifestet. Det Ylva Johansson säger i talarstolen, de äldreprogram, miljöprogram och skolprogram som tas fram kan man glömma. Väljarna ska bara läsa valmanifestet.

Jag är lite bekymrad, herr talman, för förtroendet för politiken ifall vi försöker ägna oss åt den typen av hårklyverier. Det vore betydligt klädsammare, Ylva Johansson, ifall du sade: Vi har misslyckats med detta löfte. Det vore klädsammare ifall Göran Persson tog den debatten i stället för att säga: Vi kände inte till löftet.

Herr talman! Även äldre är individer. Det är en oerhörd självklarhet. Ändå behöver det sägas, för på inget annat område i Sverige har kollektivismen slagit igenom så starkt som i synen på äldre. När du har fyllt 65 ska du gå i pension, du ska inte jobba. När jag kommer in på äldreboende har vi fyrkantiga system som gör att jag inte får en valfrihet. Individens rättigheter glöms bort. Integriteten, möjligheten att stänga dörren om mig, försvinner.

Allra sist, herr talman, är det klart att det är så, precis som Kenneth Johansson pekar på, att det finns väldigt mycket som är bra i det som sker i äldreomsorgen i dag. Vi kan vidareutveckla den mycket mer med den personal vi har genom att se till att den har vettiga karriärvägar och vettig löneutveckling, vilket den inte har i dag. Men det som oroar och det som bekymrar är det som inte fungerar – de tusentals människor som inte får plats i äldreboenden på grund av att regeringen har svikit det löfte de gav i förra valrörelsen.

Anf. 41 INGRID BURMAN (v):

Herr talman! Maria Larsson, Vänsterpartiet har inte ställt sig bakom Kristdemokraternas värdighetsgaranti, därför att vi har uppfattat att det som ni har talat om är miniminormer, alltså den lägsta tänkbara nivån.

Vi har i stället under några år nu försökt lyfta fram detta med kvalitetssäkring och gett Socialstyrelsen i uppdrag att titta på kvalitetsnormer. Där har Vänsterpartiet och Kristdemokraterna tyvärr inte kunnat enas. Men jag hoppas att vi nu har öppnat för en dialog om hur vi kan säkerställa en kvalitet i äldreomsorgen, så att det här inte bara blir en lek med ord utan att vi verkligen börjar diskutera det.

Då handlar det om att ha någon form av nationell norm. Ska man säkerställa en nationell norm så att den når de äldre på särskilda boenden eller de som bor kvar i hemmen, då blir det någon form av lagstiftning. Hur ska vi annars som nationella politiker kunna bli trovärdiga i detta?

Då blir det en spännande fråga, Kenneth Johansson, när dina allianskamrater nu talar om värdighetsgaranti eller andra typer av kvalitetssäkringar, hur du som alliansbroder i alliansen ser på detta. Vill man nu få genomslag för någon nationell norm brukar man använda lagstiftning. Vad jag hör är att Kenneth Johansson är väldigt skeptisk till en sådan, så det skulle vara intressant att få veta hur Kenneth Johansson ser på detta.

Detta med hur vi fixar tillsynen är något som vi gemensamt behöver fundera över. Jag tror att i dag styrs äldreomsorgen av två lagar, socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen, och däremellan finns det ett glapp. Jag och Vänsterpartiet skulle gärna se att vi samordnade dessa i en äldreomsorgslag.

Anf. 42 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Den här debatten visar att det finns stora utmaningar.

Ylva Johansson vill lösa problemen med mer av samma toppstyrda åtgärder som har skapat problemen i äldreomsorgen, men det är en politik som står vid vägs ände. Nu behövs något nytt, en ny regering som ger förutsättningar för en hållbar utveckling och samtidigt ger omsorgerna möjligheter att utvecklas.

Självfallet, Ingrid Burman, ska vi ha nationella mål och en nationell kvalitetssäkring. Däremot ska vi hålla fingrarna borta från mycket av det som sköts bäst på kommunal nivå. Jag har till skillnad från Ingrid Burman, Ylva Johansson och andra ett förtroende för att man med förutsättningar som är goda kan lösa de här uppgifterna på lokal nivå. Kommunpolitiker i samråd med de berörda vet bäst hur den lokala lösningen ger bästa resultat.

Jag vill ha en regering som minskar pappersarbete och byråkrati för att i stället öka personalens tid med de gamla. Jag vill se en regering som ger en ökad valfrihet i boendet, en regering som kortar vårdköerna, en regering som lägger grunden för en bra välfärd på äldre dar genom en sund företagsam ekonomi som kan bära omsorgskostnaderna.

Bilden av hur det ser ut i stort kan vi vara överens om. Skillnaden är att regeringen åter tror att problemen löses med fjärrstyrning, medan vi från Centerpartiet tror att lösningarna finns i verksamheten, att det handlar om att ge utrymme för entreprenörssjälarna och att lyssna på de gamla.

Anf. 43 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! Många nysvenskar har av olika skäl inte hunnit tillägna sig svenska språket och våra seder här i landet innan de av ålderdom, sjukdom eller andra skäl har fått behov av vård och omsorg. Vi tycker att det är väldigt viktigt att man tar hänsyn till dessa människors särskilda behov och vanor. Därför är det Miljöpartiets förhoppning att man inom ramen för Kompetensstegen även ska kunna lyfta fram personal som har spåkkunskaper och insikter om många kulturers olika vanor och rutiner, så att man ökar förmågan att möta de nya önskemålen inom omsorgerna. Personal från olika kulturer blir på det sättet i allt större utsträckning en förutsättning för produktion med hög kvalitet. Personal inom vård och omsorg arbetar allt oftare i omsorgstagarnas egna hem. Det ställer stora krav, vilket också är en orsak till att det behövs en ökad satsning på utbildning.

Miljöpartiet tycker att det är väldigt viktigt att värna det kommunala ansvaret. Därför är jag lite skeptisk till det resonemang som förs här kring att lagstifta med nationella normer.

Det är oerhört viktigt att det inte görs på ett sådant sätt, vilket jag tycker verkar vara en överstatlig syn från alliansens sida. Det ska vara så oerhört toppstyrt. Jag tror att det är just där, som Kenneth Johansson sade, i dialogen mellan individerna på lokalplanet och i den kommunala verksamheten, som man kan hitta de bra lösningarna. Därför är det viktigt att vi har kvar det kommunala självstyret på det här området och inte trampar på det.

Avslutningsvis vill jag säga att jag också väldigt gärna skulle vilja se att man gjorde fler försök med att ha djur i äldreomsorgen. Att ta hand om en hund tror jag kan vara ett väldigt bra sätt att hålla sig frisk längre, och det vinner vi alla på.

Anf. 44 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Det var en lite rolig vändning som Jan Lindholm gjorde. Jag kan bara hålla med. Jag tror att det vore bra om vi inom äldreomsorgen och äldreboendena hade utrymme för större variationer så att det också till exempel fanns möjlighet att ha husdjur eller andra inriktningar på ett boende. När vi är fler som blir äldre blir också gruppen alltmer heterogen, och det måste också synas i lösningarna.

Herr talman! Jag vill ge en kommentar till Maria Larsson om värdighetsgarantin. Det är ju så, Maria Larsson, att vanvård inte är tillåtet. Det är inte så att det i dag saknas lagstiftning, att det finns regler som säger att man får vanvårda personer inom äldreomsorgen, att man får behandla människor så att de inte kommer ut på ett helt år eller att man får behandla människor så att de inte får mer än 60 % av den beslutade åtgärden. Självklart är det totalt otillåtet!

Därför menar jag att det är viktigt att vi kan föra en diskussion om hur vi också ska komma åt att nuvarande lagstiftning och regler inte följs. Vi kan behöva fler regler. Jag är inte främmande för det. Jag tror att det är nödvändigt. Men det är också så att de regler som redan finns inte alltid följs. Där är det ju inte så att det finns någon ensidig partifärg på de kommuner som till exempel inte har genomfört besluten om boenden när man har fattat beslut. Dessvärre tror jag att vi inom alla partier har kommuner där det finns fall där man inte har följt detta.

Herr talman! Det är intressant att lyssna på alliansens totala splittring i synen på hur äldreomsorgen ska styras. Å ena sidan finns det krav på närmast nationell rättighetslagstiftning. Å andra sidan säger Kenneth Johansson att vi över huvud taget inte ska ha någon ökad nationell klåfingrighet eller styrning av äldreomsorgen. Det skulle vara intressant att få en förklaring på hur det här ska gå ihop i de olika perspektiven. För egen del tror jag att det är viktigt att komma ihåg att äldreomsorgen är en kommunal verksamhet och också i fortsättningen bör vara en kommunal verksamhet med en betydande frihet för kommuner att organisera verksamheten. Men i förhållande till i dag är jag beredd att skärpa den nationella styrningen. Vi ska dock naturligtvis göra det på ett sådant sätt att vi inte går för långt och inte förhindrar kommunernas möjligheter att själva driva utvecklingen inom sin verksamhet.

Jag vill också säga något, herr talman, om detta med alternativen och hur det ser ut i framtiden. Vi kan länge diskutera de problem som finns i dag. Delvis kanske vi är oense, men delvis tror jag också att vi är ense om en del av problembeskrivningen. Det vi blir mer oense om är hur detta ska lösas i framtiden. Då är det så, vilket inte har redovisats här i debatten, att det som Moderaterna och alliansen går till val på, och som man säger sig vara överens om, är kraftigt sänkta skatter – och än mer sänkta skatter i framtiden. Moderaterna har ju gått så långt som att säga att var femte skattekrona ska bort på några års sikt.

Men det är på några års sikt som vi har de stora utmaningarna när det gäller att betala för en gemensamt finansierad äldreomsorg. Det är naturligtvis så det syns huruvida man verkligen är beredd att stå upp för en gemensamt finansierad vård och omsorg. Det gäller att vara beredd att se till att vi har tillräckliga resurser för att finansiera den.

Det är ju så att man nu vill gå till val på höjda avgifter inom sjukvården, kraftigt höjda avgifter för läkemedel och avgifter varje gång man hämtar ut ett läkemedel. Dessutom finns förslag om att man ska ha sju-kintyg från första dagen, vilket kan innebära uppemot 15 000 fler personer på vårdcentralerna varje dag som kommer dit – inte för att de behöver läkarens hjälp för att bli bra, för det behöver man inte för en förkylning, utan för att man behöver ett intyg. Det är klart att de här åtgärderna i allra högsta grad påverkar vilka förutsättningar vi har i andra änden att förbättra vården och omsorgen för våra äldre.

Anf. 45 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Det var en logisk kullerbytta. Alliansen var överens och alliansen var inte överens. Det var både–och. Alliansen är väldigt överens om en fritt-val-reform inom äldreomsorgen, och vi lägger alla mer pengar till kommunerna än vad Ylva Johansson och Socialdemokraterna och samarbetspartierna gör just för att äldreomsorgen ska kunna förstärkas.

Sju av tio svenskar känner i dag oro inför sitt åldrande. Vanvården är ett faktum vad Ylva Johansson än säger. Och jag tror inte att deras oro på något sätt har blivit mindre i dag, snarare större när de hör att Socialdemokraterna inte ens vet vad de har lovat i valet. 10 000 nya platser är ett vallöfte som glömdes bort, sopades under mattan. Förklaringen om varför äldreomsorgen har nedrustats under den senaste tioårsperioden har också uteblivit. Sanningen är att neddragningen beror på den svaga ut-

vecklingen av skattekraften i landet. Vi vill göra det lönsamt att arbeta, och vi vill se till att företagande och nya jobb kan växa. Om Sverige hade haft samma tillväxt som Finland hade kommunerna i vårt land varje år haft 35 miljarder kronor mer i sina kassor för äldreomsorgen och allt det andra.

Nu säger Ylva Johansson att det ska bli bättre för de äldre och för personalen efter valet 2006. Varför ska vi tro dem? Varför ska vi tro att ett parti som har haft elva år på sig att åstadkomma förbättringarna men struntat i det ska lyckas senare?

Kristdemokraterna vill vara garant för en trygg äldreomsorg. Vi vill sätta människovärdet i centrum. Vi vill ha en värdighetsgaranti som garanterar en trygg nivå för alla – kommunalt beslutad. Vi vill att alla över 85 år själva ska få bestämma var de ska bo. Vi tycker att anhängvårdarna ska stödjas och ha avlastning. Vi vill också höja statusen för vårdpersonalen. För de äldres trygghet behövs en ny regering och en ny politik. Kristdemokraterna vill prioritera äldrefrågorna inte bara i valrörelsen utan också i ett regeringsarbete.

Anf. 46 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Vi socialdemokrater har varit drivande för att utveckla och bygga ut äldreomsorgen i vårt land. Vi är stolta över att vi har en äldreomsorg som många, från de allra flesta länder runtom i världen, kommer hit för att studera. Vi är stolta över det mycket bra arbete som personalen utför. Men vi är inte nöjda. Och vi har stora ambitioner för hur vi ska fortsätta att utveckla äldreomsorgen. Det är det som bland annat är mitt uppdrag.

Alliansen, Maria Larsson, är ju överens om försämringsarna för de sjuka, och ni är överens om kraftigt sänkta skatter. Däremot är ni inte överens om hur förbättringen av äldreomsorgen ska gå till. Det gäller till exempel den viktiga frågan om huruvida det ska vara genom ökad nationell styrning eller minskad nationell styrning.

Herr talman! Det finns mycket att göra inom äldreomsorgen, och det var naturligt att inleda med att säga det som jag sade; att vi i den här debatten har fokuserat mycket på de problem och brister som finns. Men det är självklart så att det inte bara finns brister. Det finns mycket att vara stolt över inom svensk äldreomsorg, och det finns väldigt mycket att utveckla. Jag reser runt och träffar oerhört mycket personal inom äldreomsorgen. Jag träffar många pensionärer. Jag får vittnesbörd om den stora utvecklingskraft som finns i den svenska äldreomsorgen och de många tankar, ambitioner och viljor som finns hos personalen, de berörda pensionärerna och deras anhöriga och om hur många bra idéer det finns om hur detta ska utvecklas. Det är vårt ansvar som politiker att ge dem förutsättningar för att driva utvecklingen. Det handlar om pengar, det handlar om kompetensutveckling och det handlar om det strukturella stödet i form av lagstiftning, regler och normer.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 47 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Herr talman! Endast genom att studera historien kan vi säga något om framtiden. Det är därför glädjande, tycker jag och Kristdemokraterna, att vårt eget kulturarvs betydelse har ökat i samhället. Det ser vi många exempel på. Att ha god kännedom om sitt eget kulturarv är en förutsättning för att kunna bygga upp vår egen identitet men också för att kunna respektera andras kultur och värden. Att värna och värdera sin egen kultur och samtidigt bejaka mångfald och värdesätta andras kulturer är en förutsättning för en positiv integration.

Herr talman! Byggnader, kulturlandskap, kulturhistoriska kulturföremål och dokument tillhör den synliga, materiella delen av vårt kulturarv. Här har arkiv, bibliotek och museer ett särskilt ansvar. Det handlar om ett inåtvänt arbete som att registrera, vårda och magasinera, men det handlar också om ett utåtriktat arbete i form av utställningar, visningar, forskarstöd med mera.

Kulturmiljöarbetet är beroende av att kunna ha en långsiktig planering, vilket ibland omöjliggjorts av regeringens kortsiktiga förändringar av anslagen. Det kan vi se om vi tittar bakåt några år, något som också Riksantikvarieämbetet har påtalat som ett stort problem.

Herr talman! När jag nu är inne på Riksantikvarieämbetet vill jag ta tillfället i akt och påtala att under årens lopp har antalet byggnader som fallit inom ramen för Riksantikvarieämbetets ansvarsområde för kulturmiljövård ökat. Även om regeringen i någon mån har ökat anslaget, anser vi kristdemokrater att det inte är tillräckligt. Dessutom ska ämbetet nu delas upp och delar ska flyttas till Gotland. Det är någonting som vi kristdemokrater tycker är obegripligt med tanke på vilka långtgående konsekvenser som vi tror att det kommer att få för många år framöver. Detta har vi tidigare hävdad, och det står vi fast vid.

Med anledning av dagens betänkande har vi kristdemokrater ett antal reservationer, dels sådana som bara vi kristdemokrater står bakom, dels sådana som vi har tillsammans med flera partier i alliansen. Det handlar om skydd av gamla ortnamn, vilket Kent Olsson har varit inne på, försäljning av arkeologiska fynd, kostnadsansvar för arkeologiska utgrävningar, inträngsersättning för skogsbruket och utförsel av kulturföremål ut ur landet. Jag ska här närmare beröra några.

Trots att kyrkan har skilts från staten har staten ett fortsatt ansvar för det värdefulla kulturarv som våra kyrkor utgör. Det är ett kulturarv som har betydelse för hela samhället och inte enbart för Svenska kyrkans medlemmar. Den kyrkoantikvariska ersättningen är en överenskommelse mellan staten och kyrkan. Överenskommelsen handlar om statens återtagande för att underhålla och bevara Svenska kyrkans kyrkobyggnader.

Vi kristdemokrater har ända sedan beslutet fattades i riksdagen ifrågasatt om den kyrkoantikvariska ersättningen är tillräcklig. Vi gjorde det i samband med att beslutet togs, och vi har upprepat det år efter år. Trots denna statliga ersättning har nämligen Svenska kyrkan svårt att klara underhållet av kyrkorna. Och på många håll i landet har kyrkor lagts i malpåse och står mer eller mindre och förfaller. Detta tar vi upp i reservation 4, under punkt 8, vilken jag yrkar bifall till. Dessutom väljer regeringen att i årets budget dra undan 15 miljoner kronor från avtalet för att

Kulturmiljövård

sedan säga att man ska lägga tillbaka det etappvis. För oss kristdemokrater är detta förfarande från regeringen helt oacceptabelt, och vi har tillsammans med våra allianskamrater ett särskilt yttrande i betänkandet i denna fråga. Jag antar att detta kommer att tas upp också i budgetdebatten i december. Här är Socialdemokraterna skyldiga att ge en förklaring.

Herr talman! Jag ska säga något om de kyrkstäder som vi har i Sverige i dag. Av dem finns det minst 16 bevarade. Dessa kyrkstäder finns i Norrbotten, Västerbotten och Jämtland. Kyrkstäderna används i viss mån fortfarande enligt gammal tradition. Vi kristdemokrater har tidigare tagit upp frågan om skyddet för våra kyrkstäder. Frågan har varit föremål för utredning. Utredningen har kommit fram till att det behövs ett starkt skydd för kyrkstäderna och deras tradition. Det skulle trygga ett långsiktigt bevarande av kyrkstäderna. Dagens lagstiftning mäktar inte med det skyddet. Vi efterlyser, tillsammans med Moderaterna, Folkpartiet och Centerpartiet, ett lagförslag från regeringen som ger våra kyrkstäder ett lagskydd. Min fråga till Socialdemokraterna i dag är: När kommer det? Jag hoppas få ett svar på den.

Herr talman! Avslutningsvis står jag självfallet bakom samtliga reservationer där Kristdemokraterna finns med, men för tids vinning nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 4 under punkt 8 och till reservation 7 under punkt 10.

Anf. 48 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! Många områden i vårt land är mycket rika på fornminnen. Detta brukar uppmärksammas vid byggnationer av olika slag – hus, industrier, infrastruktur och så vidare. Innan byggnationerna får påbörjas ska marken undersökas. Kostnaderna för en eventuell arkeologisk utgrävning åvilar markägaren. Det innebär i de flesta fall inte något större problem om det är ett stort bolag som ska exploatera ett visst markområde. Om det däremot är en liten företagare kan det innebära nästintill oöverstigliga hinder. Det tar tid att göra arkeologiska utgrävningar. Dessutom kostar det pengar.

Resultatet kan faktiskt bli att en viktig fyndplats inte grävs ut därför att markägaren avstår från att utveckla eller bygga ut sitt företag. Hon eller han undviker att bygga för att slippa ta de kostnader som är förknippade med dessa arkeologiska utgrävningar. I vissa fall där byggnationer eller skogsavverkningar har gjorts har det efteråt upptäckts att fornyfynd har förstörts genom slarv eller på grund av att fornminnena inte har varit kända. De lagar som gäller i Sverige med egenfinansiering för exploatören innebär att en del företagare inte utvecklar sitt företag, vilket faktiskt kan få negativa konsekvenser för arbetstillfällena.

Arkeologiska utredningar och undersökningar som är till nytta för samhället ska finansieras via samhällsmedel anser vi i Centerpartiet. Det är viktigt att man ser tillväxten i samhället som en vägledande faktor.

Arkeologiska utgrävningar är oerhört viktiga för att vi ska kunna ta lärdom av de gamla generationernas leverne. Det kan dock innebära stora kostnader för exploatörerna och tidsförskjutningar vid planering av byggen, som jag har nämnt.

I Centerpartiets motion har vi lyft fram de ekonomiska problem som kan uppstå i samband med byggande av infrastruktur och bostäder, eftersom vi har sett vilka enorma kostnader det blir för utgrävningarna,

kostnader som i en del fall kan ses som orimliga. Det kommer Jörgen Johansson senare att belysa extra i sitt anförande.

Vi i Centerpartiet har därför i årets kulturmotion lyft fram denna fråga och skriver att ”kunskaperna måste bli bättre för att utveckla de möjligheter som finns inom kulturmiljö och miljökonsekvensbeskrivningar”. Det finns i dag tekniska hjälpmedel som skulle kunna användas i ännu större utsträckning. Dessa hjälpmedel kan ge snabba svar på vad som finns under markytan, och därigenom kan man slippa gräva upp marken för att göra undersökningar av vad som finns där. Och om det inte finns någonting behöver man alltså inte gräva och slipper därmed de stora kostnaderna.

Bland annat av den anledningen anser vi att det bör tillsättas en utredning som ser över gällande kulturminneslag. Den är sedan 1988 och är således 17 år gammal. Är den värd att bevaras, eller behöver den uppdateras? Är den kvar därför att den är gammal?

Jag tror nog att den behöver ses över så att den blir mer framtidsinriktad. Det gäller att ta till vara arkeologisk kunskap samtidigt som samhällets krav på tillväxt tillvaratas. I dag finns det risk för att en del idéer om att bygga nytt alternativt att utöka företag läggs på is för att hindren verkar oöverstigliga. Det kan bero just på kostnader för arkeologiska utgrävningar, som jag har nämnt, men också på att miljöbalken sätter stopp för nyetableringar. Vi behöver ett samhälle som gynnar tillväxt för att vi ska få ett blomstrande samhälle.

Herr talman! Konkurrensen inom all verksamhet framstår som en blåslampa för att åstadkomma bästa möjliga resultat till bästa möjliga kostnad – alltså så att det inte är alltför dyrt. Det synsättet stimulerar den syn på tillväxt som Centerpartiets politik förordar. I det ämne som vi i dag debatterar innebär det, anser vi, att man vid markundersökningar ska upphandla arkeologtjänster på ett marknadsekonomiskt sätt.

I dag fungerar det så att lagen om offentlig upphandling inte gäller vid arkeologiska utgrävningar. Regeringen anser nämligen att det är en myndighetsutövning när det gäller att välja undersökare av de arkeologiska fynden. Det innebär att man anlitar arkeologer vars tjänster inte är momspliktiga, det vill säga inom myndigheterna. De kan lägga ett lägre anbud än de privata arkeologerna kan göra eftersom de i sin tur måste betala moms.

När det gäller konkurrensen mellan momspliktig och icke momspliktig uppdragsarkeologi är det därför inte jämställt så länge uppdragsarkeologin anses vara en del av myndigheten, det vill säga ligger inom Riksantikvarieämbetets ansvarsområde. Så länge arkeologin är en del av myndigheten är den inte momspliktig. Det innebär naturligtvis att man får de allra flesta utgrävningssuppdragen. Det är inte rättvist mot de privata företag som också utför utgrävningar. När de tvingas lägga på moms ligger deras anbud naturligtvis högre. Då får de inte uppdraget.

Jag hoppas och tror att detta är något som förändras när Riksantikvarieämbetets arkeologiska undersökningar skiljs från ämbetets ansvarsområden, vilket jag tror kommer att vara fallet i den utredning som snart ska lämnas till kulturministern.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 under punkt 1 samt till reservation 9 under punkt 16.

Eftersom jag har talat lite grann om Riksantikvarieämbetet vill jag passa på att göra ett tillrättaläggande. Det gäller en sak som Cecilia Wikström sade och som säkert gläder Socialdemokraterna, som gärna hittar sprickor i alliansen. Vi har nämligen valt att inte gå ut och kommentera Riksantikvarieämbetets flytt till Visby. I så fall skulle vi kommentera också alla andra verksamheter som flyttas. Det är möjligt att Riksantikvarieämbetets flytt är illa vald med tanke på dess uppdrag också på fastlandet. Men vi har, som sagt, valt att inte gå ut om det. Vi ser detta med att flytta ut olika myndigheter som en regionalpolitisk åtgärd.

Herr talman! För att kunna vårda vår kulturmiljö behövs det många hantverkare. Men många av de hantverksyrken som behövs för att bevara vår kulturskatt är "utdöende" yrken om vi inte ser till att satsa på att utbilda nya personer inom alla de yrken som behövs. I den frågan bör regeringen och näringslivet samarbeta kring en översyn av vilka yrkesutbildningar som behövs. Det behövs till exempel stukatörer som kan reparera de gamla stukaturerna i van der Nootska Palatset, 1600-talspalatset på Södermalm, som jag i går kväll passade på att besöka. Där finns det fantastiska målningar och stukaturer. Men naturligtvis behövs det oändligt många fler hantverkare.

I årets budget har regeringen utökat antalet kvalificerade yrkesutbildningar, KY-utbildningar. Det är något som Centerpartiet i många år har jobbat för och efterlyst. Vi har också hela tiden haft 500 platser mer i vår budget än vad regeringen haft. Därför är jag i år faktiskt glad över de 1 000 extra platser som regeringen har valt att lägga på just KY-utbildningarna.

Till er här som har nära kontakt med regeringen vill jag passa på att rikta en uppmaning: Se nu till att det utbildas hantverkare som klarar av de här "utdöende" yrkena – detta för att vi ska kunna värna vårt kulturarv!

Det finns många fler saker som jag skulle kunna orda om. Men Lars-Ivar Ericson kommer också att lyfta fram en del saker i sitt anförande.

Anf. 49 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att understryka att kulturmiljövård egentligen inte handlar om platser och ting utan om människor. Det är lätt att ibland glömma bort det. Syftet med en aktiv kulturmiljövård och en kulturmiljövårdande politik är att ge oss människor förutsättningar att behålla kontakten med historien och på något vis stå bättre rustade för framtiden.

Statens roll i detta är en fråga om ansvar. Som beslutsfattare har vi ett ansvar för ett kulturarv som fanns långt innan vi tillträdde och som ska finnas kvar långt efter det att vi avslutat vår tid här. Vi har ett ansvar att till våra efterträdare lämna över någonting som är i minst lika gott skick som det var när vi fick det av våra föregångare.

Men vårt ansvar är större än så. Kulturmiljöpolitiken handlar, som sagt, i en förlängning om människor. Vi ska väga olika intressen mot varandra men också peka ut färdriktningen för framtiden.

Det här innebär två saker. Först och främst måste vi ha en pragmatisk och realistisk syn på kulturmiljövård. Den politik som vi fattar beslut om måste vara möjlig att hantera lokalt och regionalt. Vi måste ta hänsyn till att förutsättningarna faktiskt är olika i olika delar av landet. Vi måste också ta hänsyn till att det finns olika intressen för oss människor. Bevarandet av kulturmiljöarvet är ett sådant.

Jag vill inte sticka under stol med att det här handlar om en balansgång och att det alltid kommer att vara så. Det finns ett oerhört värde i att bevara och utveckla de kulturmiljöer och det kulturarv vi har. Men det finns också andra värden som inte är helt oviktiga. Det är viktigt att länsstyrelserna har den rollen och får göra sådana bedömningar, och det är nog viktigt att vi rätt så långt kan decentralisera arbetet med att värna vårt kulturarv och våra kulturmiljöer.

Vi måste också själva här ha ett ansvar. Det leder mig in på min andra slutsats, nämligen att kulturmiljöpolitiken, som visserligen handlar om att bevara, inte får vara konservativ. En oerhört viktig fråga är det vi lämnar över till våra efterträdare. Där tror jag att "hela landet"-perspektivet är det kanske allra viktigaste.

Vårt kulturarv och våra kulturmiljöer måste värnas för eftervärlden i lika stor utsträckning var de än finns. Återigen blir det lokala perspektivet viktigt när det gäller hur detta ska ske. Det gäller att se till att ett nationellt ansvar tas. Allt måste inte ligga här i Stockholm. Inte heller finns allt som ska bevaras här.

På samma sätt är det med vårt kulturarv. Jag tycker att den satsning som vi gjort på det industriella arvet har varit riktig och framgångsrik. Politiken har bidragit genom att sända en tydlig signal om att detta är en viktig del av vår historia vid sidan av runstenar och även kyrkor. Det här tycker jag är bra illustrationer av en god politik som förs på området.

Herr talman! Uppdragsarkeologitutredningen avlämnade alldeles nyligen sitt betänkande. Det är spännande frågor som lyfts fram. Efter sedvanlig remissbehandling och överväganden i Regeringskansliet får vi anledning att återkomma till de frågor som berörs. Jag vill inte här föregå den processen och ska inte gå in på några detaljer. Men jag kan säga att det är viktigt med ett starkt regionalt perspektiv samt naturligtvis att människor får del av det arbete som arkeologin bedriver.

Kulturmiljövården, det arkeologiska arbetet, är alltså till för människorna, inte tvärtom. Den inställningen tycker jag att det är viktigt att vi har med oss i den framtida processen.

Vi har också fått regeringens förslag till statsbudget presenterat. Flera av de frågor som berörs här i dag står i direkt kontakt med statsbudgeten. Jag tänker inte kommentera det så mycket mer – kanske kommer det upp senare här – utan nöjer mig med att konstatera att de bedömningar och prioriteringar som gjorts i stort sett känns bra.

Vad gäller reservationerna i övrigt kan jag konstatera att vi har en ganska så stor samsyn. Vi har bara lite olika skrivningar, men annars har vi i utskottet en ganska så stor samsyn i de här frågorna. Vi har också under arbetets gång diskuterat vissa skrivningar och gjort dem bättre.

Herr talman! Under år 2005 fördelar staten drygt 450 miljoner till kulturmiljövård, pengar som tillkommer en sektor som utvecklas snabbt. Agenda kulturarv har formulerat det så här: Förutsättningarna för det

offentliga kulturarvsarbetet håller på att förändras. Framtidsfrågorna i dag handlar om mångfald, delaktighet och hållbarhet.

Arbetet med vår kulturmiljö är en fråga om livskvalitet. Vi har ansvaret att se till att förutsättningarna finns för att bevara den, men vi ska även se till att vårt kulturarv finns tillgängligt för alla och att det gör det i hela landet. Vi ska balansera olika intressen mot varandra och föra en politik som inger respekt för regionala och lokala skillnader.

Mångfald, delaktighet och hållbarhet – det är bra beskrivningar på hur politiken måste utvecklas. Jag tycker att vi är på väg åt rätt håll.

Jag vill med detta yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer i betänkandet.

Anf. 50 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Herr talman! Jag tycker att det var intressant att Göran Persson – för att slippa diskussionen om att regeringen drar in i kommande budget 15 miljoner när det gäller ansvaret för den kyrkoantikvariska ersättningen – valde att säga att det tillhör decemberdebatten, om jag förstod det rätt. Men det är faktiskt så att Kristdemokraterna har en reservation i dagens betänkande. Jag undviker att nämna det särskilda yttrandet, så behöver jag inte ta den diskussionen. Men i dagens betänkande finns en reservation, reservation 4, där Kristdemokraterna tar upp, som vi har gjort under många år, frågan om den kyrkoantikvariska ersättningen.

Det finns ett principbeslut som ligger till grund för vår reservation. Det principbeslutet handlar om ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan som togs för många år sedan, det var 1995. Man sade att det skulle träffas en överenskommelse om ansvaret för de kulturhistoriska värdena. Sedan gjorde man också en pengabudget för hur det här ska gå till.

Vi har hela tiden haft oro för att de pengar som då anslogs inte ska räcka. Det var pengar som riksdagen beslutade och som regeringen nu väljer att obstruera emot. Det är mycket anmärkningsvärt. Det som är ännu mer anmärkningsvärt är utskottsmajoritetens svar på Kristdemokraternas reservation. Man anför det beslut som togs av riksdagen, man visar på tabellverket som det då togs beslut om, men som regeringen nu har ändrat på. Det låtsas man inte kännas vid när man besvarar vår reservation om att vi vill se en återrapport till riksdagen om hur regeringen räknar med att klara av den kyrkoantikvariska ersättningen, något som man än inte har klarat av. Det är mycket anmärkningsvärt.

Anf. 51 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s) replik:

Herr talman! Bakgrunden till ersättningen känner Gunilla Tjernberg till, så det behöver jag inte förklara. Vi i majoriteten tycker också att kyrkan är en angelägenhet för hela samhället, givetvis. Därför har det ansetts rimligt att den totala kostnaden för att bevara de här kulturarven inte bara ska bäras av kyrkans medlemmar. Det var därför man kom överens om kyrkans antikvariska ersättning. Man började med att år 2002 betala 50 miljoner och fortsätter fram till 2009, då beloppet kommer att sluta på runt 460 miljoner.

Vad Gunilla Tjernberg menar med att det inte skulle ha tagits på allvar kan jag inte riktigt förstå. Vi har sagt att vi efter 2008 ska göra en

Anf. 52 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Herr talman! Nu är jag ännu mer förundrad, för nu låtsas Göran Persson i debatten som om regeringen vidhåller den överenskommelse som träffats. Göran Persson vet att redan nu, innan utvärderingen är gjord, väljer regeringen och Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet att dra undan pengarna. Socialdemokraterna, som Göran Persson representerar, säger flera olika saker samtidigt. I betänkandet svarar man på vår reservation som om det som vi läste om inför nästa års budget inte hade hänt. När Göran Persson nu bemöter mig svarar han på motsvarande sätt: Regeringen har hållit sitt löfte. Men regeringen har ju inte gjort det! Socialdemokraterna har avvikit från överenskommelsen. Det ligger i vår reservation och i det särskilda yttrandet. Varför säger inte Göran Persson i dag: Ja, tyvärr har vi inte hållit vårt löfte? Han beklagar inte det, han låtsas som att det inte har hänt.

Det tycker jag är höjden av debatteknik. Den är tyvärr inte trovärdig.

Anf. 53 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s) replik:

Herr talman! Vilka löften som har ingåtts kan jag inte tala om. Jag är också medveten om att man i budgeten har minskat anslaget för år 2005 med 15 miljoner, och det ska läggas till rätta under påföljande år. Den summa man kom överens om år 1999 och som skulle betalas ut med början av 2002 kommer att hålla. Att man har det långsiktiga perspektivet tror jag inte har någon större betydelse. Den summa man har kommit överens om och som sammanlagt kommer att uppgå till någonstans mellan 1½ och 2 miljarder, snabbt uträknat här, kommer att hålla. Jag tycker att det är en ansenlig summa, och det är ett ansvar som staten tar gentemot kyrkan.

Sedan kan jag beklaga att man har gjort den här minskningen och gjort den bedömningen att det ska kunna klaras ut och inte haft någon diskussion. Jag vet inte personligen vilka diskussioner som har förekommit mellan stat och kyrka, men jag vet att det har förekommit. I vilken utsträckning kan jag inte tala om.

Jag tror att det här ändå ska bli bra för kyrkan. Man får de pengar som är utsatta ska betalas ut inför 2009. Efter 2009 gör man en analys av vad som hänt de här åren och om bidragen räcker till, vad de har gått till och så vidare. Sedan tar man nya beslut.

Jag kan förstå irritationen över att det blev en minskning i år, men det är min övertygelse att det inte ska ha någon större betydande negativ effekt för kyrkans del.

Anf. 54 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! Av detta förstår man att man inte ska göra några överenskommelser med Socialdemokraterna. Det är uppenbart, för dem kan de bryta ensidigt. Men det var inte därför jag gick upp i debatten. I mitt anförande tidigare ställde jag två frågor. Jag vet att Göran Persson inte hade så mycket tid, så jag tänkte upprepa mina frågor.

Den ena gäller skyddet av gamla ortnamn. Det finns en stor opinion mot det som sker ute i bygderna där man byter namn och folk inte känner

igen sig. Man tar inte hänsyn till vad de gamla ortnamnen betyder för människor som har bott där. Jag ställde en fråga om regeringen kommer att ta hänsyn till detta. Det har riktats väldigt mycket kritik mot detta i de boendes åsikter. Kommer man att nonchalera de boendes åsikter? Jag vill höra Göran Perssons svar på den frågan.

Den andra frågan jag ställde gällde försäljning av arkeologiska fynd. Som jag sade avseglade Götheborg till Kina för fjorton dagar sedan. Det hela startade med att en ostindiefarare sjönk utanför Göteborg på 1700-talet. Man har tagit upp en del fynd från denna båt. Det finns massor med ostindiskt porslin, massor med glas. Man vet inte vad man ska göra av det i Göteborg. Man har enligt lagen inte rätt att sälja detta. Man har från museimyndigheten i Göteborg bland annat begärt att få göra det. Finns det någon möjlighet, som Göran Persson ser det, att lösa denna fråga? Det kan inte vara så att man ska gömma saker som man egentligen vill sälja och som många människor vill ha men som bara ligger i museer i Göteborg.

Anf. 55 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s) replik:

Herr talman! Jag tycker personligen att det är intressant att fördjupa sig i ortnamn. De som bor i olika samhällen ska ha rätt att ha kvar sitt ortnamn.

I en proposition från 1998/99 med rubriken *Kulturarv, kulturmiljö och kulturföremål* föreslogs det att det skulle införas ett skydd just för ortnamn. Med ortnamn menade man benämningar som syftar till geografiskt identifiera olika lokaliteter. Man ger ett starkt stöd exempelvis för att namn av hävd inte ska ändras utan starka skäl. Stavningen får inte ändras, och påverkan på och nybildningen av ortnamnen ska vara oerhört restriktivt.

Därtill har man inrättat ett ortnamnsråd där Riksantikvarieämbetet, Lantmäteriet, Svenska språknämnden, Sveriges hembygdsförbund, Sametinget, Vägverket med flera samarbetar. När ett ortnamn ska ändras ska man ta hänsyn till de krav som är ställda. Jag kan bara beklaga om så inte har varit fallet, men jag tycker att det finns ett starkt stöd i lagen just för att ortnamnen ska behålla sin gamla karaktär. Jag håller med Kent Olsson om att det här ska efterlevas.

Anf. 56 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! Kan jag av det här svaret räkna med att man trycker på regeringen så att det verkligen blir bättre skydd för ortnamn? När man sitter med i kulturutskottet är det många människor som ringer och är förtvivlade över att deras gamla ortnamn försvinner. Jag hoppas att man kan tolka det så att Göran Persson och jag tycker samma sak så att också den andre Göran Persson kan få klart för sig hur viktig den här frågan är.

Sedan fick jag inte svar på min fråga om försäljning av de arkeologiska fynden. Jag vet att Göran Persson inte hann med, men jag återupprepar frågan: Finns det möjlighet att få sälja dessa fynd, som är av stort värde, ute på marknaden? Därmed skulle man få in pengar till andra kulturella behov. Varför ska dessa fynd ligga och förvaras när man har dem i överflöd?

Anf. 57 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s) replik:

Herr talman! Vi har vid tidigare tillfällen i utskottet understrukit att ortnamnen är en oersättlig kulturskatt som ska bevaras, och vi ska bevaka den frågan mycket starkt. Enligt utskottets uppfattning kommer den bestämmelse som jag nämnde i min tidigare replik och det regelverk som gäller både för Lantmäteriverket och för Ortnamnsrådet att ge avsedd effekt. Vi kommer personligen att övervaka detta så där är jag övertygad om att vi ska komma fram, om man nu fortsättningsvis inte skulle få gehör för sina önskemål.

Kent Olsson nämnde också detta med försäljning av arkeologiska fynd. Det är en lite känsligare fråga eftersom det – som Kent Olsson sade – är reglerat i lagen. Föremål som hittas vid arkeologiska utgrävningar och övriga fynd får förflyttas till det museum som ska förvara dem om det finns tillräckligt med utrymmen och tillräckligt hög säkerhet. Men försäljning är fortfarande förbjudet enligt lag. Här råder det en intressekonflikt, som jag tog upp i mitt anförande. Skulle man tumma på reglerna och sälja något får det i så fall bara röra sig om ett ytterst enstaka undantag. Det är där som problematiken ligger.

Det är möjligt att vi kan återkomma senare och se om vi kan hitta någon lösning. Jag förstår problemet när det gäller Göteborg där det finns så pass mycket gods som inte behöver förvaras. Finns det ett intresse att avyttra detta för att finansiera skepp och dylikt är det kanske behjärtansvärt. Men det är ett känsligt område, och vi måste vara försiktiga när vi går in och ändrar i lagen.

Anf. 58 CECILIA WIKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Jag tyckte att det var väldigt trevligt att höra Göran Persson i talarstolen säga att kultursynen präglas av ”pragmatik och realism”. Det är väldigt fina ord som jag gillar mycket. Så ska kulturpolitiken formas, det är vi överens om.

Men jag undrar: Vad finns det för realism, Göran Persson, i detta med att Riksantikvarieämbetet ska flyttas till Gotland? Och vad finns det för pragmatism i att tvinga människor att leva i osäkerhet och otrygghet? Det är en hel arbetsplats som bokstavigt talat går på knäna. Människor får illa och mår dåligt. De vill inte och kan inte flytta. Vad finns det för realism och pragmatism i att riva ned en väl fungerande enhet och låta regionalpolitiska skäl ta överhand över de kulturpolitiska uppgifter som vi har i vårt samhälle?

Anf. 59 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s) replik:

Herr talman! Det är inte lätt när man som politiker måste fatta beslut som inte gillas i alla läger. Nu har ju regeringen gjort ett ställningstagande och det har fattats beslut i andra sammanhang som har gjort att vissa myndigheter ska flyttas ut. Jag kan hålla med om att det kanske är allra bäst om man från början placerar en myndighet på annan ort. Men nu valde man från bland annat regionalpolitisk synpunkt att även Gotland skulle ha möjlighet att ta del av den verksamhet som finns på Riksantikvarieämbetet.

Enligt de kontakter som jag själv har med Riksantikvarieämbetet kommer det här att lösas, och det är inte all verksamhet som ska flyttas. Nu har man riktat in sig på den här flytten. Beslutet är fattat. Arbetet är

påbörjat, och nu gäller det att se framåt. Jag tycker att vi i stället ska ta fram de positiva möjligheterna. Nu kan visst arbete intensifieras och man kan börja om från *scratch* med något annat arbete och ha en annan infallsvinkel.

Jag är medveten om att det kan bli ett smärftfullt initialskede, men till syvende och sist kommer man nog att hitta rätt även med den här flytten av Riksantikvarieämbetet.

Anf. 60 CECILIA WIKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Jag trodde att det stora arbetarepartiet, s-partiet, som Göran Persson företräder alltid ställde sig på medarbetarnas sida – i alla fall är det den myt som jag har invaggats i – och att man alltid står på deras sida och tillvaratar deras intressen. Så är nu inte fallet, och jag konstaterar att man inte har använt sig av pragmatik och realism i detta beslut, precis lika lite som när det gäller den kyrkoantikvariska ersättningen där man helt enkelt från statens sida – som Gunilla Tjernberg och jag tidigare tog upp – har beslutat att hålla inne 15 miljoner kronor. Dessutom har man fräckheten att kalla detta för ett lån som man betalar tillbaka.

Ett lån bygger på ett givande och tagande. Jag är beredd att låna ut en hundring till dig, men då är vi överens om den transaktionen och när hundringen ska betalas tillbaka. Här är den ena parten inte ens involverad i diskussionen.

Jag vet att kyrkan helt har exkluderats. Detta har kommit som en chock och ett slag i ansiktet. Staten håller inne dessa pengar utan ens en dialog i förväg, och så kan det inte få vara. I så fall befinner vi oss på ett sluttande plan och vi vet inte vad nästa steg blir. Nu hoppas vi att det blir att det finns en borgerlig regering 2006 som tar ansvar för också den kyrkoantikvariska ersättningen. Men till dess finns det – tyvärr, Göran Persson – väldigt lite av det som du talar så fint om, pragmatik och realism. Det finns ingenting av detta. Här handlar det om regionalpolitik och här är det krassa ekonomiska verkligheter som styr, och kulturpolitiken är satt på undantag.

Anf. 61 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s) replik:

Herr talman! Jag tänker inte fördjupa mig i frågan om Riksantikvarieämbetet. Jag har lämnat en förklaring, och jag tycker att det räcker med den. Det kan bli lite ansträngningar i ett initialskede, men jag tror att man kommer att hitta rätt även där. Det är inte heller hela Riksantikvarieämbetet som ska flytta utan bara delar av det.

Den kyrkoantikvariska ersättningen är egentligen inte ett lån utan det är en ersättning från staten. Det är ingenting som belånas, utan man har träffat en överenskommelse om att så pass mycket som 1½–2 miljarder ska gå till den svenska kyrkan. Om du skulle få 100 kr av mig hade du kanske accepterat att få 50 kr i dag och 50 kr i morgon utan någon skyldighet att betala tillbaka pengarna. Jag tror att detsamma gäller den kyrkoantikvariska ersättningen. Det är min förhoppning att man inte ska drabbas på något vis.

Anf. 62 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Göran Persson om utgrävningen. Speciellt i södra Sverige finns det många fornminnen, vilket jag avundas er många gånger. Men jag tror inte att jag skulle avundas er den dagen jag skulle stå där för att bygga ut ett företag. Det är ju som sagt stora kostnader förenade med att gräva ut om man vet att det finns eventuella fynd som man ska ta reda på.

Jag funderar på om Göran Persson ser risken med att företag inte utvecklas och bygger ut därför att kostnaderna blir i princip oöverstigliga för dem. Vi är ju så måna om att vi ska få växande företagsamhet i vårt land.

Det kan vara jättesvårt med kostnaden för det lilla företaget. Därför vill vi ha en brett upplagd översyn av kostnadsansvaret just för de arkeologiska undersökningarna. Det har talats mycket om en samsyn mellan alla partierna i utskottet. Därför frågar jag Göran Persson: Finns det en samsyn eller i alla fall ett samförstånd när det gäller det här med kostnaderna för exploatering av olika byggställen?

I samband med det vill jag ta upp konkurrensen mellan de arkeologer som är anställda av myndigheten, och som slipper moms, och de privata. Hur ser Göran Persson på den konkurrenssnedvridning som det innebär?

När det är stora utgrävningar räcker inte myndighetens arkeologer till, utan man kanske får anlita privata. Då fungerar det. Då går det bra att anställa dem. Men inte i annat fall, när de måste redovisa moms. Jag skulle vilja ha ett svar på det.

Anf. 63 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s) replik:

Herr talman! I mitt anförande nämnde jag att vi har två intressen som står mitt emot varandra. Först och främst har vi ett kulturarv som vi gärna vill bevara. Vi vill ta reda på vad som finns när vi börjar gräva. Så länge det inte rörs i jorden så är det gratis att ha det på sina marker. Det är en kulturskatt som ligger där.

Men när man väl tar ställning till om man ska uppföra någon byggnad, bygga en väg eller dylikt så ställs två intressen mot varandra. Ska vi göra något för att föra samhället vidare? Är det värt den kostnad som kommer för att genomföra undersökningen?

Detta har grundligt tagits upp och utförts av utredningen. När den nu går på remiss till olika instanser så tror jag att vi kan följa det hela ganska bra. Det återkommer sedan till oss och vi får ta ställning till det vidare.

Det gäller också det här med momsen, som inte föreligger nu. Det har också med ett Romfördrag att göra, men jag kan inte den exakta ordalydelsen. När det är myndighetsutövning så behöver det inte vara moms, men när det är privat verksamhet ska det vara moms.

Beslutet, eller förslaget – vi vet ju inte vilket slutresultatet blir – från den arkeologiska utredningen innebär att utredningsverksamheten ska försvinna från Riksantikvarieämbetet och i stället hamna hos ett statligt bolag. Därför kanske man gör andra avväganden av det hela.

Anf. 64 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Herr talman! Självfallet ska vi bevara kulturarvet. Om det är vi i alla fall överens. Men det är *hur* man gör det som är det stora problemet, som vi ser det just nu. Det är bra att det är en utredning på gång.

Men vi vet av erfarenhet att det dessvärre ofta tar lång tid innan vi får se propositionerna. Jag hoppas verkligen att Göran Persson är med och trycker på nu och visar att det här är angeläget så att vi snabbt får fram en proposition. Då kan vi se om de förbättringar som många av oss efterlyser har blivit av.

Det har talats en del om ortnamnen här; bland andra har Kent Olsson lyft fram det. Jag tog inte upp det i mitt huvudanförande, men det är något som även vi ställer oss bakom. Vi har motioner om det här. Det är roligt att höra att Göran Persson har samma syn som vi har på detta. Jag kan se att vi på något sätt är lite haltande när det gäller den här frågan i landet.

Jag, som kommer från norra Sverige och ibland åker norrut, kan se och följa diskussionerna runtomkring ortnamnsskyltarna där. Där strävar man verkligen efter att bevara kulturarvet, och där finns också majoritetspartier med och stöttar. När det gäller gamla samiska ortnamn strävar man efter att ha både det svenska och det samiska ortnamnet med. När vi ser i dag att man försöker göra vissa justeringar och förändringar i stavningen på en del ställen i övriga delar av landet så tycker jag att det är viktigt att vi kämpar tillsammans för att de förändringarna inte ska bli av.

Anf. 65 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s) replik:

Herr talman! Jag börjar med ortnamnen. Vi kommer att gå vidare med detta. Vi diskuterade i utskottet hur vi skulle göra med skrivningar, och vi bestämde oss för att vi gör en lite mer bestämd skrivning och att vi vill uppmärksamma det framöver. Detta är ju viktigt. Birgitta Sellén nämnde det här med namn och samiska namn. Det är ett alldeles utmärkt sätt.

Detta verkar behandlas olika beroende på i vilken del av landet man bor. Länsstyrelserna har varit lite suveräna när det gäller att bedöma namn. Vägverket ingår också i tillsättandet. Eftersom vi har så pass hårda bestämmelser som vi har, bland annat med representanter i Ortnamnrådet, så borde det egentligen inte råda några tvivel om hur det skulle fungera. Men det är möjligt att man gör så olika bedömningar att det skulle behöva rättas till även från riksdagen.

Det var väl någon fråga till ...

(BIRGITTA SELÉN (c): Det var att påskynda propositionen.)

Ja, så var det det här med propositioner. Det ligger i allas intresse att de ska komma så snabbt som möjligt. Just den som kommer om de arkeologiska utgrävningarna är också av intresse för Riksantikvarieämbetet eftersom ett av förslagen innebär att man ska skilja den uppdragsarkeologiska verksamheten från Riksantikvarieämbetet. Nu när det gäller flytt och dylikt så förstår jag också att man vill ha en så snabb lösning på det hela som möjligt.

Vi har våra kontakter, och visst ska vi försöka trycka på. När vi tar den här debatten nästa höst hoppas jag även då kunna få svar av vår regeringsmajoritet.

Anf. 66 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Herr talman! Med kulturmiljö menas en miljö som är intakt och som berättar något om en mänsklig verksamhet.

Samtidigt som vi i Miljöpartiet de gröna strävar efter kulturell mångfald vill vi värna det inhemska kulturarvet. Kulturarvet är viktigt för vår förståelse och för vår historia, och därmed också för oss själva.

Genom tidigare miljöpartiframgångar, via till exempel miljöbalken, har kulturmiljöns ställning stärkts i och med möjligheten att inrätta kulturresevat. Det handlar inte bara om att skydda vissa byggnader, utan det handlar om skydd för hela kulturmiljöer som unika odlingslandskap eller äldre bebyggelse som helhetsintryck.

Men att utveckla medel för att administrera en kulturminnesvård, en kulturmiljövård och kulturarvsarbete är inte tillräckligt om inte återkopplingen till allmänheten fungerar tillfredsställande.

Till exempel är lagliga och ekonomiska möjligheter att inrätta kulturresevat meningslösa om det inte också finns kunskaper om hur miljöerna ska vårdas och om vad de har att berätta om den historiska situation som har skapat dem. Inte minst är det viktigt att informationen till allmänheten är såväl saklig som lättillgänglig när planer läggs fram som på olika sätt innebär ingrepp i kulturmiljön.

Riksantikvarieämbetet, som ansvarar för skydd, dokumentation och vård av vår kulturmiljö har av regeringen fått ett sådant breddat uppdrag. Det innebär att myndigheten ska fokusera mer på ett ökat medborgarinflytande och en breddad delaktighet från lokala föreningar i kulturmiljövården, vilket är ett uppdrag som vi i Miljöpartiet instämmer i.

Med denna övergripande syn ser jag ingen annan anledning än den som den rödgröna majoriteten har att föreslå avslag på samtliga motioner med hänvisning till gällande lagstiftning, pågående arbete inom regeringen eller myndigheter och den roll som riksdagen har på området.

Anf. 67 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Det är en fin sommar och en familj är på biltur i ett Sverige där det finns så mycket att titta på. Pappan i familjen läser om olika sevärdheter som finns i trakterna som de ska passera. De bestämmer sig för att stanna till vid en kulturhistoriskt intressant kyrka. De går in på kyrkogården och närmar sig förväntansfulla kyrkobyggnaden. Så ser de en skylt och läser: Stängd på grund av rasrisk.

Sådana skyltar finns i dag och kommer att bli allt vanligare i fortsättningen. Kyrkan kommer att få allt svårare att underhålla sina byggnader. Kyrkans ekonomi är till största delen beroende av antalet medlemmar, och de senaste tio åren har kyrkan förlorat en halv miljon medlemmar. Medlemsminskningen kan tyvärr förväntas fortsätta. Det medför att kyrkans möjligheter att bedriva verksamheter försämras och naturligtvis också att underhållet av dessa byggnader blir eftersatt.

Därför är det mycket viktigt att staten håller ingångna avtal. Vi har fått höra hur regeringen kommande budgetår flyttar 15 miljoner från den kyrkoantikvariska ersättningen. Detta händer i ett läge då det i stället vore motiverat att höja ersättningen. Här saknas verkligen kontinuitet och långsiktighet i budgetarbetet. Denna klåfingrighet är också illavarslande inför vad som kommer att hända efter år 2009. Osäkerheten är stor ute i

pastorat och församlingar. Vad händer egentligen med den kyrkoantikvariska ersättningen?

De besked som vi hittills har fått påminner alldeles för mycket om att det ordnar sig säkert eller det ordnar sig nog. Det är besked som inte uppmuntrar till optimism och framtidstro när det gäller att kunna bevara dessa kyrkobyggnader som är en så viktig del av vårt lands kulturhistoria.

Herr talman! Kulturminneslagen är en viktig lag, och den är till för att följas, precis som alla andra lagar. Många bekymrade kyrkopolitiker, församlingsbor och andra undrar hur det kommer att bli. Vi vill inte ha fler skyltar med texten ”stängt på grund av ...”. Vi vill ha öppna kyrkor för gudstjänstfirare och tillfälliga besökare. Om detta är vi helt eniga i den borgerliga alliansen.

Jag skulle önska att Göran Persson i Simrishamn, som bor i ett landskap med många kyrkor, tar med sig den hälsningen till sina partikamrater och också vidarebefordrar den till stödpartierna.

Anf. 68 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Kulturutskottets betänkande behandlar skyddet av ortnamn. Jag som sitter i bostadsutskottet kände att det var mycket angeläget att bidra till den här diskussionen.

I repliksiftet mellan Kent Olsson och Göran Persson behandlades den framtida behandlingen av frågeställningen. Jag kan vidimera att jag i egenskap av ledamot i bostadsutskottet får väldigt många synpunkter från allmänheten på hur detta fungerar i praktiken. Det är mycket kritiska synpunkter där människor tycker att det är väldigt konstigt att gamla, etablerade och, som en person nämnde, tusenåriga namn plötsligt förändras.

Dagens behandling berör också detta med belägenhetsadresserna och deras utformning. I betänkandet beskrivs också hur regelverket fungerar i dag, inte minst när det gäller belägenhetsadresserna.

Det jag skulle vilja tillföra i debatten gäller det faktum att det egentligen inte bara handlar om den framtida behandlingen av lägenhetsregistret, det vill säga propositionen om detta, utan det handlar också om lantmäteriverksamheten, en annan proposition. Jag menar att det är väldigt viktigt att verkligen utvärdera varför tillämpningen uppenbarligen inte riktigt har blivit den som man har förutsatt i det regelverk som finns. Kritiken som riktas behandlar just detta med att gamla, välkända, historiska ortnamn ändras utan hänsyn till gårdens eller byns gamla samt ibland fornnordiska ursprungsnamn.

Majoriteten i kulturutskottet betonar i behandlingen av motionen att ortnamn är en oersättlig kulturskatt, att den kulturhistoriska betydelsen är viktig och att det finns en starkt förknippad identitet och hemkänsla kopplad till ortnamn. Det tycker jag är en mycket sympatisk skrivning. Jag vill också påminna om att det i 1 kap. 4 § i kulturminneslagen finns bestämmelser om god ortnamnsred. Ortnamnsrådet har en viktig funktion i detta, som också Göran Persson, men ändå kan vi konstatera att det kommer många kritiska synpunkter från boende i olika regioner i Sverige.

I samband med att den här propositionen lades fram i riksdagen har vi i Folkpartiet väckt en motion där vi berör problematiken kring ortnamn. I

och med att det finns ett så stort intresse kring denna frågeställning hoppas vi naturligtvis också att man har anledning att återkomma till denna diskussion i behandlingen av den propositionen. Vi föreslår att man utvärderar och går till botten med hur det praktiskt har utvecklats och att riksdagen får möjlighet att ompröva och se om man måste vidta ytterligare åtgärder. Det viktiga är att verkligen värna ortnamnen och betona det kulturhistoriska värdet.

I den motion som behandlas här anges också svårigheterna med att man får praxis och tillämpning på olika adresser och vad det kan innebära för räddningstjänst och mycket annat, men jag har valt att här fokusera på de kulturhistoriska värdena. Trots att betänkandet i detta avseende bara behandlar en kommande behandling av lägenhetsregistret, vill jag betona att det finns all anledning att i samband med behandlingen av propositionen och motionerna verkligen ta ställning till om inte riksdagen måste agera för att ytterligare förstärka skyddet.

Anf. 69 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Herr talman! Många kommuner kämpar i dag för sin överlevnad. Regeringen har uppenbarligen uppmärksammat det här problemet i och med att man i budgeten stimulerar sammanslagningen av kommuner. Det här är ingen bra utveckling som jag ser det. Det innebär att det demokratiska underskottet ökar.

Det är alltså viktigt att vi på område efter område ser vad som kan göras för att stötta de mindre kommunerna. Kravet om arkeologiska utgrävningar och därmed kulturminnen har blivit något av både en möjlighet och kvarnsten kring halsen på många kommuner. Här måste någonting göras för att stötta utsatta kommuner.

En ledstjärna i allt arbete är att pengar och ansvar ska gå hand i hand. Om någon annan ska betala notan finns det nämligen inga hämningar. Det kan få kosta vad som helst. Alla ser till sitt område och ingen ser helheten.

Vid utgrävningar bör en rimlighetsbedömning göras mellan projekt och nyttan av utgrävning. Jag vill påminna om den redovisning som gjorts om antalet oredovisade utgrävningar. Där kan man verkligen ifrågasätta nyttan och det vetenskapliga värdet, den folkliga förankringen av utgrävningen och den ekonomiska bild som detta har inneburit. Kulturminneslagens ställning gör det alltför ofta omöjligt att genomföra exploateringar.

Brister i affärsmässighet i samband med arkeologiska utgrävningar gör att kostnadsbilderna är helt obestämbara. På inget annat område i samhället har man en så gynnad satsning som de som arbetar inom det här området. Avsaknad av konkurrens, avsaknad av vilja att pröva alternativa lösningar som arkeologisk grundläggning och avsaknad av affärsmässighet i allmänhet genom att klassa frågan som myndighetsutövning gör alltför ofta situationen omöjlig i drabbade kommuner.

Samhällsutvecklingen ska stimuleras samtidigt som rimliga regler ska finnas för att tillvarata samhällsintressen. En avvägning bör därför ske där utfall av arkeologisk undersökning vägs mot kostnad och eventuellt bortfall av tillväxtbärande faktorer. Förundersökningar och utgrävningsskostnader ska inte klassas som myndighetsutövning utan konkurrensutsettas i enlighet med lagen om offentlig upphandling.

Jag kommer själv från en kommun med en stor andel kulturmiljöer. Det är en fördel, men innebär, som sagt, också alltför ofta att en död hand läggs över områden i samband med exploateringen.

Den arkeologiska kostnaden överstiger alltför ofta själva exploateringskostnaden. Processen att få fram projekt är direkt avgörande för folks möjlighet att utveckla sin kommun. Den är ofta långdragen, och ibland tar det flera år – i projekt där krav ofta finns på att det ska vara färdigställt inom några månader. Det är alltså en orimlig situation som uppstår.

Det vore därför rimligt att den som gör bedömningen av behovet av en utgrävning också står för kostnaden. Som situationen ser ut i dag är det rimligt att aktörerna som gör en utgrävning också spelar på samma spelplan. Det är också rimligt att den som är uppdragsgivare också anlitar entreprenören.

I mina motioner har jag framhållit affärsmässigheten i de här sammanhangen. Den är undermålig. Nu konstaterar jag att de aspekter jag för fram i mina motioner till stor del tas upp och rättas till i det utredningsförslag som överlämnats till kulturministern så sent som för några veckor sedan. Förslaget innebär att Riksantikvarieämbetets arkeologiska undersökningar avskiljs från ämbetet och läggs över i ett fristående bolag, och det är ett steg i rätt riktning. En sådan förändring kräver givetvis också en ändring av lagstiftningen – som jag ser det i positiv riktning.

Herr talman! Det kan tyckas att jag målar upp en mörk bild av verkligheten, men jag ser trots allt ljuset i tunneln i och med det utredningsförslag som lades fram för någon vecka sedan.

Jag vill betona att många kommuner har den uppfattning som jag redovisar samtidigt som alla är besjälade av att värna de kulturmiljöer man har i sin hembygd. Målet för alla är att de åtgärder som vidtas trots allt ska gagna såväl nuvarande som framtida generationer.

Herr talman! För att spara tid yrkar jag bifall till reservationen nr 3 under punkt 2, även om jag biträder alla de övriga reservationer som Centerpartiet har lagt i det här ärendet.

Anf. 70 LENNART HEDQUIST (m):

Herr talman! I det här ärendet berörs som sagt vikten av att bevara och säkerställa vårt kulturarv. Man har här berört betydelsen av att gamla ortnamn säkerställs. Jag ska i anknytning till detta säga någonting om betydelsen av vårt kulturarv när det gäller att inför framtiden bevara de gamla sockennamnen.

För alla som bedriver släktforskning ter det sig närmast som ett kulturmord om man medvetet för eftervärlden låter den skatten gå förlorad. Det är ju så att vi i Sverige har en unik möjlighet inom ramen för vår gamla folkbokföring att studera var våra förfäder har bott och verkat. Försvinner sockennamnen i det allmänna medvetandet så blir det svårt att söka sina rötter, och det blir också svårt att förstå vad rötterna står för.

Riksdagen lyckades ju, när frågan om folkbokföringens framtida uppbyggnad var på tapeten, säkerställa att folkbokföringen framöver inte bara ska ske på fastighet och kommun, vilket var det ursprungliga utredningsförslaget, utan efter långvarig beredning och diskussion i både regering och riksdag kom man fram till att, som man trodde, säkerställa sockennamnen genom att låta Svenska kyrkans församlingsindelning även

efter skiljandet från staten ligga kvar i folkbokföringen. Men det har ju nu blivit en väldigt konstig ordning eftersom Svenska kyrkan nu i många stift slår ihop församlingar och ibland döper om dem. Därmed låter man de gamla sockennamnen helt och hållet försvinna i folkbokföringen. Därmed har så att säga det tidigare beslutet fallit. Syftet med det var ju att bevara den kulturskatt som sockennamnen innebär.

Vi har nu i skatteutskottet, efter det att vi har fått ett stort antal motioner i ärenden, bland annat från mig, låtit remissbehandla de förslag som finns i motionerna om att folkbokföringen ska innefatta socknarna i stället för församlingarna. Det är, med hänsyn till att det har gjorts en fixering av de gamla sockengränserna av Lantmäteriverket, en ganska enkel men ändå betydelsefull förändring. Remissinstanserna – det är i stort sett hela Kultur-Sverige, men även myndigheterna – har varit positiva till att en utredning snabbt görs med den här inriktningen. Det torde också föreligga en majoritet här i riksdagen för den förändringen.

Men i skatteutskottet har Socialdemokraterna trasslat och vägrat ta fram det färdigberedda ärendet så att det kunde nå kammaren i våras. Nu får vi hoppas att det kommer ett beslut senare i höst. För svenskt kulturarv är den här frågan av stor betydelse, vilket inte minst utskottets remissomgång och alla e-brev som vi i utskottet har fått visar.

Min fråga till Göran Persson är därför hur han ser på det här med att bevara sockennamn och om han är beredd att påverka sin skatteutskottsgrupp, som har stretat emot på ett märkligt sätt i det här ärendet. Nu har vi i och för sig noterat – det var ju många turer i våras – att regeringen i sin budgetproposition har skrivit lite lösryckt om att man har den här frågan under bevakning, men det räcker inte. Sammanslagningen av församlingar pågår för fullt, och det är viktigt att man nu snabbt gör den utredning som remissinstanserna har tillstyrkt. Att denna enkla förändring kan komma till stånd är av utomordentligt stor betydelse, inte minst för alla som nu bedriver släktforskning.

Anf. 71 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s) replik:

Herr talman! När nu Lennart Hedquist nämner det här med sockennamn ska jag erkänna att jag inte så noga har studerat det eftersom det inte finns med i vårt betänkande här i dag. Men som jag sade till tidigare debattörer tar vi det här på mycket stort allvar och kommer att följa det. Vi vet även att frågan om lägenhetsregistret, som Nina Lundström nämnde tidigare, för närvarande bereds i finansutskottet och kommer att komma upp nu under hösten.

Vi kommer att följa frågan om sockennamn, och jag kommer också själv att personligen följa den. Sedan kan jag inte gå i god för vad vi gör i andra utskott, för den insynen har jag inte haft, och jag har inte följt de frågorna. Det här var bara en helt kort kommentar.

Anf. 72 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Herr talman! Det vore ju utomordentligt bra om det inte går någon partipolitisk prestige i en sådan här fråga där man bör kunna vara pragmatisk och nå önskat resultat. Det önskade resultatet är ju att vi ska kunna bevara sockennamnen, som det ursprungligen var fråga om. När det nu inte går genom att låta Svenska kyrkan styra vilka sockennamn som ska bevaras och vilka som inte ska bevaras när man av andra, eko-

nomiska, skäl slår ihop församlingar så är det viktigt att den här förändringen kan komma till stånd snabbt. Det är naturligtvis lika viktigt att man klarar ut det här med ortnamn och så vidare, men för släktforskarna är det särskilt viktigt att kunna gå tillbaka i folkbokföringen. Vi kan ge dem denna möjlighet genom att i folkbokföringen låta sockennamnen ligga kvar.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 13 §.)

11 § Spel- och lotterifrågor m.m.

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2005/06:KrU3
Spel- och lotterifrågor m.m.

Anf. 73 NIKOS PAPADOPOULOS (s):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag och därmed avslag på samtliga reservationer gällande betänkande 2005/06:KrU3.

Herr talman! Utskottet har i sitt betänkande tagit ställning till närmare 80 motionsyrkanden rörande spel- och lotterifrågor. Yrkandena kommer från motioner lagda under den allmänna motionstiden 2004/05. Till betänkandet är fogat 23 reservationer och två särskilda yttranden.

Herr talman! Spelfrågorna är politiskt viktiga och har också debatterats flitigt, inte minst under senare tid. Det handlar dels om spelandet i sig, dels om att spelpolitiken är en viktig del av idrotts- och folkrörelsepolitiken eftersom spel i olika former i stor utsträckning bidrar till att finansiera dessa verksamheter.

Man kan alltså säga att det är två frågor vi har att närma oss här i dag. För det första: Hur ser vi från samhällets sida på möjligheterna att motverka de negativa konsekvenser som lätt kan bli följderna av spelande om pengar i form av spelmissbruk, förstörda familjeekonomier och därpå följande personliga tragedier? För det andra: Hur ska överskottet från spelandet, det vill säga de vinster som spelbolagen gör, användas?

Majoriteten i utskottet står med sitt betänkande i stort bakom den framgångsrika spelpolitik som vi hittills fört med reglerad spelmarknad för att minska spelmissbruket och där överskottet från exempelvis Svenska Spel i stor utsträckning går till ungdoms- och framför allt idrottsrörelsen.

Herr talman! Spel och lotterier kan, hanterade på rätt sätt, vara en trevlig underhållning och ett välkommet spänningsinslag i vardagen. När vi köper en bingolott utanför Konsum eller tippas tillsammans med arbetskamraterna på fredagsfiket är vi en del av den positiva sidan av spelandet.

Men det finns också en negativ sida som vi inte får blunda för. Det finns en baksida med missbruk, skuldsättning och kriminalitet som följd. Spel är inte en kommersiell verksamhet vilken som helst. Det är därför vi har en statlig spelpolitik, och det är den vi är här för att debattera i dag. Det finns nämligen olika åsikter om hur statens politik bör se ut. Det

framgår inte minst av reservationerna till föreliggande betänkande. Jag hoppas därför på en klagörande debatt där olika alternativ i svensk politik framkommer och tydliggörs.

Herr talman! Jag lämnar över ärendet till debattörerna.

Anf. 74 KENT OLSSON (m):

Herr talman! Jag ser, liksom Nikos Papadopoulos, fram mot en spännande och intressant debatt i denna fråga.

Låt oss börja med lite bakgrundsfakta. Den svenska spelmarknaden omsatte 41 miljarder brutto förra året. Det är en ökning med 6 %. 5,1 miljoner människor spelar på Svenska Spel. Det är 77 % av den svenska befolkningen. Utländska spelsajter har ca 7 % av marknaden.

Trenden går mot en mer segregerad spelmarknad. De som spelar mest kommer att stå för en större del av omsättningen. Spelomsättningen på Internet fördubblades på ett år, från 2004 till 2005. De utländska spelbolagen har 84 % av marknaden på Internet. Där har alltså skett en fördubbling på ett år. Svenska Spel har 8 % av marknaden på Internet.

Man kan också se att spelberoendet tenderat att öka under det senaste året. 80 % av Jack Vegas-spelarna har spelproblem. Av dem är ca 5 % spelberoende. Vidare kan man notera att utländska spelbolag omsätter mer än 20 % på den reglerade svenska spelmarknaden. Detta var lite bakgrundsfakta.

Svenska Spel och ATG är dominerande på marknaden. Främst gäller det Svenska Spel. Som jag sade tidigare spelar 5,1 miljoner på Svenska Spel. De står för 56 % av den svenska spelmarknaden. Svenska Spels vinst var 4,8 miljarder. Vinsten, efter avdrag till idrott och marknadsföring, var 3,6 miljarder – pengar som går till statskassan i form av ren skatt. Alltså: Ca 1 miljard går till idrotten. 3,6 miljarder går direkt in i statskassan.

Då kan man fråga sig varför vi ska ha monopol. Från statens synpunkt är det enkelt. Man får in stora mängder skattepengar, med det som det talas om är att det mesta går till idrotten.

Och varför ska vi inte släppa in utländska spelbolag på marknaden när de i stor omfattning redan finns där genom Internet? Av sociala skäl, säger utskottets majoritet, och av hänsyn till idrotten. De vill inte släppa in utländska spelbolag eftersom det skulle medföra sociala skadeverkningar genom ökat spelande.

Vad gör då Svenska Spel? Jag roade mig med att titta i Aftonbladet den 14 oktober. I en helsidesannons säger Svenska Spel: ”Drömvinsten. 122 miljoner till Visby. Sveriges högsta spelvinster genom tiderna: 1. 122 miljoner, Lotto+Joker, 2. 61 miljoner, Joker, 3. 51 miljoner, Lotto+Joker” – de tio största vinsterna räknas upp. Annonsen fortsätter: ”Nu på lördag kan du spela om en ny Drömvinst. Lycka till!”

När jag vänder på bladet hamnar jag på ytterligare en helsidesannons från Svenska Spel, där de skriver: ”Typiskt! Är det tanken du sitter och grannar på just nu? Då har vi ett glädjande besked att komma med: Drömvinsten är återigen uppe i 55 miljoner och nästa dragning är redan i morgon. Då kanske du tänker typiskt igen, och att sådant här aldrig händer dig. Men man ska aldrig säga aldrig. Fråga bara killen i Visby som nyss vann 122 miljoner på Lotto med Joker.” Det hela avslutas med en vacker bild och logotypen för Lotto.

Prot. 2005/06:17
19 oktober

*Spel- och lotterifrågor
m.m.*

Gör Svenska Spel detta för att minska spelandet? Handlar det om ett socialt ansvarstagande från deras sida? Nej, de vill enbart öka antalet människor som spelar. Och precis som Nikos tycker också jag att det är roligt att spela. Jag skulle själv kunna spela. Däremot kan man inte gömma sig bakom en mask och säga: Vi tycker visserligen inte att folk ska spela så mycket, men vi annonserar så att de ska spela, och det tar vi ett socialt ansvar för.

Vad får idrotten ut av detta? Som jag konstaterade för en stund sedan får de inte så mycket. Åren 2002–2004 spenderade ATG och Svenska Spel mer än 3 miljarder kronor på marknadsföring. Det är mer än Vodafones, McDonalds och Coca-Colas samlade annonskostnader för samma år. Det är alltså inga småpengar som satsas för att få folk att spela mer.

Kanske luras idrotten i vanlig ordning. Vi har sett mängder med annonser om att idrottsrörelsen anser att det är bra med endast Svenska Spel. Samtidigt kan vi konstatera att staten lurar idrotten. När den svenska staten återinförde de enarmade banditerna 1995 beslutades att 100 % av vinsten skulle gå till idrotten och Ungdomsstyrelsen. I dag, tio år senare, får idrotten bara 50 % av överskottet från de enarmade banditerna. Idrottsrörelsen låter sig luras igen.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Lars Wegendal. Det talades om brutna löften i den tidigare debatten om kulturmiljövård. Är det en vana Socialdemokraterna har, eller kommer dessa pengar att överföras till idrotten? Det talas nämligen alltid om hur viktigt det är med ett spelmonopol just för att pengarna ska kunna gå till idrotten.

Men, säger någon, det vore väl hemskt om vi hade utländska spel? Vi skulle bara bli lurade och pengarna försvinna ut från Sverige. Jag har roat mig med att titta på vad Ladbrokes säger. Man kan alltid ifrågasätta om Ladbrokes talar sanning eller inte, men varför skulle de inte tala sanning?

Ladbrokes säger följande: Vi vill ha stenhårda socialpolitiska krav på all spelverksamhet – det betyder att vi har ett regelverk som tydligt pekar ut hur ett socialt ansvarstagande ska se ut. Vi vill betala skatt på vår verksamhet i Norden. Skatt ska rimligen betalas på spelvinster där våra kunder köper våra produkter. I dag beskattas svenska spelkonsumenter i Storbritannien, till vilken nytta för Sverige? Vi vill att staten punktbeskattar spelindustrin. I Storbritannien betalar vi, förutom bolagsskatt, en punktskatt på 15 % på alla våra intäkter. Denna skatt ska användas där den behövs allra mest, exempelvis till idrottens finansiering och vård av de spelberoende. Vi vill verka för en sanering och striktare regler av all spelrelaterad reklam.

Detta sägs alltså av ett av de utländska bolagen. Det tycker jag ändå är intressant.

Som vi alla vet pågår det nu en EU-debatt. För att göra allt klart vill jag säga att vi från Moderaternas sida tycker att det är självklart att dessa bolag ska betala skatt. Vi har också sagt att idrotten ska tillförsäkras samma pengar antingen på det viset eller genom en slags licensverksamhet för att de utländska bolagen ska få rätt att komma hit.

Jag tycker på något sätt att det är en dubbelmoral från majoritetens sida. Vi vet nu att vi lever i en tid där spelmonopolet diskuteras. Det var inte så länge sedan vi hade EU-kommissionären Charlie McCreevy här. Han sade under sitt Sverigebesök att man ska granska inte bara Sverige utan sex, sju andra europeiska länder för att se hur spelmarknaden går

ihop med EU:s regler om den fria rörligheten. Han sade att enbart ekonomiska motiv inte är ett skäl att hindra etableringsrätten.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis yrka bifall till reservation 1 som vi moderater har lagt fram. Jag ser med spänning fram mot majoritetens ståndpunkt i den här frågan och om det finns någon möjlighet till förändring eller inte.

Anf. 75 HANS BACKMAN (fp):

Herr talman! Den svenska spelpolitiken är framgångsrik. Det kan man säga i så måtto att lönsamheten för staten är god. Däremot är den svenska spelpolitiken inte framgångsrik när det gäller att bekämpa det växande spelberoendet. Folkpartiet vill slå vakt om målet för den svenska sociala spelpolitiken också när detta går ut över statens intäkter från Svenska Spel och ATG.

Spel och lotterier i Sverige möter allt hårdare konkurrens från spelarrangörer på Internet och annan tilltagande internationell konkurrens. För att behålla möjligheten att kontrollera att spelet sker under socialt ansvarsfulla former och att överskottet kommer allmännyttiga ändamål till del krävs det därför en tydlig och förutsebar spelpolitik i Sverige.

Trots de avvisningar som spelet har, och inte minst den aggressiva marknadsföringen från de statliga aktörerna på spelmarknaden, är det enligt vår uppfattning viktigt att de svenska spel- och lotterianordnarna har rimliga villkor och kan konkurrera med utländska spelordnare. Konsekvensen är ju annars att spelet till stor del flyttas över på andra aktörer som varken är bundna av de svenska begränsningarna eller återför vinstmedel till samhällsnyttiga verksamheter.

Däremot har vi i Folkpartiet inga principiella invändningar mot utländska spelbolag. Vi anser dock att de utländska spelbolagen måste följa svenska regelverk om begränsat vinstandelstak och att de på något sätt ska bidra till att stärka ett samhällsnyttigt ändamål.

Alternativet till statligt monopol heter inte att låta utländska spelbolag härja fritt. Det måste gå att skapa regelverk för och kontroll också av utländska spelbolags verksamhet. Det går inom andra områden där utländska företag verkar i vårt land.

Vi i Folkpartiet anser därför att regeringen snarast bör återkomma med förslag till hur svenska spelordnares konkurrenskraft ska kunna bibehållas under socialt rimliga former och under vilka former utländska aktörer på spelmarknaden ska kunna etablera sig i Sverige. Vi kan förstås även tänka oss att andra svenska bolag får agera på spelmarknaden i Sverige under samma ordnade former.

Folkpartiet anser också att regeringen ska ta initiativ till en utredning med bred sammansättning där det socialpolitiska intresset av att förebygga skador är väl företrätt och där svensk och internationell forskning beaktas. Syftet med utredningen ska vara att ta fram underlag som kan utmynna i förslag från regeringen om en sammanhängande spelpolitik. Det gäller inte minst hur de statliga spelbolagen ska agera.

Herr talman! Idrotten får ett ekonomiskt tillskott från Svenska Spel. Folkpartiet anser att möjligheten att höja detta bidrag rejält måste ses över. Tillskottet från Svenska Spel till idrottens barn- och ungdomsverksamhet har inte blivit så omfattande som det från början förväntades och var tänkt. Statliga spel har tagit över en alltför stor del av spelmarkanden

från folkrörelserna under de senaste decennierna. Vi anser därför att folkrörelserna på sikt ska få ansvar för hela lotterimarknaden.

Herr talman! När det gäller marknadsföringen av spel kan vi i betänkandet läsa att Lotteriinspektionen redovisade år 2000 en kartläggning som visade att marknadsföringen av spel var omfattande. Vi i Folkpartiet ser med oro på den stora marknadsföringen för spel och lotterier. Den stora mängden reklam i tv är särskilt oroande med tanke på mediets stora genomslagskraft.

Även om det inte finns något känt direkt samband mellan marknadsföring och ökat spelberoende finns det stor anledning att befara att de individer som har drabbats eller riskerar att drabbas av spelberoende utsätts för en betydande påfrestning genom reklamen.

Det är därför av stor vikt att reklamen för spel och lotteriverksamhet är anständigt utformad. De exempel som Kent Olsson här redovisade visar tydliga tecken på att så inte är fallet i dag. Det får inte finnas risk att vi lurar människor att överskatta vinstchanserna och att underskatta riskerna ekonomiskt såväl som socialt av spelandet.

Tyvärr är det så att de statliga spelföretagen snarare går i bräsch för en mycket aggressiv marknadsföring än att de inte gör det. Det talas om drömvinster som just du, du eller du kan vinna. Det talas väldigt sällan eller aldrig om riskerna med spelandet.

Slogan som "bli onödigt rik" eller "lett å vinne" är allt annat än ansvarsfullt utformade enligt mitt sätt att se. De framhåller den positiva möjligheten med att spela. Det samlade intrycket blir att vinstchanserna är väldigt stora och att risken att förlora inte ens tycks finnas.

Det finns inga särskilda regler för marknadsföring av spel. Därför anser vi i Folkpartiet att regeringen bör utreda om det är möjligt att införa regler som begränsar reklamens möjligheter att framställa spelandet som enbart positivt.

Exempel på sådana begränsningar kan vara att korrekta uppgifter om vinstchanser alltid måste anges. Vi är också medvetna om att mediemarknaden i allmänhet och tv-marknaden i synnerhet är internationaliserad. Svenska regler kan då lätt kringgås genom tv-sändningar som riktas till svenska mottagare men sänds från andra länder med andra regler.

Enligt Folkpartiets mening är det därför angeläget att regeringen tar initiativ till att likartade regler om marknadsföring av spel och lotterier utfärdas på EU-nivå som en del av gemenskapens regelverk för seriös marknadsföring.

Herr talman! Lotteriinspektionen har det samlade ansvaret som tillståndsgivande myndighet för spel. Detta möjliggör en enhetlig tillståndsgivning och kontroll av spelautomater i hela landet. Det har framkommit att Svenska Spel saknar regler om åldergräns på 13 av de 22 olika spel som det arrangerar.

Vi i Folkpartiet anser inte att det är acceptabelt att spelordnaren helt och hållet bestämmer åldergränsen på spelen. Ansvaret att sätta åldergränsen anser vi ska vara en del av Lotteriinspektionens myndighetsutövning och tillståndsgivning.

Vi i Folkpartiet anser inte heller att bara berörd kommun utan även berörd polismyndighet ska ges tillfälle att yttra sig innan Lotteriinspektionen fattar beslut om tillstånd till restaurangkasinospel och liknande

lokala spel. Vi vill förstärka polismyndigheternas möjligheter att hindra att tillstånd lämnas i tveksamma fall.

Sammantaget är detta en väldigt viktig debatt. Det är en debatt som handlar om det goda med spelandet. Det är intäkter som är bra för exempelvis idrottsverksamhet och liknande. Men det finns också baksidan av det hela med det alltmer växande spelberoendet. Det måste vi hantera. Vi kommer att få anledning att gå vidare med detta i samband med framtida propositioner.

Jag vill avslutningsvis säga att jag står bakom alla Folkpartiets reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation nr 2 och 9.

Anf. 76 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Herr talman! Mycket i livet är som vi alla vet förenat med lust och risker. Det gäller mat, dryck, bilkörning, även idrott och i det här fallet spelande. Det ligger i människors natur att chansa och ta risker för att kanske vinna något önskvärt. Mer än 85 % av Sveriges befolkning spelar i någon form varje år.

För de allra flesta människor är spelandet ett oskyldigt nöje, ett sätt att få en lagom dos av dramatik i vardagen. Men spelandet kan leda till ett beroende som kan jämföras med alkoholmissbruk. Staten, regeringen, riksdagen måste ta båda dessa aspekter i beaktande vid utformningen av politiken på de här områdena.

Sedan lång tid tillbaka har vi en starkt kontrollerad reglerad spelmarknad i Sverige. Det tycker vi kristdemokrater är bra, men det betyder inte att riksdagen har löst ansvarsfrågan genom att det är en reglerad spelmarknad. Det är tvärtom. Ett väldigt stort ansvar åvilar riksdagen och regeringen.

Forskningen visar att ca 2 % av den vuxna befolkningen till och från har problem med sitt spelande. Av dessa är det ungefär 0,6 %, vad man vet, som har så allvarliga problem att de kan behöva hjälp. Ja, herr talman, sett i procent kanske det här verkar vara ett litet problem, men när man talar om antalet människor får man direkt en bild av vad det handlar om. Det betyder att det är ungefär 125 000 personer som spelar på ett sätt som är problematiskt. Ca 25 000 personer av dessa har mycket allvarliga problem i sitt spelande och skulle behöva omedelbar hjälp för att komma ur sitt spelberoende.

Jag kommer att använda min tid här i talarstolen till att fokusera på en del av problemområdena.

Det är viktigt att spel och lotterier endast får anordnas efter tillstånd, och alla tillstånd ska stå under statlig kontroll. Vi kristdemokrater menar att det finns brister som måste belysas och åtgärdas. Vi har lyft fram flera viktiga områden i vår motion i dagens betänkande, som vi har att behandla. Vi tar bland annat upp andelen av spelmarknaden när det gäller Svenska Spel och föreningslivet. Vi anser att folkrörelsernas egna spel ska ges ett större utrymme på spelmarknaden. Vi tar också upp nivån på marknadsföringen av spel, som vi inte anser är rimlig. Jag kan väl då hänvisa till Kent Olssons tydliga beskrivning av det alldeles nyss. Vi vill ge ett tydligt uppdrag till den utredning eller översyn som nu görs, att man ska få ett tilläggsdirektiv att ta fram tydliga gränser för marknadsföring av spel.

Prot. 2005/06:17
19 oktober

*Spel- och lotterifrågor
m.m.*

Vi tar också upp åldersgränsen vid spel. Vi tar upp förslag när det gäller spelberoende. Det handlar om att kunna möta de människor som har drabbats och ge dem hjälp och stöd att komma ur sitt missbruk. Vi tar upp finansieringen av förebyggande åtgärder mot spelmissbruk. Vi tar upp situationen på kasinon i Sverige i dag. Vi vill begränsa öppettiderna för spel på värdeautomater. Vi tar upp de illegala spelautomaterna, vad vi anser ska hända där de finns. De får alltså inte finnas. Egentligen är det så.

Tyvärr har inte majoriteten valt att möta våra krav på det sätt som jag hade önskat.

Herr talman! Intresset för att spela poker på Internet har ökat explosionsartat det senaste halvåret. I det kölvattnet följer en flod av nya spelmissbrukare. Unga män som studerar är en riskgrupp. Vi vet att sedan nyår har samtalen till stödlinjer som är pokerrelaterade ökat väldigt snabbt. Enligt Spelberoendes Förening i Göteborg har 60–70 % av dem som ringer till deras stödlinje problem med nätpoker. Många av dem som hör av sig är män, mycket unga män, som inte har spelat tidigare – åldern 18–26 år har man beskrivit. Spelande via mobiltelefon och via digital-tv kan komma att utvecklas till liknande problemområden.

Herr talman! Efter årtal av diskussioner beslutade riksdagen 1999 att etablera internationella kasinon i Sverige. Resultatet lät inte vänta på sig. Över 100 000 nya spelare registrerades 2004. Omsättningen steg med 64 % till 495 miljoner kronor.

Tyvärr har man också uppnått andra mål. Enligt den rapport som Länskriminalen i Stockholm presenterade den 31 augusti 2005 har 122 anmälningar om brott gjorts som direkt kan kopplas till Casino Cosmopol i Stockholm sedan starten i mars 2003. Våldsbrott, hot mot tjänstemän och stöld är de vanliga brotten. Tio anmälningar rör narkotikabrott, bruk och innehav inne på kasinot. Åtta ärenden handlar om misstänkt penningtvätt. Utöver det här finns återkommande misstankar om att prostitution förekommer.

Vi kristdemokrater motsatte oss att inrätta internationella kasinon i Sverige. Om jag minns rätt hade vi stöd av Vänsterpartiet där också. Kasinospelandet som form, med möjlighet till mycket stora vinster, innebär en ökad risk för spelberoende. Till detta kommer att kasinon tyvärr har visat sig vara en miljö som drar till sig grov brottslighet. Hasardspel bygger nämligen på samma idé som brott, chansen att snabbt tjäna stora pengar med liten arbetsinsats. Frågan man måste ställa sig är: Vilket ansvar har staten, och vilket ansvar bör staten ta när det finns en misstanke om att det finns en verksamhet som upprätthåller kriminalitet och kränker människors värde?

Herr talman! Svenska Spel bidrog år 2004 med 3,7 miljarder kronor till statskassan. Samtidigt satsade regeringen via Folkhälsoinstitutet endast 4 miljoner kronor på åtgärder för att motverka spelberoende. Under 2004 avsatte regeringen 9 miljoner kronor för att motverka spelmissbruk – nu har man i budgeten ökat detta, och det är bra, men det räcker inte. Samtidigt spelade svenskarna för över 35 miljarder kronor. Det känns ibland som att den lilla utsatta människans perspektiv har glömts bort. Det finns en del att göra här.

Möjligen kan det här vara en konsekvens av att spelfrågorna hanteras inom Finansdepartementet. Då ses det som en intäkt till statskassan i

stället, och den sociala dimensionen hamnar kanske inte på undantag men i skymundan. Staten har blivit spelberoende och har bara en ambition – det känns så – och det är att öka statens intäkter.

Kristdemokraterna har en rad förslag i dagens betänkande för att vi gemensamt ska vara trovärdiga i frågor som rör spelfrågor. Det handlar om att riksdag och regering tar sitt ansvar och också vill hålla fast vid att man ska ha en reglerad spelmarknad, som vi kristdemokrater står bakom. Men då måste det tas tag i de här frågorna. Det är min bestämda uppfattning. Och där är jag inte nöjd. Jag är inte nöjd med majoritetstexten.

Vi kristdemokrater står absolut bakom samtliga reservationer som vi har i betänkandet, men jag yrkar för tids vinning här i kammaren bifall bara till reservation 18 under punkt 9.

Anf. 77 SIV HOLMA (v):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 15 apropå aggressiv marknadsföring som det har talats om. Det handlar om att på samma sätt som vi kräver av Systembolaget att man ska informera om alkoholens skadeverkningar ska Svenska Spel informera om de negativa skadeverkningar som spelandet innebär. Jag yrkar också bifall till reservation 19 om kasinon. Vi föreslår där att den nu pågående utvärderingen även ska innehålla en förnyad prövning av beslutet att tillåta internationell kasinoverksamhet i Sverige.

Jag kommer också att ta upp en del av det som föregående talare, Gunilla Tjernberg, har nämnt.

Omfattningen av spel om pengar har ökat och nått nivåer som inte motsvarar någon tidigare period i historien. Spel fascinerar, ger spänning och tidsfördriv för många människor. I mindre skala kan det ses som ett relativt oskyldigt nöje, och de pengar som spelarna förlorar går ofta till samhällsnyttiga, ideella ändamål. Men i takt med att allt fler och snabbare spel tillkommer, och med dem en allt aggressivare marknadsföring, drabbas allt fler människor av spelberoende och överdrivet spelande, ett beroende och missbruk som liknar beroende och missbruk av alkohol och droger.

I Sverige beräknas att det finns minst 125 000 människor som har problem med överdrivet spelande och att drygt en femtedel av dessa, det vill säga 25 000, är spelberoende. Det är vissa typer av spel som ökar riskerna för spelberoende, och det är de så kallade skicklighetsspelet, till exempel spel på hästar, och det är de snabba spelen, som värdeautomat-spel, kasinospel och trisslotter. Spelberoendet är inte heller något som är jämnt fördelat bland befolkningen. De socioekonomiska faktorerna är betydelsefulla. Spelandet har enligt Spelinstitutet ökat under de senaste åren. Den genomsnittlige spelaren använder mellan 500 och 600 kr per år. En storspelare omsätter upp till 200 000 kr per år. Redan 2001 omsatte det spelande folket över 33 miljarder. Jag har här i debatten hört summor som 35 och 43 miljarder.

Synen på spelandet har genomgått en dramatisk förändring, från ett synsätt där det ansågs inte vara allmänt accepterat till att bli en socialt integrerad företeelse i det sociala livet.

De egentliga vinnarna vid spel är spelbolagen och staten. AB Svenska Spel, som dominerar den svenska spelmarknaden, omsätter runt 20 miljarder per år. År 2003 fick de ett överskott på 4 miljarder, varav

*Spel- och lotterifrågor
m.m.*

I miljard gick till idrottsrörelsen och resten till statskassan. Jag kan dela Gunilla Tjernbergs uppfattning att det går för lite pengar till att behandla spelberoendet.

Det är alltför vanligt att man, när spelberoendet växer, lägger en stor del av skulden på missbrukarna själva. I det sammanhanget får man aldrig glömma att tillgången till legala spel ökat kraftigt under de senaste åren. Och staten har ett stort ansvar, eftersom AB Svenska Spel är den dominerande spelbolagsaktören. Svenska Spel saknar i dag direktiv, motsvarande Systembolagets, för hur bolaget ska informera om de negativa skadeverkningar som spelandet innebär för den enskilde och samhället. Det räcker inte bara att ha ett telefonnummer som man kan ringa om man behöver hjälp.

Vi anser därför att Svenska Spel av regeringen ska få direktiv som motsvarar de direktiv som Systembolaget har för sin verksamhet när det gäller information om skadeverkningarna. Jag yrkar därför bifall till reservation 15.

Jag har också noterat att den borgerliga alliansen är splittrad i synen på en reglerad spelmarknad. Längst går Moderaterna, och de är ensamma om att i sin reservation föreslå att man ska öppna spelmarknaden för privata entreprenörer och att man ska sälja ut Svenska Spel.

I motsats till denna politik förordar Vänsterpartiet att det ska finnas en reglerad spelmarknad förbehållen det allmännyttiga via staten och det ideella via folkrörelserna. Vi ser hur en rad kommersiella, internationellt verksamma spelbolag försöker med olika metoder angripa denna reglering för att kunna ta för sig av en stor och lukrativ spelmarknad.

Utifall att EU:s tjänstedirektiv om att liberalisera de nationella spelmarknaderna genomförs skulle det få ödesdigra konsekvenser. I utskottsmajoritetens text till ställningstagande finns en del positiva skrivelser som vi tycker är bra, och vi hoppas att den svenska positionen vinner gehör i EU.

Det finns starka skäl att behålla den reglerade spelmarknaden. Den möjliggör en närmare kontroll av spelandet, vilket är en förutsättning för effektiva åtgärder mot spelberoende och överdrivet spelande. Den möjliggör också att spelarnas förlorade pengar används till för samhället nyttiga ändamål, såsom till exempel idrott och föreningsliv.

Herr talman! I jämförelse med andra länder börjar i vårt land fler unga spela vid låg ålder. Det innebär att vi också har väldigt unga spelmissbrukare. Detta kan bero på att de åldersgränser som finns inte följs. Undersökningar har gjorts som visar att flera ATG-ombud låtit ungdomar spela för uppseendeväckande stora summor vid upprepade tillfällen. Vi anser att kontrollen behöver skärpas och att tillståndet ska dras in om man bryter mot reglerna. Svaret som utskottsmajoriteten ger är att kontrollen finns och fungerar. Det stämmer inte med den verklighetsbild som vi har. Den är inte tillfredsställande.

Vi anser att de här reglerna också behöver kompletteras med åldersgräns för köp av lotter och för att få spela på spel som innebär insatser av pengar och som i dag inte har en åldersgräns för köp av till exempel trisslotter och bingolotter. I utskottets ställningstagande sägs att Lotteriutredningen utreder detta. Vi kan i detta sammanhang hoppas att vi från utredningens sida får ett positivt ställningstagande om fler åldersgränser.

Herr talman! Avslutningsvis har det i massmedier förekommit en rad uppgifter om olika negativa konsekvenser av kasinoverksamheten i Sverige, bland annat att de ansvariga för verksamheten inte tar ansvar för att motverka spelmissbruk. Det har till och med förekommit uppgifter om prostitution, pengatvätt och organiserad brottslighet. Den typen av verksamhet ska inte förekomma i ett statligt drivet kasino. Vänsterpartiet anser att den nu pågående utvärderingen av kasinoverksamheten även bör innefatta en förnyad prövning av beslutet att tillåta internationell kasinoverksamhet i landet. Jag yrkar därför bifall till reservation 19.

Anf. 78 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! Sällan har jag hört någon som varit så negativ i sin plädering som Siv Holma avsluta med att vara positiv till Svenska Spel.

Jag kan bara klargöra en sak. Det vi vill ha är en reglerad spelmarknad. Vi har nämligen en väldigt oreglerad spelmarknad just nu. Jag nämnde i mitt inledningsanförande hur mycket som spelas oreglerat och hur mycket som spelas via Internet på de bolag som Siv Holma inte vill tillåta. Men de finns ju ändå!

Om EU:s kommissionär säger att han ska se över tillstånden, varför vill inte Siv Holma ha en reglerad spelmarknad? Varför vill hon ha en oreglerad spelmarknad, där enbart Svenska Spel ska ha möjlighet att lägga ned stora pengar på marknadsföring? När det gäller utländska spelbolag har man sagt sig vilja se över också hur marknadsföringen sker.

Min fråga är: Varför är det bra som det är nu? Det är ju verkligen inte bra. Jag har inte hört någon från majoriteten säga att det är bra med en spelmarknad där vi ändå har utländska spelbolag, där 84 % spelar på Internetsajter som ägs av utländska spelbolag. Detta är väl inte bra. Då är frågan: Varför vill inte Siv Holma att vi får en marknad där vi kan reglera?

Anf. 79 SIV HOLMA (v) replik:

Herr talman! Olsson talar om att han gillar en reglerad spelmarknad. Men ändå har jag förstått av reservationen att Moderaterna vill sälja ut Svenska Spel och tillåta ytterligare privata spelentreprenörer. Den ekvationen får jag inte att gå ihop.

Spel via Internet är ett stort problem, ett hot mot en kontrollerad spelmarknad. Där kan jag bland annat se att vi skulle behöva ändra vår svenska lagstiftning. Jag har förstått att Danmark har en lagstiftning som innebär att spel på utländska bolag via Internet översatts till danska förhållanden och betraktas som illegala spel, och därmed är de inte tillåtna.

Så vi har en hel del att göra för att möta just den här oerhört aggressiva marknadsföringen som sker på Internet. Där är jag inte nöjd, men jag har inte samma verktyg för att möta detta som Moderaterna har. Jag tror inte på att en fri marknad klarar att ta socialt ansvar.

Anf. 80 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! Det förvånar mig inte att Siv Holma inte tror på konkurrens – det är inte överraskande – utan enbart på statliga monopol, trots det jag hört från Siv Holma under debattens gång om hur man inte sköter det sociala ansvaret och hur man ska minska marknadsföringen. Vi kan konstatera att vi har en marknad av i dag där det finns ett antal aktörer

och där Svenska Spel är dominerande. Det finns utländska aktörer. Men det vill Siv Holma, om det nu är rätt uppfattat, förändra genom lagstiftning. Man säger inte att det är bättre att det finns ett antal aktörer som är beredda att jobba på ett ansvarsfullt sätt och se till att idrotten får samma pengar som de får nu. Min stora misstanke är att omsorgen om Svenska Spel egentligen är omsorgen om de skattepengar som kommer in till staten. Man talar väldigt mycket om idrottens pengar, men som jag nämnde förut här går inte majoriteten av spelpengarna till idrotten. Majoriteten går in i den reglerade svenska statskassan för att användas till annat. Min uppfattning är ganska klar. Det är det som Siv Holma skyddar, knappast spelandet. Det spelandet har vi ju redan i dag.

Anf. 81 SIV HOLMA (v) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet lägger väldigt stor vikt vid den sociala dimensionen, det vill säga hur vi på bästa möjliga sätt kan få bukt med problemet vad gäller spelberoende och att man har ett överdrivet spelande. Vi tror faktiskt att vi i det här sammanhanget har större möjligheter att kontrollera spelandet och klara de problem som spelberoendet medför genom att inte släppa marknaden fullständigt fri. Det heter så vackert att man ska ha etiska regler eller att man frivilligt går med på att betala ett visst antal skatter och att det ska ges till idrotten. Observera att det är på dessa spelbolags egna villkor! Där har inte vare sig Olsson eller jag någon möjlighet att ens föreslå i motioner att andelen av deras vinster ska gå till idrottsverksamhet eller ungdomsverksamhet.

Jag tycker att vid ett rationellt sätt att se på de här frågorna är det som vi har ett mycket bättre system. Det är inte tillräckligt. Det behöver göras ytterligare för att vi ska kunna nå de ambitioner som vi vill nå.

Anf. 82 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Spel är ett av våra käraste folknöjen. Nära nio av tio har spelat med pengar någon gång under det senaste året. Lite drygt tre av tio spelar varje vecka. Människor i nästan alla kulturer har spelat, och många spel har stått sig genom åren. Men den moderna tekniken ger oss ständigt nya spel. Det kan vara svårt att spela lagom mycket när det är så mycket som lockar. Drömmen om de stora vinsterna kan sluta i mänskliga tragedier.

I dag har vi en reglerad spelmarknad. Det är ett system som vi inom Centerpartiet vill slå vakt om. Vi kan konstatera att Sverige i denna fråga inte skiljer sig från de andra EU-länderna som också försvarar den reglerade spelmarknaden.

De internationella spelbolagen som angriper vår reglerade spelmarknad har en betydligt generösare återbetalningsandel än vad Svenska Spel och ATG har. Från Centerpartiet vill vi att våra svenska spelaktörer ser över sina jämförelsevis dåliga villkor och höjer utdelningen för att kunna konkurrera med övriga aktörer. Detta skulle medföra att fler spelade på Svenska Spels Internetspel än på den internationella spelmarknaden. En följd effekt blir då mera spelinkomster och mera pengar till den svenska idrottsrörelsen.

Herr talman! Spel kan brukas men förstås också missbrukas. Nu är vi inne på problemet med spelberoende. Vi konstaterar från Centerpartiet att Svenska Spel och ATG uppmärksammar spelandets avigsidor, men

här kan mycket mer göras. Vi efterlyser ett ökat socialt och etiskt ansvarstagande. Vi gör detta eftersom spelberoendet verkat öka och också gå nedåt i åldrarna.

Vi hör om den unge mannen som lånade 350 000 kr i sina föräldrars namn, utan att de kände till det förstås. Sedan spelade han bort pengarna. I det fallet var det spel på hästar, men farorna finns framför allt i de nya direktspelen med snabba vinster och naturligtvis snabba förluster.

Spelforskaren Ove Svensson anser att 1 av 20 unga utvecklar ett problematiskt spelande. Han beskriver Sverige som ett nymornat land när det gäller spel om pengar. Unga möter ett större utbud än någonsin, men ingen hjälper dem att hantera det. I sin doktorsavhandling har han intervjuat 324 spelare i åldern 15–17 år. De har fått svara på frågor om sitt spelande med två års mellanrum. Han noterar att spelproblemen har medfört att studieresultaten har gått i botten, förhållanden gått i kras och skulderna rakat i höjden. Han beskriver hur en ond cirkel kan ta form: Vardagen känns meningslös. Spelet ger en tillfällig känsla av mening. Ju mer den unge spelar desto mindre meningsfullt ter sig vardagslivet. I takt med att spelaren tappar kontakt med gamla kompisar och skolan eller arbetet fungerar sämre växer behovet av att spela ännu mer.

Staten, Svenska Spel och spelokalernas ägare borde ta ett större ansvar för ungdomarna, anser Ove Svensson. Han tycker också att staten skulle satsa mycket mera på information till ungdomar och deras föräldrar och till vuxna som jobbar med unga i dagens samhälle.

Jag har valt att lyfta fram Ove Svenssons undersökningsresultat eftersom vår normala bild av den spelberoende väl är familjeförsörjaren som spelar bort hem, företag och familj. Men spelberoende är någonting som finns i de flesta av livets skeden. Spelmissbruk är inte så lätt att upptäcka. Det luktar inte och syns inte lika tydligt som andra missbruk, men problemen kan vara precis lika allvarliga.

Herr talman! Torsdagen den 6 oktober arrangerade Svenska Spel en konferens om spelglädje, trygghet och ansvar. En av den dagens programpunkter hade rubriken Illegalt spel och kriminalitet. Vi fick då veta att det finns ca 5 000 illegala spelautomater i Sverige och att det omsätts tre miljarder på dessa automater.

Vi fick höra om hur en 15-årig pojke spelade bort 55 000 kr i en närbutik i Malmö.

De illegala spelautomaterna kan vi hitta på bensinstationer, i tobaksaffärer och på andra ställen där människor samlas. På de illegala spelautomaterna finns det ingen åldersgräns och inga insatsbegränsningar. I spåren följer skulder, indrivningsverksamhet och annan brottslighet.

Bakom spelen finner vi ofta den organiserade brottsligheten. Tills nu finns det få fällande domar och straffen är enligt dagens lagstiftning låga i förhållande till de stora pengar som finns att tjäna på verksamheten.

Som en motvikt till dessa destruktiva förhållanden fick vi lyssna till en åklagare och två poliser från Malmö. De kunde berätta om hur de lyckats beslagta illegala spelautomater och hur rättegångar lett till kända fällande domar. Här fanns möjligheterna. De sade att om bara polisen ges resurser och får avdela folk till jakten på illegala spelautomater så kunde mycket hända inom en snar framtid.

För Centerpartiet är det en självklarhet att polisen ska kunna prioritera och få resurser att ta itu med de aktuella problemen.

Prot. 2005/06:17
19 oktober

*Spel- och lotterifrågor
m.m.*

Herr talman! Till sist en liten bild: Vi kan tänka oss alla dem som spelar som passagerare på en karusell – en karusell som snurrar allt snabbare. En del sitter stadigt och mår bra. En del hoppar av. En del mår dåligt. Det gemensamma är att de deltar i en miljardkarusell som berör oss som medmänniskor och som politiker. Vi kan inte stoppa karusellen, bara se till att skadeverkningarna minimeras.

Jag står naturligtvis bakom Centerpartiets reservationer, men yrkar bifall till reservation nr 4.

Anf. 83 LARS WEGENDAL (s):

Herr talman! Som Nikos Papadopoulos förtjänstfullt har beskrivit är den här debatten om spel- och lotterifrågor ett motionsbetänkande som behandlar ett antal motioner inom det här området från 2003 och 2004.

Min tanke är inte att ta upp ett allmänt resonemang om den reglerade spelmarknad som vi har i vårt land. Jag tänker mer koncentrera mig på att lyfta fram några områden som behandlas i de avslagna motionerna.

Först, herr talman, vill jag göra några konstateranden som vi har gjort även i betänkandet.

Regeringen tillsatte en särskild utredare i maj förra året för att göra en bred översyn av den nuvarande lotterilagstiftningen. När man läser utredarens direktiv ser man att utredaren ska se över hur lagstiftningen ska anpassas till den marknadsmässiga och tekniska utvecklingen, men också till utvecklingen inom EG-rätten. Han ska dessutom beakta utvecklingens och förslagets inverkan på folkhälsan och de sociala skyddshänsynen. I direktiven finns en fråga som utredaren ska analysera med förtur, nämligen frågan om vinståterbetalning. Han ska där belysa de risker ur spelberoendesynpunkt som en ökad vinståterbetalning skulle medföra.

Utredaren avlämnade ett delbetänkande kring den här frågan i mars i år. Han ska lämna sitt huvudbetänkande den 15 december i år. Därefter ska det naturligtvis remissbehandlas innan regeringen lägger en proposition i frågan.

Jag vill också konstatera att regeringen tillsatt en särskild utredare med uppgift att utvärdera kasinoverksamheten i Sverige. När vi beslutade om den nya kasinolagen var detta en del av beslutet. Denna utredare ska redovisa sin utvärdering den 28 februari nästa år.

Avslutningsvis vill jag konstatera att spel- och lotterimarknaden är en marknad som snabbt förändras. Olika spel som ett år är otroligt populära kan redan nästa år minska i popularitet. Spel som ett år kanske inte ens fanns i utbudet kan nästa år vara väldigt efterfrågat. Ett regelverk som ena året synes ändamålsenligt kan redan nästa år kännas gammalt och föråldrat.

De här snabba växlingarna på marknaden har naturligtvis stor betydelse för de olika bolagens marknadsandelar, men också betydelse vad gäller lagstiftningens följsamhet.

Man ser dessa växlingar även i de beskrivningar som görs i alla de motioner som vi hanterar. En beskrivning som gjordes när motionen skrevs för något år sedan kan i dag kännas helt inaktuell.

Herr talman! De frågor som olika motionärer lyfter fram som viktiga och som också föranlett olika partier att lägga reservationer till betänkandet kan i stort delas in i tre grupper.

Det handlar för det första om den reglerade spelmarknaden, om olika aktörers andel av marknaden och om hur överskottet från denna marknad ska disponeras. Som vanligt kan jag konstatera att de borgerliga partierna är djupt oeniga i sin syn på spelmarknaden.

Moderaterna skiljer ut sig som vanligt – till skillnad från sina systerpartier i övriga Norden, kan jag säga inom parentes – genom att vilja avskaffa den reglerade spelmarknaden och öppna upp för privata entreprenörer och dessutom privatisera Svenska Spel. Det är ett djupt olyckligt ställningstagande, som, om det genomfördes, skulle få långtgående konsekvenser för både spelberoendet, de folkrörelseägda lotterierna och idrottsrörelsens finansiering.

Även Folkpartiet har en annan uppfattning när det gäller utländska aktörers rätt att etablera sig i Sverige – en uppfattning som majoriteten av den här kammaren inte delar.

Övriga partier står upp för den reglerade spelmarknaden. Det känns tryggt, inte minst i dessa tider då de kapitalstarka, utländska spelbolagen gör allt för att bryta upp regleringen. Det känns också tryggt när man vet att de flesta EU-stater tydligt uttrycker att man vill att reglerna ska tas på nationell nivå och när man hör att den samlade europeiska idrottsrörelsen tydligt uttrycker sitt stöd för den nationella reglerade marknaden och för att just dessa frågor ska undantas från EU:s tjänstedirektiv.

Herr talman! Det känns bra att borgerligheten är djupt splittrad i den här frågan, och att vi har en stabil majoritet i den här kammaren för den rådande ordningen. Det känns bra, inte minst när man nu hör EU-kommissionären Charlie McCreevy säga att han överväger ett antal överträdelseåtgärder mot flera länder när det gäller spelområdet, även om jag tror att hans uttalande mer är ett utslag av okunskap än en vilja till förändring.

För det andra handlar motionerna och reservationerna också om spelbolagens regelverk och förmåga att leva upp till ett ansvarsfullt företagande. Inom det här området vill jag konstatera att det är många av de frågor som utredaren har att lägga fram förslag om. Det gäller inte minst marknadsföring och åldersgränser.

Herr talman! I detta sammanhang finns också en alliansmotion – en av de två som man lyckades prestera inom kulturutskottets beredningsområde förra året. Det är en motion som handlar om att öka trovärdigheten för spelbolagens årsredovisningar genom att låta externa revisionsbolag granska årsredovisningarna.

Bakgrunden till motionen är att Svenska Spel i sina uppdrag från ägaren har ett ansvar att bedriva spel under kontrollerade och ansvarstagande former.

Under början av förra året inledde man därför, som en del i detta, en diskussion med ett mycket känt revisionsföretag om upplägget och kostnaderna. Man kom tyvärr inte överens om det sistnämnda. Det innebar att representanten från revisionsföretaget började kontakta politiker för olika partier. Detta skedde främst vid förra årets spelakademi men även efter densamma.

För min del hänvisade jag personen till bolagets styrelse, som ju måste vara den som beslutar hur revisionen ska läggas upp och till vilka kostnader. De borgerliga partierna fortsatte dock sina kontakter i sakfrågan, och det resulterade alltså i denna motion.

För mig känns det väldigt konstigt att ett företag agerar på det sättet, att man skjuter politiker framför sig i sina strävanden att erhålla en affärsuppgörelse. Det känns också väldigt konstigt att man som politiker väljer att vara en del i detta spel.

Nu resulterade allt detta i att det inte blev någon uppgörelse mellan bolagen men däremot en ganska omfattande bilaga i årsredovisningen där Svenska Spel beskriver sin roll i samhället när det gäller samhällsansvar och spelansvar. För oss i utskottsmajoriteten är detta ett stort steg i rätt riktning. Vi förutsätter att dessa redovisningar kommer att fortsätta och utvecklas.

Herr talman! För det tredje är en av de centrala frågorna när det gäller spel- och lotterifrågor hur samhället och spelbolagen hanterar problemet med överdrivet spelande. Detta är naturligtvis oerhört viktiga frågor och egentligen det främsta motivet till att vi i de flesta länder har reglerade spelmarknader som i grunden förbjuder allt spelande om pengar utom det spelande som är kontrollerat och som man från samhällets sida tillåtit. I grunden är denna sektor alltså oerhört strikt behandlad, historiskt och i dag.

Det innebär naturligtvis också att både samhället som sådant och de bolag som erhåller tillstånd att anordna spel har ett ansvar utöver det vanliga. När det gäller statens ansvar lät man för några år sedan Folkhälsoinstitutet utreda och lägga fram ett förslag om hur dessa insatser skulle hanteras, ett förslag som man nu i allt väsentligt följer. För åtgärder i enlighet med detta förslag har staten de senaste åren ökat anslaget från 4 miljoner till 29 miljoner nästa år.

Men som sagt har även bolagen ett särskilt ansvar, ett ansvar som man enligt min mening tar. Man satsar på utbildningskampanjer för sina ombud. Man ökar ålderskontrollerna och förändrar sina spel för att göra dem mindre farliga. Man drar in värdeautomatsspel där automaternas andel av restaurangens totala omsättning blivit för stor. Man anordnar seminarier i hela landet. Man är ledande i de internationella samarbeten som finns på det här området. Detta är en mycket positiv utveckling som vi inte får glömma när vi läser tidningarnas ofta negativa reportage och ser olika tv-kanalers reportage om olika företeelser på spelmarknaden.

Herr talman! Det finns naturligtvis många fler frågor att ta upp i de här 80 motionsyrkandena. Det är oerhört viktiga frågor att diskutera. Jag är övertygad om att de frågor som jag inte tagit upp kommer att lyftas fram i den kommande replikrundan.

Anf. 84 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! Lars Wegendal är emot att tillåta utländska spelbolag att komma in på marknaden. Svenska Spel, vad jag förstår, är intresserade av att låta utländska bolag komma in på marknaden. Anledningen är att man inte tycker att den situation vi har just nu är bra, vare sig för Svenska Spel av konkurrensskäl eller för att få bort, som de säger, den oreglerade marknad som finns utanför det som enligt Lars Wegendal är det enda som ska finnas, nämligen Svenska Spel.

Vad är det som gör att Lars Wegendal inte accepterar den situation som nu finns, det vill säga att vi har den stora andel utländska spelbolag som finns här men som enligt dig inte ska få finnas? Det är fråga nr 1.

Fråga nr 2 som jag skulle vilja ställa till Lars Wegendal är: Varför håller man inte sina löften till idrottsrörelsen? Man talar väldigt mycket om att idrotten får så mycket pengar, men det är faktiskt så att idrotten endast får 50 % av det överskott som man tidigare beslutade att den skulle få 100 % av. Det innebär att idrotten har tappat en hel del pengar under den socialdemokratiska regeringen.

Jag hinner med en tredje fråga som Lars Wegendal kan svara på sedan: Tycker han att det går att tala om socialt ansvar när man går ut med två stora annonser i den största svenska dagstidningen och talar om vilken lycka man får om man spelar på Svenska Spel? Är det något som han förknippar med socialt ansvarstagande?

Anf. 85 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Kent Olsson påstår att Svenska Spel vill släppa marknaden fri – det är ju det du egentligen säger. Det säger inte Svenska Spel. Däremot har Svenska Spel sagt att detta inte är en fråga som de har att avgöra, utan det är regeringens sak att avgöra hur spelmarknaden ska organiseras. Svenska Spel är ett statligt bolag som agerar på regeringens villkor.

När det gäller de sociala skyddshänsynen, alltså skälen till att vi har en reglerad spelmarknad, har jag ett antal gånger försökt övertyga Kent Olsson om att det enda skäl som jag med bestämdhet kan hävda är de sociala skyddshänsynen. Det är det som man från EU-kommissionen och EG-domstolen har uttryckt är det enda motivet för de nationella reglerade marknaderna. Det tycker jag är viktigt.

Detta sätts ju på prov nu när pokerspelen sätter i gång på Internet. Det är ett jättebekymmer. Jag hoppas att vi på något sätt kommer att hitta regler som gör att dessa pokerspel kan begränsas. Om det sedan innebär att man ger Svenska Spel en möjlighet att konkurrera på rimliga villkor på just den sektorn av spelmarknaden eller att man till exempel gör begränsningar, vilket jag tidigare har föreslagit, i banktransaktionerna för Internetsidorna vet jag inte. Någon lösning på detta måste vi dock hitta eftersom det tar en så pass stor del av den spelmarknad som vi har i dag.

Anf. 86 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! Jag ska ta detta helt kort eftersom Lars Wegendal ska få tid att svara på mina andra frågor: Det är faktiskt så, vilket även Lars Wegendal vet, att ledande personer inom Svenska Spel har sagt att man tycker att det vore bra om utländska spelbolag kom in så att vi kan få ordning på den marknad som finns nu.

Sedan kom Lars Wegendal in på sociala skyddshänsyn. Där säger han att det är bra om vi utökar möjligheten för Svenska Spel att gå in på Internet och ha pokerspel. På vad sätt är det bra att vidga denna marknad? Bli det då inte, enligt ditt sätt att se på det, fler människor som spelar? Det kommer att ställa till större bekymmer, och så kommer man att annonsera i tidningarna på samma sätt som man nu har gjort om att spela poker på Svenska Spel. Är det något som du ser som positivt i det här fallet?

Jag tror snarare att man kanske ser att man kan tjäna mer pengar på detta.

Jag nämnde tidigare när jag talade om Ladbrokes att Ladbrokes var intresserade av att komma in på marknaden och därmed också på något sätt gemensamt kunna skapa ett antal regler mot spelberoende. Bland annat är Ladbrokes intresserade av att införa en del av de åldersgränser som vi talade om och som Svenska Spel inte har. Jag ser det som väldigt konstigt att man här framställer en del som väldigt positiv och en annan del som väldigt negativ. Det är ju faktiskt så att man vill komma in på marknaden, även från utländska spelbolag, genom att införa ett antal olika regleringar som Svenska Spel i dag inte har.

Men skulle jag kunna få ett svar också på min fråga om Aftonbladet och annonserna: Är det socialt ansvar att på två stora sidor hänvisa till hur man kan vinna pengar och därmed spela för mer pengar?

Anf. 87 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Jag förstår att jag har väldigt svårt att nå fram till Kent Olsson och hans sätt att tänka. Jag kan i och för sig förstå det: När Kent Olsson var uppe i talarstolen och beskrev den svenska spelmarknaden gjorde han det genom att läsa en annonsbilaga som Ladbrokes har givit ut. Det är lite märkligt, tycker jag.

Kent Olsson måste förstå att problemet i dag är att det inte finns någon som helst kontroll när det gäller Internetsajterna. Det är därför som man i så fall skulle kunna ge Svenska Spel den möjligheten, eftersom det är ett kontrollerat spel. Det kan vi gå in och ändra, styra och ställa med precis vilken dag vi vill.

Problemet är också, som någon av de andra talarna tog upp, att spelberoendet ökar. Man ser en direkt korrelation mellan införandet av pokerspelen på Internet och det ökande spelberoendet, speciellt i de unga åldrarna. Man har alltså ingen ålderskontroll eller annan kontroll som man har i Svenska Spel när det gäller de riskfyllda spelen.

Sedan har vi annonserna. Nej, jag tycker inte att det är bra. Jag tycker också att det är vansinnigt att Ladbrokes fick möjlighet att annonsera i Aktuell i Politiken, min egen partitidning. Det har jag kritiserat väldigt hårt. Men det gjorde man därför att det gick att ta bort domännamnet som från varumärkesnamnet. Då blev det bara, som jag tror att man kallade det, samhällsinformation.

Jag tycker inte om den här typen av hård annonsering, det kan jag säga. Men det här är ju en av de frågor som utredaren ska titta närmare på och lägga fram förslag om den 15 december. Efter det hoppas jag att vi får en förnyad diskussion.

Anf. 88 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Herr talman! Det sista som Lars Wegendal väldigt tydligt sade var att han inte tyckte om den här aggressiva marknadsföringen. Jag tyckte att det var bra att det sades så tydligt av företrädaren för majoriteten och Socialdemokraterna.

Jag ska försöka att komma nära Lars Wegendal i den meningen att vi verkligen kan prata om det som det här gäller och inte hamna i några politiskt blockerande diskussioner, för då kommer vi aldrig fram i den här frågan.

Jag skulle vilja ta upp den beskrivning som Länskriminalen i Stockholm har presenterat av Casino Cosmopol i Stockholm, alltså de anmäl-

ningar av brott som är gjorda – 122 stycken till den 31 augusti 2005. Man kan också säga att det här är brott som är direkt kopplade till Casino Cosmopol i Stockholm sedan starten 2003.

Våldsbrott, hot mot tjänsteman och stölder är de vanligaste brotten liksom narkotikabrott, bruk och innehav inne på kasinot, och penningtvätt. Dessutom finns misstankar om prostitution. Jag hade med det i mitt anförande men jag tar upp det igen.

Jag måste få gå till min reservation där jag uttrycker att det är viktigt att staten som ägare markerar att man icke accepterar detta inne på, i det här fallet, Casino Cosmopol. Jag kan inte bli tydligare än så. Jag vill höra Lars Wegendals syn på den här frågan.

Anf. 89 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! För att börja med annonserna vill jag säga att jag tycker att det är en tuff marknadsföring i dag. Det är stora summor som går till marknadsföring. Men självklart förklaras detta av att konkurrenterna, framför allt de Internetkonkurrenter som finns, också är relativt aggressiva när det gäller annonsering. Svenska Spel måste ju försöka ha kvar sin marknadsandel. Det är en del av förklaringen. Men, som sagt, det här kommer att analyseras närmare när utredaren lägger fram sitt förslag.

När det gäller kasinot ska vi naturligtvis först komma ihåg att Gunilla Tjernberg var emot beslutet om kasinot. Det är grundläggande. Visst är det bekymmersamt att det pågår en massa kriminell verksamhet i kasinot eller vid kasinot och i övrigt i samhället. Det tycker jag inte är bra. Jag är övertygad om att hade länspolisen gjort motsvarande utredning på låt oss säga Spy Bar eller någon av de större restaurangerna här i Stockholm hade man stött på samma sak. Ja, man ska vara orolig för detta, och man ska sätta åt det så mycket som möjligt. Vi har oerhört strikta regler när det gäller kasinot.

Sedan finns det ett antal frågor som har dykt upp som jag har lite svårt att tro på. Jag hörde någon som hade uttalat sig om prostitution inne på kasinot. Man kan faktiskt se när den här personen senast var på kasinot, eftersom man tar kort på alla som träder in. För hennes del hade det gått ett och ett halvt år sedan hon var på kasinot. Hon uttalade sig som om det var i går.

Anf. 90 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Herr talman! Det är lite förbluffande att Lars Wegendal tar upp Spy Bar och i någon form jämför den med Casino Cosmopol som alltså drivs av ett dotterbolag till Svenska Spel, och Svenska Spel är ett statligt bolag. Alldeles nyss i ett tidigare replikskifte sade Lars Wegendal att Svenska Spel agerar på regeringens villkor. Jag skrev upp det. Svenska Spel agerar på regeringens villkor, alltså har regeringen ett ansvar. Man kan inte jämföra det med vad som händer på Spy Bar, även om det som händer även där är oerhört allvarligt.

Ska man kasta misstankar när det gäller vilken typ av brott som har begåtts eller inte lämnar vi väl prostitutionen och talar om att det är ett antal brott som är anmälda enligt Länskriminalen i Stockholm. Och i betänkandet säger majoriteten, som svar på min och Kristdemokraternas motion, att det är viktigt att staten som ägare markerar en olaglig verk-

samhet och att sådan inte får förekomma på Casino Cosmopol. Samtidigt säger man att det inte behövs något initiativ.

Därför är det så viktigt för mig att än en gång få veta vad Lars Wegendal, Socialdemokraterna, säger om den rapport som länskriminalen har presenterat över 122 anmälningar av brott. Tar han avstånd ifrån det utifrån staten som ägare av Svenska Spel genom ett dotterbolag eller inte?

Jag tror att det är väsentligt vad vi säger här i riksdagen i de här frågorna. Jag tror att det är oerhört väsentligt vilken debatt som förs härifrån, därför att jag är övertygad om att det spiller ut i samhället om vi visar att vi ignorerar frågor eller inte tar dem på allvar eller om vi tar dem på allvar och tar avstånd. Det är viktigt att Socialdemokraterna ger besked i just den här frågan, inte minst med tanke på att ansvarig minister Bosse Ringholm väldigt luddigt har talat om vad han tycker i frågan. Han har snarare inte sagt någonting alls åt det håll som jag skulle vilja att han gjorde klart för både Svenska Spel och svenska folket.

Anf. 91 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Självklart, Gunilla Tjernberg, och jag hoppas att det har framgått av det jag har sagt också att det är oerhört viktigt att den här verksamheten utvärderas. Det är en ny verksamhet i landet, och det är en verksamhet där det finns väldigt mycket pengar inblandade. Dit kommer naturligtvis även kriminella människor, precis som de kommer till andra ställen. Men här finns det en möjlighet för dem att spela.

Vi måste ha en väldigt strikt kontroll på allting som sker på kasinot. Det var utgångspunkten för kasinobeslutet också. I kasinobeslutet låg att vi skulle utvärdera det efter ett antal år, och den utvärderingen pågår nu. Jag har stort förtroende för dem som utvärderar den här verksamheten. De ska lägga fram sin rapport den 28 februari. Intill dess tar vi självklart stor hänsyn till vad länspolisen i Stockholm säger. Det är viktigt att man tillser från ledningen på Casino Cosmopol att så lite brottslighet som möjligt förekommer där.

Jag kan bara som ett exempel från den här rapporten nämna vad det kan vara för typ av ärenden. Ett av de ärenden som betecknas som att man försökte tvätta pengar var en människa som kom in på Casino Cosmopol med en sedelbunt och ville växla in den till marker. Sedelbuntens hade en "gördel" runt sedlarna. På den stod det Securitas. Det är klart att personalen reagerar! Det är ett av brotten. Nu säger jag inte att alla brott är sådana, men det finns sådana också bland alla de 122 brotten.

Anf. 92 HANS BACKMAN (fp) replik:

Herr talman! Jag fortsätter på spåret spelberoende och marknadsföring.

I betänkandet står att läsa att det inte finns några särskilda regler för den omfattande marknadsföringen av spel i dag. Med tanke på det ökande antalet spelberoende, inte minst fler unga spelberoende, undrar jag om inte Lars Wegendal anser att det är dags att införa särskilda regler, exempelvis regler om att korrekta uppgifter om vinstchans alltid måste anges i annonserna. Jag vet att det pågår en utredning där man ska ta ställning till sådana frågor, men tycker inte Lars Wegendal att det

redan i dag skulle vara rimligt att åtminstone börja arbeta för en sådan lösning för att ge rimliga korrekta uppgifter till dem som vill spela?

Prot. 2005/06:17
19 oktober

Anf. 93 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Jag är nog så gammalmodig att jag tycker att utredaren ska få säga sitt innan vi börjar diskutera förslagen. Det är naturligtvis inte bara ett förslag han kommer att lägga fram utan en massa olika förslag som ska hålla ned riskerna med marknadsföring. Det är det som det intressanta. Där vill jag avvakta utredarens förslag innan jag sätter ned foten definitivt om hur detta ska göras.

Jag tyckte jag uttryckte mig hyggligt om omfattningen av den marknadsföring som spelbolagen har i dag. Det är inte bara Svenska Spel, utan det är naturligtvis också ATG och övriga.

Något som jag tycker är bra är att spelbolagen själva tar ett ansvar i detta, att de själva sätter upp riktlinjer för vilka typer av annonser de ska ha, vad de ska försöka undvika och hur aggressiv annonseringen ska vara. Här tar de ett ganska hyggligt ansvar och försöker själva göra en begränsning. Det är ändå något positivt i allt detta. Det här kommer naturligtvis utredaren att väga in i de förslag som han så småningom kommer att lägga fram.

Anf. 94 HANS BACKMAN (fp) replik:

Herr talman! Det må vara positivt. Men ändå finns helsidesannonser i till exempel Aftonbladet. Det duger inte riktigt att hela tiden hänvisa till att man väntar på framtida forskning när man ser att det finns en stor marknadsföring för hundratals miljoner. Vi skulle kunna vara snabbare i att göra ett ställningstagande i den här frågan.

Jag hoppas att utredningen kommer fram till att den här åtgärden krävs. Jag vet inte hur mycket information Wegendal har om utredningens läge. När man pratar om spel brukar det handla om tipset. Tror Lars Wegendal att det kommer att landa i en 1:a, det vill säga fler regler för spelande och annonsering än i dag? Jag är mån om denna fråga, och jag skulle därför vilja höra en liten *hint* om ifall det blir en 1:a, X eller 2:a.

Anf. 95 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Det beror på vem som har hemmamatch!

Det här är en viktig fråga, och jag är övertygad om att utredaren tar det här på största allvar. Samtidigt måste vi titta på alternativen till den marknadsföring som sker. Marknadsföringen har minskat. När Regeringsrätten fattade beslut om de utländska bolagens rätt att annonsera, sänkte omedelbart Svenska Spel sin marknadsföringsbudget med 20 %. Det visar ändå på att det finns en vilja att försöka hålla ned detta. Men för att Svenska Spel ska kunna driva bolaget utifrån vad de är satta att driva måste de också balansera detta mot all annan annonsering. Risken är att om de minskar för mycket ökar de utländska bolagen sina marknadsandelar. Det är ett sämre alternativ. Där finns inte någon som helst kontroll över spelen. De spelar hur vilt som helst. Det finns inga åldersgränser eller någonting på de flesta av dessa sajter. Det är sämre.

I det här sammanhanget måste man definiera vad marknadsföring är. Pokerspelen är de snabbast växande spelen, och i dag finns det tv-program om pokerspel. Av utredningar från inte minst USA framgår att

*Spel- och lotterifrågor
m.m.*

genom att visa den typen av spel på tv och samtidigt visa banderoller i tv:n på vilket bolag som står bakom ökas spelet på den Internetsajten. Det är mycket negativt. Det kan vi inte heller kontrollera eftersom de tv-kanalerna sänds från ett annat land förstås! Då får vi inte lägga oss i.

Anf. 96 LARS-IVAR ERICSON (c) replik:

Herr talman! Lars Wegendal var en av fyra personer från kulturutskottet som deltog i den spelkonferens som jag hänvisade till från talarstolen. Den ägde rum den 6 oktober. Där fick vi lyssna till programpunkten Illegalt spel och kriminalitet. Vi fick höra att det illegala spelandet är ett stort problem. Man räknar med 5 000 automater och en omsättning på 3 miljarder per år. Vi fick också höra om hur den illegala spelmarknaden organiserades av den brottslighet som finns spridd över hela landet och att det finns en trend att spelen är på väg ut i nya miljöer.

De illegala spelautomaterna ger svåra sociala konsekvenser. Har Lars Wegendal några tankar om hur man skulle kunna åtgärda detta växande problem?

Anf. 97 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Skulle jag få uppmana till ministerstyret skulle jag säga till justitieministern att klämma åt dem. Men det får han inte göra. Bekymret ligger i det.

Det finns tre polisdistrikt i landet som har jobbat intensivt med just de illegala spelautomaterna. Jag tror att de är 3 000, inte 5 000. Men omsättningen är 3 miljarder eftersom man räknar med ungefär 1 miljon i omsättning per automat.

Det är Malmö polisdistrikt – det kanske heter Skåne – Örebro och Göteborg. De har jobbat intensivt med detta. Malmö är de första efter Örebro som verkligen har lyckats med detta. Det visade sig på konferensen att det handlade mycket om att ha ett bra samarbete med åklagarmyndigheterna. Det måste vara en åklagare som vågar ta tag i detta. Det är inte lätt att ta detta igenom riksdagen, men de sade att lagstiftningen var riktig. Den fungerade. Det gick att klämma åt bovarna.

Jag hoppas och tror att de övriga polismästarna i landet förstår den starka kopplingen som finns mellan de illegala automaterna och den övriga brottsligheten, ofta grova kriminella gäng som finansierar sin verksamhet via dessa automater, och verkligen försöker prioritera jagan- det efter automaterna.

Det finns tre bolag som prånglar ut automaterna. Jag hoppas att man på något sätt kan komma åt dem också, kanske inte direkt men genom att de driver en i grunden illegal verksamhet.

Anf. 98 LARS-IVAR ERICSON (c) replik:

Herr talman! Det är viktigt med en skärpt lagstiftning på området och större befogenheter för Lotteriinspektionen att fullgöra sina åtaganden. Man ska ta till vara de resurser som finns exempelvis hos Malmöpoliserna. Vi hörde att det fanns två polismän som tillsammans med åklagaren var beredda att åka omkring i Sverige och ställa sina kunskaper till förfogande. Det handlar återigen om att polisen måste vara där problemen finns. Jag hoppas att det kommer att genomsyra den polisiära verksamheten i Sverige att man tar till vara resurserna.

Du kan ju inte uppmana till ministerstyre, men du har ändå kontakten direkt in i regeringen. Du kan väl, när du träffar dina kolleger inom Socialdemokraterna, verka för att man jobbar intensivt mot de illegala spelautomaterna?

Prot. 2005/06:17
19 oktober

*Spel- och lotterifrågor
m.m.*

Anf. 99 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Självklart, och jag har naturligtvis gjort detta. Det förstår Lars-Ivar också att det är ett ständigt pågående arbete. Jag vet att även andra aktörer runt detta försöker stimulera de olika länspolismästarna till att förstå vad detta egentligen handlar om, för det är kanske inte så enkelt. De har många olika typer av brott som de måste prioritera, så de får börja prioritera bland prioriteringarna.

Men det viktiga för mig var just vid seminariet i alla fall att få klart för mig att lagstiftningen fungerar, att det kan gå att plocka in de här brottslingarna. Det gäller att det är lite djävlar anamma från de här poliserna. Sedan är det en väldigt kriminell omgivning som de får jobba i, så det är ett stort risktagande för de enskilda polismännen. Det måste vi också ta i beaktande när vi ställer krav på poliserna att de ska jaga de här brottslingarna. Det är som sagt oerhört stora pengar det handlar om, och det är pengar som går direkt ned i fickorna och finansierar andra kriminella verksamheter.

Jag gör allt för att tala om för dem som har något mer att säga till om än vad jag har att det här är ett viktigt område att jobba med.

Anf. 100 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Fru talman! Det behövs en övergripande strategi för hur samhället ska kunna stödja ideella verksamheter i framtiden. Många verksamheter får stöd genom att överskottet från det svenska spelmonopolet fördelas till bland annat idrottsverksamhet. Idrotten är med andra ord spelberoende, och dess framtida finansieringsbas riskerar att bli rejält urholkad i takt med den utveckling vi för närvarande ser, där Internetspelbolagen tar en allt större andel av spelmarknaden.

Vi i Miljöpartiet vill inte ha en avreglerad spelmarknad av flera skäl. Vi befärar ett ökat individuellt spelberoende med sociala tragedier som följd och med ökad belastning för kommunernas socialförvaltningar. Dessutom ser vi att pengarna till idrottsrörelsen minskar.

Nu över till ett annat spelberoende. Enligt Spelinstitutet har 130 000–150 000 svenskar någon form av spelproblem, varav 25 000–50 000 är svårt spelberoende och behöver akut hjälp.

De senaste åren har spelmarknaden förändrats. Till exempel lockar pokerspel på Internet alltfler. På Spelinstitutets telefonlinje har antalet samtal som rör nätpoker ökat väldigt tydligt det senaste halvåret eller året. Spelformen, nätpoker, marknadsförs flitigt i medierna, och tv sänder från pokerturneringar till exempel. Bland de spelberoende är män, unga och personer med utländsk bakgrund överrepresenterade, enligt Spelinstitutet.

Nästan hälften av kommunerna har ingen handlingsplan mot spelmissbruk, visar en färsk undersökning från Vårdförbundet. Flera kommuner arbetar inte aktivt med spelberoende, eftersom varken hälso- och sjukvårdslagen eller socialtjänstlagen säger något om gruppen spelmiss-

brukare. De sociala följderna av spelberoende, där även anhöriga och vänner kommer till skada, behöver därför synliggöras.

Vi har varit inne på diskussioner om det statliga kasinot. Med de kunskaper vi har i dag om penningtvätt och problem för dem som fastnar i spelmissbruk och deras anhöriga kan man faktiskt fråga sig om inte det bästa vore att stänga de statliga kasinon som hittills har öppnats.

Jag yrkar därför bifall till reservation 19.

När det gäller reklam för spel finns i dag ett förbud för icke-svenska spelordnare att marknadsföra sina produkter i Sverige. Vi i Miljöpartiet tycker att ett förbud ska införas mot reklam, annonsering och marknadsföring av alla spel om pengar som även ska gälla svenska spelordnare.

Anf. 101 BIRGITTA SELLEN (c):

Fru talman! Ingen, eller nästan ingen kanske man ska säga, har väl kunnat undgå den senaste tidens ständigt ökade flora av Internetbaserade spel. I dag kan man spela allt från roulette till Black Jack på nätet. Populärast är nätpokerspelet, som många påpekat i debatten.

Den globala pokermarknaden utgörs av ca 200 pokersajter som delar på en vinst på ungefär 14 miljarder kronor per år, enligt uppgift i april, men förmodligen handlar det om ännu större vinster och ännu fler sajter. Eftersom spelandet ökar så snabbt är det väldigt svårt att veta hur många sajter det finns, hur mycket det spelas och så vidare. Den svenska och den internationella spelmarknaden är under så stor förändring att det känns angeläget att fundera över om vi har någon som helst chans att påverka utvecklingen.

Den ökande internationaliseringen via spel på nätet har inneburit att alltfler svenskar spelar på spel som inte finns i legal form. Det finns exempelvis rapporter om att marknaden för Internetpoker har ökat med 600 % från november 2003 fram till 2004. Det är den senaste siffra som jag har lyckats hitta. Den har säkert blivit betydligt högre sedan dess.

Företrädare för internationella spelbolag har i massmedier uppgett att de har 100 000 till 200 000 svenska kunder registrerade. Hur utbrett spelandet på nätpoker är i Sverige vet vi inte exakt. Enligt uppgifter i medier spelar svenskarna nätpoker för 200 miljoner kronor i veckan. Det innebär 10 miljarder svenska kronor per år. Det är i det närmaste ofattbara summor. Enligt andra uppgifter, till exempel en nätpokerrapport som är framtagen till Statens folkhälsoinstitut i april i år, spelas det för 100 miljoner varje dag. Det blir betydligt mer än de 200 miljoner i veckan som är den officiella siffran. Ja, det är svårt med exakta siffror eftersom de förändras. Ibland kan det kännas som att det är skrönor som sprids via olika rykten.

Av allt som det spelas för internationellt är det naturligtvis en del som går tillbaka till landet i form av vinster och förhoppningsvis används för konsumtion inom landet. Men det är massor av pengar som bara flyter i väg ut ur vårt land, pengar som vi så väl behöver överskottet av inom landet, pengar som bland annat kan användas till att öka budgeten för spelberoendefrågor.

Det har skett en markant ökning av antalet hjälpsökande som angett nätpoker som problemspel. Huvuddelen av dem är unga män under 25 år, som flera andra också har sagt. För att spela Internetpoker krävs det att

man har fyllt 18 år och har ett betalkort, säger spelbolagen. Dessvärre är detta något som inte går att kontrollera, därför att minderåriga skriver av sina föräldrars kontokortsnummer och använder dem för att spela på Internet. Det är många yngre tonåringar som har drabbats av spelberoende, och som följd av det drabbas naturligtvis hela familjen när man upptäcker att kontot är tomt.

För ett år sedan beräknade man att cirka en halv miljon människor i Sverige var direkt eller indirekt drabbade av spelberoende, dels genom att ca 100 000 var direkt hjälpbehövande för sitt spelande, dels genom att de anhöriga hade drabbats av att den spelberoende lånat pengar, stulit pengar eller på annat sätt dragit in sina anhöriga i sina spelkulder.

Siffrorna från Svenska Spel, som tål att återupprepas, visar att utländska aktörer har 84 % av spelmarknaden medan Svenska Spel och ATG har 8 % vardera. I maj förra året hade dessa utländska bolag 48 %. Det är en oerhört snabb ökning.

Man kan också se att det främst är människor i åldersgruppen 18–29 år som spelar mest på Internetspelet. Detta oroar mig, för vi vet att unga under 30 år är speciellt intresserade av datorer. Det är till exempel en och en halv miljon unga som besöker Lunarstorm på nätet varje dag, och via nätet möter man spelreklam vare sig man vill det eller inte. Jag ser det på min dator varje dag när jag ska stänga ned datorn på kvällarna. Dessutom annonserar tidningar och TV 4 om utländska spel, fast det är förbjudet. För några veckor sedan fälldes ju Aftonbladet för att de hade annonserat för internationella spelbolag, men de bryr sig inte om det utan sätter gladeligen in nya annonser. De får så bra betalt att den bötesbot de får på 50 000 kr för olovlig annonsering inte spelar någon roll. De får så mycket mer för annonsen.

Fru talman! Det finns ett potentiellt kasino i varje dator som är uppkopplad till Internet. Det gör att spel via Internet är tillgängligt i de flesta svenska hem och på de flesta arbetsplatser i dag. Det oroar mig som sagt, och jag anser att något måste göras från Sveriges regering och riksdag för att försöka få medborgarna att spela mer på nationella spel.

Vad kan vi då göra från svensk sida? Vi i Centerpartiet har i vår kulturmotion kommit med några idéer om hur vi ska kunna behålla mer spel inom vårt eget land. Det effektivaste förslaget, som vi ser det, är att ha en generösare återbetalningsandel. Vi vet att internationella spelbolag som Ladbrokes, Expekt och Unibet återbetalar mer än 90 %, och när det gäller nätpoker återbetalas drygt 80 %. Jag anser att vi kan påverka utvecklingen av det ökade olagliga Internetspelet genom att återbetala större procent till spelarna från Svenska Spel och ATG. Därmed kan vi förmå människor att intressera sig mer för de svenska spelen.

När jag säger det tänker säkert en del av er som lyssnar: Det är väl ansvarslost, för då ökar säkert antalet spelberoende. Mitt svar är då att genom att få fler att spela på svenska spel kan vi få bättre kontroll på spelandet, och vi får in mer pengar till staten, vilket ger oss större möjligheter att öka budgeten för att just hjälpa spelberoende.

Kan vi då i Sverige få bättre kontroll än de internationella spelbolagen så att inte till exempel minderåriga spelar? Enligt Svenska Spel själva har de förutsättningar att följa lagstadgade åldergränser genom att bland annat göra kontroller av åldern innan varje enskilt speltillfälle. För att försöka motverka att alltför många blir spelberoende kan de också

lägga upp en spelbudget, spärra konton och ha speltak för spelarna. De internationella spelbolagen intresserar sig knappast för det. De vill tjäna pengar.

Svenska Spel bör därför få tillstånd av regeringen att öppna spel via Internet. Jag vet att idrottsministern arbetar för det i Regeringskansliet, för det sade han vid Spelakademiens seminariedagar i Visby tidigare i höst. Han har också i förra veckan, när jag frågade honom personligen, sagt att regeringen håller på att bereda detta ärende och att det planeras bli klart under hösten.

Fru talman! Jag står bakom de motioner som vi har, men Lars-Ivar Ericson har redan yrkat bifall till reservation 4 under punkt 1.

Sedan kan jag inte låta bli att kommentera en sak, trots att Vänsterpartiet inte längre är kvar i kammaren. De anklagade oss i alliansen för att vi är oense i den här frågan. Då kan man börja fundera. Varför ska vi alltid få det slängt i halsen på oss? Hur oense har vi inte sett att regeringen med sina stödpartier har varit nu under hösten – för att inte tala om den fråga som vi debatterar i dag! Där har alltså varken Vänsterpartiet eller Miljöpartiet ställt sig bakom kasinon, och Vänsterpartiet är inte heller överens med de andra om anslaget till spelberoende. Ibland känns det som att man kastar sten bara för att det är roligt.

Anf. 102 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp):

Fru talman! I går kväll fick jag ett erbjudande om att tjäna pengar. Jag skulle bli ambassadör. Jag skulle bli ambassadör för ett spelbolag och jag skulle värva medlemmar, människor som ville vara med och spela i spelbolaget. Detta är ett spelbolag som inte är Svenska Spel, men det bedriver verksamhet i Sverige. Det är ett bolag som är knutet till Socialdemokratiska partiet och till IOGT-NTO. Dem som jag värvade skulle få 50 kr att börja spela för. Jag har ett annat exempel. Eftersom jag inte hade spelat på väldigt länge skulle jag kunna få 100 kr extra att spela för om jag satsade 100 kr. Jag ställer mig frågan: Står verkligen Socialdemokratiska partiet bakom denna typ av aggressiv marknadsföringsreklam för ett spelbolag för att locka människor att spela? Jag anser att det är djupt oetiskt. Var finns det sociala ansvaret?

Fru talman! För att ingen ska tro att jag har blivit spelberoende vill jag säga att sanningen är att jag inte har spelat på det här kontot mer än när jag öppnade det för att se hur det fungerade. Jag öppnade ett konto på Svenska Spel och på det här bolaget.

Fru talman! Föreningar har i alla år skaffat inkomster genom lotterier. När jag var liten cyklade jag runt på landet och hjälpte mormor sälja lotter till kyrkliga syföreningen. Risken för att den som köpte en lott skulle bli spelberoende var minimal. Hastigheten på den lottförsäljningen var inte särskilt hög. Den berodde på hur snabbt jag cyklade och hur långt det var mellan husen. Men, fru talman, att spela på Internet går blixtnabbt. Några klick eller drag med musen så är en skraplott färdigskrapad. Sedan kan man välja att satsa på kvitt eller dubbelt. Och när pengarna är slut är det, om man har en Internetbank, hur lätt som helst att föra över nya pengar till sitt spelkonto att spela för.

Fru talman! Även om spelbolagen sätter gränser för hur mycket man får spela varje dygn och skriver om vart man ska vända sig om man är spelberoende tycker jag inte att det här är rätta sättet att locka människor

till att spela ansvarsfullt. Jag tycker, som jag sade tidigare, att det är djupt oetiskt och att man inte tar sitt sociala ansvar.

Fru talman! Jag håller med om Folkpartiets ståndpunkt att de svenska spelbolagen måste ha rimliga villkor för att stå sig i konkurrensen. Men möjligheten att erbjuda gratisspel på det här sättet är att gå för långt. Det är också angeläget att regeringen tar en debatt på EU-nivå om hur man ska komma till rätta med sådana här problem. Och, fru talman, den motion som jag skrev för ett år sedan är inte inaktuell. Fortfarande erbjuder Internetspelbolagen gratisspel. Spelen har bara bytt namn. Nu heter de Sverigebingo i stället för Femman-lotter eller vad det nu kan vara. Till sist vill jag bara anföra att jag hoppas att utredarna tar med detta i sin utredning när det gäller att se över lotterilagen, och självklart står jag bakom Folkpartiets reservationer.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 13 §.)

12 § Utveckling av nya bilmotorer och alternativa drivmedel

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2005/06:NU5
Utveckling av nya bilmotorer och alternativa drivmedel.

Anf. 103 KRISTER HAMMARBERGH (m):

Fru talman! Svensk fordonsindustri är tekniskt världsledande. Den är viktig för vårt lands välfärd och något att vara stolt över som svensk. I dag sysselsätter den 400 000 personer. Det går inte heller att underskatta betydelsen för svensk ekonomi. I dag är nettoexportvärdet 48,4 miljarder kronor.

På sikt är det viktigt att vi åstadkommer hållbara och effektiva kommunikationssystem. Det är system som måste vara bra för miljön, som tryggar ett fortsatt transportarbete och som inte leder till onödigt höga kostnader.

På sikt kommer oljan att behöva ersättas som drivmedel. Det är uppenbart. Vilket eller vilka drivmedel som tillhör framtiden är däremot vanskligare att uttala sig om. Där finns fortsättningsvis mycket att göra.

Det finns en betydande forskning, och den är viktig. Där är också Sveriges deltagande viktigt. Det arbetet måste vara långsiktigt, professionellt och internationellt slagkraftigt. Det är av största vikt att vi säkerställer att den forskningen vilar på en vetenskaplig grund för att kunna konkurrera internationellt.

I vår reservation i betänkandet pekar vi på behovet av teknikneutralitet för att utvecklingen inte ska stoppas. Den största otjänst som politiken kan göra för en bra utveckling är att man går in och lägger fram förslag som ensidigt gynnar vissa drivmedel. Då upphör nämligen alla drivkrafter att utveckla något nytt. Det är så man stoppar utveckling.

Ett typexempel på hur man inte ska göra är förslaget om att tvinga dem som säljer drivmedel att tillhandahålla ett så kallat förnybart drivmedel. Det finns en proposition aviserad till den 20 oktober. Förslaget har tidigare behandlats av Lagrådet. Förslaget innebär att man ska tvinga

Prot. 2005/06:17
19 oktober

*Spel- och lotterifrågor
m.m.*

*Utveckling av
nya bilmotorer och
alternativa drivmedel*

dem som säljer drivmedel att tillhandahålla ett förnybart bränsle. I praktiken innebär det i dag etanol eftersom det knappast kommer att finnas tillgång till något annat förnybart drivmedel för närvarande. Detta riskerar att stoppa fortsatt teknikutveckling av andra drivmedel.

I grunden är det en feltanke. När vi nu har en ökad efterfrågan på fordon som använder förnybara bränslen kommer naturligtvis även de som säljer drivmedel att tillhandahålla detta.

Utredningen som föregick förslaget konstaterade själv att förslaget man lade fram hade mängder med nackdelar och brister.

Lagrådet har behandlat förslaget. Det gjorde man den 9 september. Det är en fullständigt nedgörande kritik. Man skriver:

”Över huvud taget synes förslaget inte ha beaktat samverkan mellan tillgång på drivmedel och fordon, distributionen och prissättningen; förslaget riskerar att medföra att ett stort distributionssystem byggs upp utan att det finns förnybara drivmedel, leverantörer i grossistledet eller fordon som använder förnybara drivmedel. Vidare kan konstateras att på kort sikt etanol är det enda realistiska drivmedelsalternativet och att förslaget, fast det i sig är teknikneutralt, därför riskerar att gynna etanolbaserad teknik framför annan teknik.”

Lagrådet hävdar vidare att förslaget inte går att använda som grund för lagstiftningen, detta inte minst på grund av de brister som förslaget har gentemot de fria rörligheterna och den gemenskapsrättsliga grunden.

I dag har man justerat förslaget lite grann. Men det är uppenbart att den tid som återstår till ikraftträdandet den 1 februari nästa år inte är tillräcklig. Omställningstiden för de berörda säljställen är minst sagt kort. Många anläggningar som i dag inte säljer förnybara drivmedel uppges i motiveringen vara så utrustade att de kan använda befintlig utrustning. Det finns inga uppgifter i utredningen om dem. Och vid de säljställen som saknar sådan utrustning kommer det att krävas avsevärda investeringar. 2 400 av 4 000 säljställen kommer att tvingas till investeringar. Även om de minsta säljställen har undantagits efter kritik bävar jag för konsekvenserna för landsbygden. Vilka stationer kommer i framtiden att tvingas slå igen? Vad innebär det för de små samhällenas fortlevnad där bilen är en nödvändighet?

Dessa åtgärder kräver myndighetstillstånd. Hur ska det ske till den 1 februari? Man måste praktiskt kunna verkställa det. Går det till den 1 februari? Räddningsverket skrev ett remissvar där man också upplyste om att det är en ytterst begränsad grupp som får utföra nya installationer. Hur ska man hinna med det till den 1 februari?

Detta är alltså ett typexempel på hur man kan bromsa utvecklingen av ny teknik genom att politiker går in och pekar på vilken teknik som ska användas.

Över huvud taget tycks politiken när det gäller driften av fordon ha blivit ett ganska osammanhängande lapptäcke. Det finns ytterligare ett exempel i budgetpropositionen, och det är förmodligen ett förslag som har kommit till i syfte att man vill kompensera den ena av de svenska personbilstillverkarna för effekten av tvånget att sälja just alternativa drivmedel eftersom det gynnar etanol. Därför införs det nu en skattelättnad för det andra alternativa drivmedlet som är tillgängligt, nämligen gas. För bilar som drivs med gas reduceras förmånsvärdet på tjänstebilar, vilket innebär att gasdrivna bilar blir billigare att inneha än etanolbilar.

Politiken hänger inte ihop. Vad regeringen de facto gör är att i praktiken tvinga mackarna att sälja etanol och att skattemässigt gynna fordon som använder gas. Politiken hänger inte ihop. Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 104 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Fordonsindustrin är oerhört viktig för Sverige. Det är en av de industrisektorer som i dag drar den svenska ekonomin. Trycket på att vi ska få miljövänliga fordon blir allt större. Därför måste vi självfallet hjälpas åt att stimulera utvecklingen av Sveriges position som ledande tillverkare av miljöfordon. Samtidigt måste användningen av nya och miljövänliga drivmedel öka så snabbt som möjligt.

EU:s direktiv om främjande av användningen av biodrivmedel och andra förnybara drivmedel innebär att den minsta andelen sådana drivmedel ska vara 2 % och att målet ska uppnås i slutet av år 2005. Men Sveriges riksdag har ställt sig bakom näringsutskottets förslag att nivån ska sättas till 3 %. Efter ett besök med utskottet i Brasilien förra året, där vi fick veta att man blandade in 20 %, tror jag att vi kan höja nivån, även om vi inte kan gå så långt med tanke på vårt kalla klimat.

Ett antal utredningar har gjorts, och forskning pågår. Men i dagsläget har, enligt Folkpartiets, Moderaternas och Kristdemokraternas uppfattning som framförs i reservation 1, regelsystem och styrsystem blivit ett oöverskådligt lapptäcke av skatter och regler. Och vi anser alltså att hela området måste ses över. Men det är väldigt komplicerat. Det är många utskott inblandade – miljö- och jordbruksutskottet, skatteutskottet och näringsutskottet. Men näringsutskottets ansvarsområde gäller främst energifrågorna samt forskning och utveckling. Och vi har i vår reservation begränsat oss till i första hand dessa områden.

Målet är givetvis att åstadkomma hållbara och effektiva kommunikationssystem. Därför måste, vilket redan har betonats, koldioxidutsläppen och användningen av fossila bränslen minskas mycket kraftigt.

Det är mycket positivt att EU-länderna gör gemensam sak för att utveckla denna omställning. Någon som jag talade med privat sade litet skämtsamt att vi kanske skulle utrusta alla bilägare med en egen liten apparat för hembränning av bilbränsle. Nej, det är givetvis ingen utväg, men alla sätt bör kanske prövas.

Det finns ett stort antal styrmedel på skatteområdet. Och enligt vår mening är det mycket viktigt att de är teknikneutrala. Vi ska inte fokusera på vilken teknik som används utan på resultaten. Vi får inte reglera till förmån för ett enda bränsleslag, vilket Krister Hammarbergh var inne på och vilket man i dag också ser en risk för, till exempel att gasdrift skulle prioriteras vid val av fordon som åsätts lägre värde som tjänstebilar.

Forskningen på fordons- och drivmedelsområdet måste vara långsiktig, professionell, internationellt gångbar och konkurrenskraftig. Vår svenska fordonsindustri är, som jag sade i början av mitt anförande, en av våra viktigaste industrier som med sina kringnäringar sysselsätter nära 400 000 personer. Därför måste vi alla hjälpas åt att behålla den och föra den framåt. Även om det finns vissa skillnader i ställningstaganden till olika motionsyrkanden i utskottsbetänkandet är jag övertygad om att

Prot. 2005/06:17
19 oktober

*Utveckling av
nya bilmotorer och
alternativa drivmedel*

samtliga ledamöter i näringsutskottet har den viljan. Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 105 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Fru talman! Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet talar inte sällan med stora ord om sin politiks långsiktiga hållbarhet. Men faktum är att dagens transportpolitik och klimatpolitik präglas av kortsiktighet och symboliska åtgärder.

I inledningen till det debatterade betänkandet anför utskottsmajoriteten: ”Det är inte möjligt att i dag peka ut de miljömässigt och ekonomiskt bästa lösningarna när det gäller framtidens fordonsdrift. Därför utgår utskottet från att även fortsättningsvis olika bränslen och system analyseras i regeringens arbete.”

Trots denna påstådda insikt om vikten av långsiktigt tänkande har Socialdemokraterna med sina stödpartier valt att snäva in utvecklingen av alternativa bränslen genom att ställa upp på hårda och kortsiktiga krav på landets bensinstationer.

Alla större bensinmackar, 2 400 sådana, ska tvingas sälja minst ett förnybart drivmedel, enligt ett lagförslag som regeringen väntas avlämna nästa vecka. Det här ska träda i kraft den 1 februari 2006. Förslaget kommer att läggas fram trots kritik från tunga remissinstanser och från Lagrådet.

Bland annat Naturvårdsverket, Energimyndigheten och Petroleuminstitutet har ifrågasatt regeringens sätt att styra utvecklingen av fordon och bränslen. De anser att kraven på en snabb utbyggnad ensidigt gynnar etanol som alternativbränsle, på biogasens och andra förnybara drivmedels bekostnad. Också Lagrådet har avstyrkt förslaget med motiveringen att omställningstiden är för kort och att risken finns att stora distributionssystem byggs upp utan att det finns tillgång till förnybara drivmedel.

Fru talman! Kristdemokraterna anser att de politiska styrmedlen måste vara teknikneutrala. Styrmedel får inte utformas så att de i praktiken stoppar eller bromsar teknikutvecklingen exempelvis genom reglering till förmån för ett enda bränsleslag. Inom ramen för strikta miljökrav ska prioriteringen mellan olika energikällor och produktionsmetoder överlåtas åt medborgarna och företagen.

Det är angeläget att satsa på energiforskning och energiteknisk forskning. Forskningen på fordons- och drivmedelsområdet bör vara långsiktig och internationellt gångbar. Nationella lösningar och lösningar måste undvikas. De politiska insatserna måste omfatta ett brett fält. Detta bör även ske genom europeiska satsningar, så som nu har skett genom försök med bränslecellsbusar.

Transportsektorns utsläpp behöver sättas i ett tydligare europeiskt sammanhang och miljömålen närmare knyts till de politiska styrmedlen. Det centrala instrumentet i denna politik bör vara systemet för handel med utsläppsrätter för växthusgaser. Transporternas utsläpp bör så snart som möjligt, i praktiken år 2008, bli en del i det system för industrins koldioxidutsläpp som införts år 2005.

Den fråga som jag kommer tillbaka till är således varför riksdagsmajoriteten väljer att gå emot tunga remissinstanser som Naturvårdsverket, Energimyndigheten och Petroleuminstitutet för att införa ett regelverk för bensinstationer som ensidigt gynnar ett visst alternativt bränsle – detta

trots att vi nu i näringsutskottets betänkande påpekar att det i dag inte finns ...

Prot. 2005/06:17
19 oktober

Anf. 106 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill erinra om att förslaget till beslut handlar om det som finns i betänkandet. I debatten tillåter jag så att säga en viss referensram till sådant som ligger i utredningar. Men när vi hänvisar till de beslut som ska fattas i riksdagen handlar det om det som finns i betänkandet.

*Utveckling av
nya bilmotorer och
alternativa drivmedel*

Anf. 107 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Fru talman! Jag tackar för den upplysningen men vill ändå ställa frågan till utskottsrepresentanterna.

Slutligen yrkar jag bifall till vårt förslag.

Anf. 108 HÅKAN LARSSON (c):

Fru talman! Många, och alltfler, tecken tyder på att det vad gäller växthuseffekten går fortare än vi kanske tidigare trott. Dessutom kommer oljan att sina. Man talar i dag om att oljan i framtiden kommer att kvoteras, kanske redan om fem–tio år.

För att möta den utmaningen gäller det att vi påskyndar teknik- och bränsleskiftet. Det är naturligtvis en utmaning men en utmaning som också innehåller stora möjligheter för framtiden.

Vi i Centerpartiet menar att målet bör vara att man efter år 2015 inte bör få sälja nytillverkade fordon som drivs med fossila bränslen, med bensin och diesel. För att nå dit krävs det naturligtvis forskning. Det är glädjande att även regeringen nu inser att anslaget till energiforskning måste höjas efter tidigare neddragning. Som sagts här tidigare ska den forskningen självfallet vara teknikneutral. I dag vet vi ju inte vad som är de verkligt stora bränslena i framtiden. Därför måste vi ha en omfattande forskning på det här området.

I betänkandet tas utvecklingen av nya bilmotorer och alternativa drivmedel upp. Även om det kommer att behövas mycket forskning finns det redan i dag fungerande motorer som kan drivas exempelvis med etanol, biogas och syntetisk diesel. Jag kör själv sedan en tid tillbaka en etanoldriven bil, och det fungerar alldeles utmärkt.

Det är också glädjande att Saab och Volvo mer på allvar börjar inse att miljöbilarna är en viktig marknad och hör framtiden till. Det gäller att skynda på utvecklingen. I dag är det framför allt etanol men också biogas som är de möjliga bränslena. Där har vi börjat, men det finns mycket att åtgärda framöver.

I Brasilien lär etanolbilarna i dag stå för 68 % av nybilsförsäljningen. Dit är det ju väldigt långt i den svenska situationen. Men även med dagens traditionella förbränningsmotorer kan andelen etanol och alkohol kraftigt ökas genom en ökad låginblandning, så det är också en åtgärd som kan vidtas ganska snabbt.

Vi tror att teknikskiftet bör påskyndas genom olika stimulanser. Detta har vi tagit upp exempelvis i vår budgetmotion. Det handlar om att sänka förmånsvärdet för tjänstebilar som drivs med miljövänliga bränslen och om att ge de privatpersoner skatterabatt som köper en miljöbil. Kommuner, landsting och stat har självfallet ett stort ansvar liksom biluthyrningsfirmorna när det gäller att köpa miljöbilar vid sina upphandlingar.

På så sätt kan man snabbare skapa en marknad exempelvis för etanol och biogas runtom i landet. Då blir det lönsamt för bensinstationerna att investera i miljöpumpar. Det är en klart bättre väg att gå än att tvinga bensinstationerna att investera. Risken är, som tidigare sagts här, stor att en del bensinstationer – inte minst i den glesare delen av landet – tvingas slå igen. Det kan inte vara ett syfte i sammanhanget.

Övergången till miljövänliga bränslen är en stor industriell utmaning – en utmaning, som jag tidigare sade, med stora möjligheter. I Örnsköldsvik finns det nu en pilotanläggning där man tar fram etanol ur barrskogsråvara. Det finns också förutsättningar för att etablera en industri i full skala.

I dag importeras det mesta av etanolen från Brasilien, men utmaningen för framtiden bör vara att producera etanol i stora volymer genom att ta i bruk outnyttjad kapacitet från såväl svenska åkrar som svensk skog. Ökad självförsörjning med drivmedel är en eftersträvansvärd målsättning som vi bör ta itu med.

Potentialen är mycket stor. Eldsjälen bakom denna utveckling, Per Carstedt i Örnsköldsvik, menar att norra Sverige sitter på toppen av en guldklimp. Här finns kunskap om fibrer, skog, processindustri och styr- och reglerteknik – just den kunskap som behövs för att utveckla etanolproduktion i stora volymer.

Det är dags att göra en ordentlig satsning på forskning och utveckling när det gäller alternativa drivmedel. Mycket kan, som sagt, göras redan nu. En sorsatsning på etanolproduktion är viktig, som jag tidigare sagt. Men det får naturligtvis inte innebära att andra tekniker sätts åt sidan. Också de måste få möjligheter att utvecklas i den situation som vi är i. Målsättningen måste vara att göra en insats mot växthuseffekten och också att minska importberoendet, göra oss mindre oljeberoende och höja sysselsättningen.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 109 BERIT HÖGMAN (s):

Fru talman! Jag tänker diskutera och debattera betänkande NU5, inte ärenden som kommer och som dessutom behandlas i annat utskott.

Till att börja med yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

I framtiden kan vi vänta oss att biltätheten i Kina och Indien är lika stor som i Norden. Redan om fem år kommer det att finnas över 700 miljoner bilar i världen. Detta faktum är både ett hot och en möjlighet. Hotet gäller förstas trafiksäkerhet, olyckor och dödsfall men naturligtvis också, som bland annat Håkan Larsson var inne på, de miljömässiga konsekvenserna av att det blir alltfler bilar i världen.

Möjligheten ligger förstås i det betänkandet handlar om, utveckling av miljövänliga bilar och andra bränslen. Detta är en överlevnadsfråga för vårt jordklot men också en enorm möjlighet för svensk fordonsindustri som 2003 stod för drygt 15 % av Sveriges totala varuexport och som sysselsatte med kringeffekter, som vi har hört, 400 000 personer.

Sedan 2000 finns det särskilda forsknings- och utvecklingsprogrammet Gröna bilen, där fordonsindustrins konkurrenskraft stärks genom utvecklande av nya miljövänliga lösningar. Programmet förlängs nu med två år.

Sedan Gröna bilen-programmet startade har 290 av projektets 500 statliga miljoner bundits i projektbeslut. Genom utveckling av fordon och fordonskomponenter med bättre miljöegenskaper påskyndas omställningen till en vägtrafik vars miljöpåverkan långsiktigt är hållbar och acceptabel.

Nu ökar försäljningen av miljöbilar. Var tionde såld bil är en miljöbil, får vi reda på via Bil Sweden. Det är en mycket större försäljning än vad Bil Sweden tidigare rapporterat om. Man hänvisar till att orsaken är ekonomiska incitament som befriande från trängselskatt, gratis parkering i många städer, sänkt förmånsvärde, att modellutbudet har börjat breddas, naturligtvis medvetna konsumenter och att det finns gott om tankställen åtminstone i städer.

Nu vill vi socialdemokrater fortsätta på den inslagna vägen. I höstens budget föreslår regeringen 200 miljoner årligen till utveckling av strategiska branscher, varav fordonsindustrin är en. Inom den närmaste tiden kommer ett utvecklingsprogram att presenteras för just fordonsindustrin.

Tänk att jag trodde att vi var överens om vikten av FoU-satsningar! Men så ser jag att alliansen saknar pengar till en sådan satsning i sin budget. I alliansens budget finns inga pengar till strategiska samarbetsavtal och utveckling av stora industribranscher i Sverige som faktiskt står för 600 000 arbetstillfällen eller 80 % av näringslivets satsningar på FoU eller 550 miljarder i exportinkomster.

Det går att författa motioner och stå i talarstolen och kritisera vår politik. Men egna idéer är det ont om, och anslag till det man önskar är det ännu mer ont om.

Sveriges starka position inom fordonsindustrin är just ett resultat av industriell tradition, skickliga företagare, duktiga medarbetare och en målmedveten politisk satsning, en sorts armkrok för utveckling där fordonsindustrin är ett jättebra exempel. Vi kan inte se något sådant ansvarstagande hos alliansen. Min fråga blir: Hur har ni egentligen tänkt? Har ni tänkt?

Anf. 110 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Sverige är i dag en ledande nation inom fordonsforskning. Framför allt vad gäller säkerhetshöjande åtgärder på fordon ligger Sverige mycket långt framme. På grund av Miljöpartiets framgångsrikt förda politik för att gynna förnybara bränslen har Sveriges fordonsindustri intagit en tätposition även på att producera bilar som kan drivas med förnybara drivmedel. Både Saab och Volvo har nyligen presenterat modeller som kan drivas med både etanol och bensin och alla blandningar av dessa bränslen. Sedan tidigare har Volvo även modeller som kan drivas på gas. En mycket viktig aspekt av fordonsutveckling saknas dock i stor utsträckning i svensk fordonsforskning – arbetet för att åstadkomma radikalt effektivare motorer och fordon.

För att vi ska kunna uppnå en hållbar utveckling globalt kan vi inte förlita oss på en lösning som baseras på att rika länder även fortsättningsvis behåller sina transportmönster och stora drivmedelsefterfrågan men köper alternativa bränslen från fattiga länder. Etanol från Brasilien kan möjligen för en tid försörja ett litet land som Sverige men kan inte erbjuda något svar på hur EU och resten av den industrialiserade världen ska minska sina utsläpp på längre sikt. Lika lite kan det vara en huvud-

saklig lösning att försöka tillfredsställa dagens stora drivmedelsförbrukning genom att producera inhemska förnybara bränslen.

I en värld med en växande befolkning och växande välstånd finns det växande konflikter om vad marken ska användas till. Den ska räcka till mat, finkemikalier, fibrer, energiråvaror för både el, värme, processbränslen och drivmedel, upprätthållande av biologisk mångfald samt livsviktiga ekosystemtjänster, däribland rent vatten och ren luft.

För att inte drivmedelstillverkning ska ta en orimligt stor andel av resurserna krävs därför en minskad trafik i rika länder och betydligt effektivare fordon i kombination med förnybara drivmedel. Vi behöver alltså både minska den totala förbrukningen av drivmedel och gå över till förnybara alternativ.

Miljöpartiet har mycket bestämt drivit kravet på att alternativa drivmedel ska finnas tillgängliga över hela landet och att det ska finnas tydliga incitament för att använda olika typer av miljöbilar och miljöbättre drivmedel. Skälen är att detta är positivt i sig, att det skapar olika tekniska valmöjligheter för framtiden. Vi vill visa på positiva alternativ när folk klagar över bränslepriserna.

Vi vill däremot inte binda upp oss för en enda lösning. Det är också helt klart att varken etanol, rapsolja eller biogas kan produceras inhemskt i de mängder som krävs för att ersätta all bensin, dieselolja och flygfotogen som används i dag. Vi behöver livaktig forskning och utveckling inom området.

Fossila drivmedel och motorer skiljer sig också inbördes åt. Dieselmotorn är effektivare än bensinmotorn, och det går åt mindre olja för att framställa dieselolja än bensin. Koldioxidutsläppen blir därför väsentligt mindre från dieseln. Nackdelen med dieselmotorer är att de släpper ut mer kväveoxider och partiklar, men tekniken utvecklas, och denna nackdel kan minska ytterligare med högre krav på drivmedlen.

En utvecklingsväg som har förespråkats av många parter är att gå över till syntetiskt producerade drivmedel som ersätter dagens bensin och diesel. Syntetiska drivmedel kan produceras både ur fossila råvaror som fossilgas och från förnybara råvaror via förgasning av biobränslen. De kräver ingen ny infrastruktur utan kan användas direkt i dagens mackar och motorer. Det förefaller också troligt att de i stor skala kan produceras till ungefär samma kostnad som vanlig bensin och dieselolja, särskilt om oljepriserna ligger högt. Det viktiga i drivmedelspolitiken är att skynda på den tekniska utvecklingen, låta många blommor blomma och att fort prova lovande lösningar på nischmarknader.

En av flera möjligheter att få in etanol på marknaden är låginblandning. Denna begränsas nu till 5 % av EU-direktiv. Denna gräns är omotiverad och bör oproblematiskt kunna höjas till åtminstone 10 %. Sverige bör verka för en ändring av direktivet. Både på grund av politiska beslut, där Miljöpartiet i hög grad har drivit utvecklingen, och på grund av de stigande oljepriserna har utsikterna för de förnybara drivmedlen dramatiskt förbättrats de senaste två åren.

Ett grundläggande mål för transportforskningen måste vara att minska den samlade förbrukningen av drivmedel genom effektivare motorer, sparsam körstil, bättre logistik, minskad trafik och omfördelning mellan trafikslagen. I ett längre perspektiv bör vi försöka påverka hur människor och varor rör sig genom medvetet samhällsbyggande och stadsplanering.

Genom Miljöpartiets försorg har anslagen till energiforskning nu ökat radikalt. Dessa nya resurser bör delvis användas för att öka forskningen kring hur personbilar kan göras betydligt mer energieffektiva. Redan i dag ser vi hur de höga oljepriserna gör att kunderna börjat efterfråga små och bränslesnåla bilmodeller i mycket stor omfattning.

Detta skapar stora problem för svensk fordonsindustri som varit dålig på att inrikta forskningen på lägre bränsleförbrukning. Det är därför samhällsekonomiskt mycket klokt att driva forskningen så att den koncentreras på effektivisering av motorer och fordon för att utvecklingen på fordonssidan ska fortsätta att röra sig åt rätt håll.

Internationellt finns många positiva exempel på hur stora tekniksprång har kunnat göras genom intensiv forskning. Över hela världen pågår en snabb övergång till hybridteknik, det vill säga fordon som drivs både av en förbränningsmotor och av en elmotor. Genom denna relativt enkla förändring kan bränsleförbrukningen i ett fordon sänkas med hälften. Japan ligger längst fram i denna teknikutveckling och USA är nu på väg att följa efter. Om Sverige ska ha en levande och ledande fordonsindustri i framtiden måste betydligt mer resurser satsas på övergång till hybridteknik och annan effektivisering av fordonen, annars riskerar Sverige att bli ohjälpligt frånåkt.

Dessutom kan jag lugna Krister Hammarbergh som egentligen pratade om ett annat betänkande. Det kommer att bli undantag för landsbygden i mackfrågan.

Anf. 111 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Klimatfrågan är vår tids största utmaning. Sedan slutet av 1800-talet har halten av koldioxid i atmosfären ökat med 80 %, och det är i-länderna som står för merparten. Nu krävs det långsiktiga, professionella och internationellt gångbara beslut för att man ska kunna komma till rätta med denna problematik. För tids vinnande ska jag nu bara punktvis räkna upp det som Folkpartiet vill betona.

Definitionen av miljöfordon och miljöbränslen får inte vara så snäv att den nya tekniken och nya alternativ inte kommer ut på marknaden.

Forskning och utveckling har nämnts. Det är viktigt, och det kan inte nog betonas. Det är också viktigt att öppna upp för en mångfald av lösningar. Också här ska många blommor blomma.

Vi ställer oss därför inte bakom det regelverk som redan har nämnts här i debatten och som begränsar just mångfalden. Vi befarar att en tvingande lag om alternativa drivmedel på mackar kan riskera att låsa marknaden vid en viss produkt så att det hämmar utvecklingen av bättre bränslen.

Som ett första steg är vi ändå positiva till att inblandning sker, inblandning av till exempel etanol eller RME, rapsmetylester. Det kan man ju använda i befintliga bilparker. Därför har vi vid ett antal tillfällen jagat på regeringen för att man ska besluta om ökad RME-inblandning i diesel från 2 till 5 %.

Vi har också sökt påverka regeringen att påskynda EU-processen för en ökad etanolinblandning till 10 %, och det nämndes också av föregående talare.

Fru talman! Vi har agerat mot det regelverk om parametrar rörande densitet och kokpunkt som inte har någon miljöbäring. Tvärtom hjälper det inte till att få fram något miljöalternativ.

Det är viktigt med teknikneutralitet, och det är därför som vi har ställt oss avvisande till att straffbeskatta diesel.

Vi har krävt en certifiering av alternativa drivmedel för att kunna säkerställa den totala miljönyttan, och vi har bland annat pekat på att en viss procent av etanolen är framställd ur eten som de facto är fossilt.

Fru talman! Det handlar om utveckling avseende både drivmedel och teknik. Här borde Sverige som en bilnation kunna inta en tätposition.

Ska klimatproblematiken lösas, ska vi nå upp till EU-direktivet och ska Sverige fortsätta att vara en ledande bilindustrination, då krävs det att vi tar ett helhetsgrepp så att det inte blir det oöverskådliga lapptäcke av skatter och regler som vi nu ser. Låt oss nu arbeta aktivt med de här frågorna.

Med det yrkar jag bifall till reservation 1.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 13 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.55 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

13 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UU3 Norden

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU4 Ett enklare förfarande vid inspektioner enligt konventionen om förbud mot kemiska vapen

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU2 Kulturmiljövård

Punkt 1 (Övergripande kulturarvs- och kulturmiljöfrågor)

1. utskottet
2. res. 1 (fp, m, kd, c)

Votering:

150 för utskottet

122 för res. 1

77 frånvarande

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 22 v, 11 mp, 1 -

För res. 1: 42 m, 39 fp, 21 kd, 18 c, 2 mp

Frånvarande: 28 s, 13 m, 9 fp, 12 kd, 6 v, 4 c, 4 mp, 1 -

Punkt 2 (Kulturarvets betydelse och inventering av kulturhistoriska miljöer)

1. utskottet

2. res. 2 (m)

3. res. 3 (c)

Förberedande votering:

52 för res. 2

19 för res. 3

200 avstod

78 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Cecilia Magnusson (m) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Huvudvotering:

213 för utskottet

41 för res. 2

18 avstod

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 1 m, 39 fp, 21 kd, 22 v, 13 mp, 1 -

För res. 2: 41 m

Avstod: 18 c

Frånvarande: 28 s, 13 m, 9 fp, 12 kd, 6 v, 4 c, 4 mp, 1 -

Punkt 8 (Den kyrkoantikvariska ersättningen)

1. utskottet

2. res. 4 (kd)

Votering:

226 för utskottet

24 för res. 4

20 avstod

79 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 39 m, 36 fp, 22 v, 13 mp, 1 -

För res. 4: 1 m, 1 fp, 21 kd, 1 c

Avstod: 1 m, 2 fp, 17 c

Frånvarande: 29 s, 14 m, 9 fp, 12 kd, 6 v, 4 c, 4 mp, 1 -

Carl-Axel Roslund (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 10 (Skydd för kyrkstäder)

1. utskottet
2. res. 7 (fp, m, kd, c)

Votering:

154 för utskottet

118 för res. 7

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 2 fp, 22 v, 13 mp, 1 -

För res. 7: 42 m, 37 fp, 21 kd, 18 c

Frånvarande: 28 s, 13 m, 9 fp, 12 kd, 6 v, 4 c, 4 mp, 1 -

Punkt 16 (Kostnadsansvaret för arkeologiska utgrävningar)

1. utskottet
2. res. 9 (fp, m, kd, c)

Votering:

152 för utskottet

120 för res. 9

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 22 v, 13 mp, 1 -

För res. 9: 42 m, 39 fp, 21 kd, 18 c

Frånvarande: 28 s, 13 m, 9 fp, 12 kd, 6 v, 4 c, 4 mp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU3 Spel- och lotterifrågor m.m.

Punkt 1 (Reglerad spelmarknad)

1. utskottet
2. res. 1 (m)
3. res. 2 (fp)
4. res. 4 (c)

Förberedande votering 1:

39 för res. 2

18 för res. 4

213 avstod

79 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

43 för res. 1

39 för res. 2

190 avstod

77 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
152 för utskottet
42 för res. 1
78 avstod
77 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 116 s, 22 v, 13 mp, 1 -
För res. 1: 42 m
Avstod: 39 fp, 21 kd, 18 c
Frånvarande: 28 s, 13 m, 9 fp, 12 kd, 6 v, 4 c, 4 mp, 1 -

Punkt 5 (Marknadsföring)

1. utskottet
2. res. 9 (fp)
Votering:
198 för utskottet
39 för res. 9
34 avstod
78 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 116 s, 40 m, 22 v, 18 c, 1 mp, 1 -
För res. 9: 39 fp
Avstod: 1 m, 21 kd, 12 mp
Frånvarande: 28 s, 14 m, 9 fp, 12 kd, 6 v, 4 c, 4 mp, 1 -

Punkt 7 (Spelberoende)

1. utskottet
2. res. 15 (v)
Votering:
128 för utskottet
23 för res. 15
120 avstod
78 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 115 s, 12 mp, 1 -
För res. 15: 22 v, 1 mp
Avstod: 1 s, 42 m, 39 fp, 21 kd, 17 c
Frånvarande: 28 s, 13 m, 9 fp, 12 kd, 6 v, 5 c, 4 mp, 1 -

Punkt 9 (Kasinet)

1. utskottet

2. res. 18 (kd)

3. res. 19 (v)

Förberedande votering:

26 för res. 18

36 för res. 19

209 avstod

78 frånvarande

Kammaren biträdde res. 19.

Huvudvotering:

214 för utskottet

35 för res. 19

22 avstod

78 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 42 m, 38 fp, 18 c

För res. 19: 22 v, 12 mp, 1 -

Avstod: 1 fp, 21 kd

Frånvarande: 28 s, 13 m, 9 fp, 12 kd, 6 v, 4 c, 5 mp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU5 Utveckling av nya bilmotorer och alternativa drivmedel

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp, kd)

3. res. 2 (c)

Förberedande votering:

105 för res. 1

18 för res. 2

149 avstod

77 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Maria Wetterstrand (mp) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

153 för utskottet

100 för res. 1

18 avstod

78 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 1 fp, 22 v, 13 mp, 1 -

För res. 1: 41 m, 38 fp, 21 kd

Avstod: 18 c

Frånvarande: 28 s, 14 m, 9 fp, 12 kd, 6 v, 4 c, 4 mp, 1 -

14 § Tilläggsdirektiv till Assistanskommittén

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2005/06:SoU7
Tilläggsdirektiv till Assistanskommittén.

Anf. 112 CATHERINE PERSSON (s):

Fru talman! Likhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet ska främjas. Den enskilde ska få möjlighet att leva som andra. Det ska vara god kvalitet. Ja, det är några av de mål som anges i LSS, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Lagen gäller sedan 1994, precis som LASS, lagen om assistansersättning. Den anger föreskrifter om ersättning från allmänna medel till vissa funktionshindrade för kostnader för personlig assistans, i dagligt tal kallad assistansersättning.

LSS och LASS är två lagar som har betytt och betyder oerhört mycket för många personer med funktionshinder och deras anhöriga. Det innebär också att alla vi andra får möjlighet att träffa, umgås med och arbeta tillsammans med personer med funktionshinder på ett sätt som inte var möjligt före LSS och LASS genomförande.

Dessa båda lagar har gällt sedan 1994. Reformen hade inledningsvis en del tillämpningsproblem. Den var också kraftigt felbudgeterad, och kostnaderna ökade dramatiskt, bland annat helt enkelt därför att fler timmar togs ut än man hade räknat med. Man hade varit naiv nog att tro att efterfrågan inte skulle öka när personer med omfattande funktionshinder faktiskt fick möjlighet att leva ett liv som många av oss andra gör utan att tänka på det. Det fanns också en överströmning av tidiga kommunala insatser som blev statliga assistanstimmar. Sedan dess har många miljarder tillförts för att säkerställa reformens syfte. LSS och LASS har också fått både ris och ros.

Det fanns, som jag nyss nämnde, inledningsvis en del tillämpningsproblem, och en del nya har tillkommit. En del kvarstår, och en del har vi naturligtvis löst. Trots det bedömer jag att den generella uppfattningen, både från personer med funktionshinder och från handikapporganisationer men också från oss som på olika sätt är aktiva på det här området, är att detta är värdefulla lagar.

Stat och kommun har båda ett ansvar, både för finansiering och för genomförande. Likaväl som reformens värde är väl känt, lika omfattande har på senare år debatten om finansieringen blivit. I takt med ökade kostnader för både stat och kommuner ökar också kraven i huvudsak från kommunsektorn på ett samlat statligt kostnadsansvar.

Fru talman! Sommaren 2004 beslutade regeringen att tillkalla en parlamentarisk kommitté, Assistanskommittén, för att göra en bred översyn av personlig assistans enligt lagarna LSS och LASS. Enligt direktiven ska kommittén bland annat kartlägga och analysera konsekvenserna av det gemensamma finansieringsansvar som staten och kommunerna har för den personliga assistansen.

I september 2005 inkom en skrivelse från företrädare för Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet om att Assistanskommittén bör få ett utökat uppdrag gäl-

lande utredning avseende för- och nackdelar med ett samlat statligt kostnadsansvar.

Fru talman! Mot bakgrund av den omfattande debatt som förs i frågan och det jag nyss har redogjort för är det ett enigt utskott som anser att regeringen i tilläggsdirektiv bör ge Assistanskommittén i uppdrag att analysera och redovisa för- och nackdelar med ett samlat kostnadsansvar och ansvar för en och samma huvudman, i det här fallet staten, avseende personlig assistans.

I sammanhanget vill jag betona att det är viktigt att det blir just för- och nackdelar i vid bemärkelse. Jag vill också särskilt erinra om att demokrati- och medborgarperspektivet är grundbulten i handikappolitiken.

Fru talman! Till sist vill jag yrka bifall till förslaget i socialutskottets betänkande nr 7 innevarande riksmöte.

Anf. 113 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Vi från Folkpartiet är glada över att vi i dag har ett enigt utskott som tar det här steget. När vi beslutade om utredningen om assistansersättning och översynen som vi också tycker var väldigt viktig ville vi bland annat från Folkpartiet att man också skulle titta på finansieringen. Därför välkomnar vi att vi har fått ett enigt utskott här i dag.

Det här grundar sig naturligtvis i något som vi ofta upplever, inte minst i förhållanden med funktionshindrade, nämligen att de upplever att de till och med kan bli kränkta i den egna kommunen på så sätt att de får omtalat för sig hur mycket de kostar och att man får dra in på andra verksamheter bara för att de ska få sin personliga assistans. Kommun- och landstingsförbundet tycker ju också att det ska vara ett statligt finansieringsansvar för detta.

Man kan alltid diskutera om det inte då är möjligt att man skulle kunna ha det så som vore naturligt, det vill säga att varje kommun står för sina medborgare. Det vore ju önskvärt att man skulle kunna ha det på det viset, men för vissa kommuner blir det här en väldigt stor belastning, och därför tycker vi att vi bör titta på för- och nackdelar med ett tillbakaförande av kostnadsansvaret, som ju för de 20 timmarna tidigare låg på staten men sedan överfördes till kommunerna.

Det här är en så viktig reform att vi måste slå vakt om den, och det känner jag att vi gör här i riksdagen. Vi slår vakt om assistansreformen. Det är oerhört viktigt att vi får den här biten så att vi också i framtiden kan säga: Det här är någonting som ska bestå. Det är ingenting som ska ifrågasättas, utan det här ska vara det som gäller.

Jag skulle, fru talman, vilja citera några rader ur ett brev som jag fick för några veckor sedan. Jag har tillåtelse att citera det här.

”Hej Kerstin! Var du och lyssnade på honom i somras?” Med ”honom” menas Ulf Lundell. Jag fick också inträdesbiljetten med i brevet. ”Om inte – så är det kanske en åldersfråga? (Mamma tog en cykeltur förbi Lögarängen ...” – det här var i Västerås – ”... den kvällen och sade att hon tyckte det lät förfärligt) Men jag tyckte det var häftigt, tur att jag hade en ung assistent med mig så upplevde vi det tillsammans. Det tog lång tid att somna sen på kvällen men det var det värt. Jag tog igen det på morgonen efter ...”

Jag tycker att det här i väldigt hög grad illustrerar vad en ung människa som är helt beroende av all hjälp kan få vara med om och få ha ett liv

lika normalt som andra unga människor i den här åldern: att få gå på en konsert, att få göra det tillsammans med en jämnårig och att kunna få uppleva det på det här viset, vilket kanske inte hade varit möjligt om personen inte hade haft den här personliga assistenten.

Jag ska inte säga mycket mer, fru talman, därför att vi är väldigt överens om det här. Jag slutar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 114 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Ja, också jag och Kristdemokraterna är glada över det här initiativet och att ett enigt utskott står bakom den här mycket viktiga frågan. Vi vet ju alla att syftet med personlig assistans är att den som är funktionshindrad ska kunna leva ett självständigt och oberoende liv. Då är det viktigt för alla funktionshindrade att känna att det här också långsiktigt är garanterat att fortsätta.

Vi vet nu att sedan det blev 20 timmar och kommunen skulle betala har det blivit en ganska stor kostnad för vissa kommuner. Då blir det naturligtvis så med ekonomin att det kan kännas lite osäkert, men det är viktigt att det inte blir så. Jag tycker också att det egentligen hör till när man gör en bred översyn att man har med huvudmannaskapsfrågan och den långsiktiga finansieringen. Nu är det bra att vi kan ge regeringen detta till känna, och jag hoppas att regeringen snabbt kan ge tilläggsdirektiv till den kommitté som sitter nu, allt för att den enskilde funktionshindrade ska kunna få en långsiktig trygghet med assistansersättningen. Med det yrkar jag bifall till förslaget i det liggande betänkandet.

Anf. 115 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Det har gått tio år sedan rätten till personlig assistans infördes. Människor med omfattande funktionshinder har nu helt nya möjligheter att leva som andra, att klara sitt dagliga liv hemma och delta i samhällslivet. Genom att själva få bestämma vem som ska utföra assistansen har de assistansberättigade fått klart ökad makt över sina liv.

Nu pågår i Assistanskommittén en översyn av assistansreformen. Utgångspunkten är att rätten till personlig assistans ligger fast, men det behövs åtgärder för att göra reformen stabil och hållbar också på lång sikt. Vi presenterar ett första delbetänkande i slutet av november.

När riksdagen beställde en parlamentarisk utredning av regeringen, och även i andra sammanhang, har Centerpartiet och övriga allianspartier förordat att även det delade huvudmannaskapet bör analyseras och att för- och nackdelar med ett samlat kostnadsansvar, och ett samlat huvudmannaskap för personlig assistans, det vill säga staten, redovisas. Det betyder i klartext att staten tar över kommunernas kostnader för assistansersättning till personer med funktionshinder.

Det finns en rad exempel och en rad problem som tagits upp för att motivera en sådan översyn. Det är naturligtvis inte invändningsfritt, men enligt min och Centerpartiets uppfattning är det att föredra om vi vill värna och utveckla en mycket viktig reform.

Från Socialdemokraternas sida har det hittills inte varit önskvärt att utreda huvudmannaskapsfrågan – av ideologiska skäl har ansvarigt statsråd sagt. När vi debatterade frågan drog Catherine Persson till och med till med argumentet att det handlade om utredningsresurser vid det till-

fället. Det fanns en allmänt motvillig inställning således. Men genom att Miljöpartiet och Vänsterpartiet nu tagit steg i riktning mot vad vi hela tiden förordat står ett enigt utskott bakom en begäran om ett tilläggsdirektiv. Det tycker jag är bra.

Jag yrkar härmed bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 116 JAN LINDHOLM (mp):

Fru talman! Miljöpartiets ledamot i Assistanskommittén väckte i somras i vår partistyreelse frågan om ett ökat uppdrag för kommittén beträffande ett samlat statligt kostnadsansvar. De nappade genast på förslaget, och vi presenterade idén på en presskonferens den 17 augusti. Sedan visade det sig att det fanns flera partier som ville sluta upp bakom förslaget, och nu står vi här.

Detta visar att det även inom politiken kan gå snabbt när alla är överens om problembilden, om hur det ser ut och vad som måste göras. Det gäller framför allt när det är enkelt att fatta beslutet, vilket det är i detta fall. Det svåra beslutet kommer när och om vi får förslag till någon sorts lösning från kommittén.

Det är naturligtvis viktigt att reformen om personlig assistans vårdas omsorgsfullt. Det har i massmedierna förekommit en hel del misskreditering av den, och därför är det viktigt att verkligen vårda den. Det är en av de viktigaste reformerna på funktionshinderområdet. Den ger den enskilda individen förutsättningar till en helt annan livskvalitet och frihet.

Jag har förstått att det i Assistanskommittén finns stor samsyn kring frågan, och då ska det inte behöva ta särskilt lång tid. Inte heller tror jag att det finns så mycket mer att orda om den i den här debatten. Jag vill därför instämma med tidigare talare och yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 117 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Fru talman! Många har vittnat om betydelsen av den här reformen, och jag kan bara instämma i det. Den statliga reformen av handikappolitiken för de funktionshindrade kom under den borgerliga regeringen. Sedan såg vi den tyvärr nedmonteras bit för bit under 90-talet då kommunerna fick överta den delen av lagen om stöd och service som gäller de personliga assistenterna. Vi ser hur kommunerna går på knäna när det gäller ersättningen. De har inte fått kompensation för de verkliga kostnaderna. Catherine Persson började också med att säga att reformen till att börja med var underfinansierad – och det var den – men vi har på olika sätt rättat till den.

Jan Lindholm sade att Miljöpartiet höll en presskonferens den 17 augusti och att de är glada att alla är med på förslaget. Jag ska inte gå in på det. Vi ska i stället ha en glädjens dag för nu har vi ett enigt utskott som vill ge ett sista tilläggsdirektiv till utredningen. Jag vill bara påminna Jan Lindholm om att jag i början av augusti hade en debatt i Studio Ett med Berit Andnor där jag sade att det första vi tänker göra när socialutskottet sammanträder i höst är att ta initiativ till detta.

Vi behöver inte orda mer om det, men Berit Andnor var i alla fall klart emot det. Därför är jag glad och tacksam över att Socialdemokraterna nu ändrat sig så att vi har ett enigt utskott. Jag tror att detta kommer att bli väldigt bra.

Jag yrkar bifall till socialutskottet förslag i betänkande SoU7.

Anf. 118 CATHERINE PERSSON (s):

Fru talman! Som politiker har jag insett att man aldrig riktigt vet vad som komma skall. Det händer i många typer av arbete och uppdrag.

Jag trodde att det fanns en samsyn och ett sätt att förhålla sig i det betänkande som vi nu har framför oss och som det är avsikten att riksdagen ska fatta beslut om. Men icke så, kan jag konstatera. Det är tråkigt att man söker strid i den här frågan när det faktiskt finns ett enigt utskott som är berett att föreslå regeringen att komma med ett tilläggsdirektiv till Assistanskommittén.

Jag vet att jag tidigare sagt att jag inte anser att utredning är det mest primära när det gäller gemensamt statligt kostnadsansvar på det här området. Och jag minns mycket väl att jag fick en fråga från en av Centerpartiets företrädare. Jag minns också vad jag svarade på frågan huruvida jag var beredd att någonsin diskutera ett statligt huvudmannaskap. Jag sade vid det tillfället att jag lärt mig att aldrig utesluta någonting. Man kan säkert leta fram det protokollet om man verkligen vill.

Jag tror fortfarande att det finns ett gott skäl till varför vi har ett delat huvudmannaskap. Det finns ett medborgarskapsperspektiv, vilket jag avslutade mitt tidigare anförande med. Icke desto mindre finns det, som jag också framförde, en omfattande kritik. Därför får man vara lite pragmatisk. Det finns många partier som vill utreda frågan. Det finns också många kommuner som anser att det bör vara på ett annat sätt. I stället för att söka strid i frågan vill jag utifrån det vi sett säga: Låt ett enigt utskott gå till regeringen och be dem uppmana Assistanskommittén att utreda frågan!

Vi skulle kunna ha en lång debatt, Cristina Husmark Pehrsson, om huruvida man kunde ha finansierat reformen och så vidare, men det är inte avsikten med det tillkännagivande som vi nu gör till regeringen. Detta är inte bra för samarbetet i socialutskottet, när vi försöker få ett enigt utskott.

Jag yrkar bifall till socialutskottets förslag i betänkandet.

Anf. 119 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Här fanns det tydligen väldigt ömma tår. Det jag gjorde var att ge en historiebereskrivning, en beskrivning av det som hittills varit Socialdemokraternas inställning från statsrådsnivå till Catherine Persson-nivå. Sedan gav jag en bild av vad som hänt och hur ärendet växt fram. Jag avslutade med att säga att det är jättebra att vi kunnat enas om att lägga fram ett förslag om ett tilläggsdirektiv.

Det är inte fråga om någon kritik, och det behöver inte finnas några ömma tår. Det var en ren historiebereskrivning av en glad Johansson och en glad representant för dem som hittills inte fått stöd för detta krav. Ta det som en positiv kommentar!

Anf. 120 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag uppfattade inte att det fanns någon fråga från Johansson utan snarare en åsiktsförklaring, igen. Vi får väl se vem som är gladast när det här är över. Men det viktigaste är att man försöker utreda frågan från de utgångspunkter som gäller nationella handlingsplanen och att det blir på bästa sätt för personer med funktionshinder.

Sedan, vid det tillfället, kan vi ta en debatt om vem som har de bästa förslagen när det gäller personer med funktionshinder. Och då är det kanske inte bara Johanssons och mitt parti som vill vara med i den debatten. Det har också andra gjort anspråk på tidigare.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 oktober.)

Prot. 2005/06:17
19 oktober

*Tilläggsdirektiv till
Assistanskommittén*

15 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2005/06:26 till justitieutskottet

Motioner
2005/06:Kr1–Kr10 till kulturutskottet
2005/06:Bo2–Bo6 till bostadsutskottet
2005/06:Sf1–Sf4 till socialförsäkringsutskottet
2005/06:N2 och N3 till näringsutskottet

16 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Propositioner
2005/06:10 En effektivare prövning av hyres- och arrendeärenden
2005/06:16 Skyldighet att tillhandahålla förnybara drivmedel
2005/06:21 Förändring i sexmånadersregeln för sjömän, m.m.
2005/06:22 Skattefrågor med anledning av tjänstepensionsdirektivet
2005/06:25 Följändringar med anledning av ny aktiebolagslag, m.m.
2005/06:29 Utvidgad användning av DNA-tekniken inom brottsbekämpningen m.m.
2005/06:32 Stöd för konvertering av oljeuppvärmningssystem i bostadshus

Skrivelser
2005/06:18 Migration och asylpolitik
2005/06:23 Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning

17 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 19 oktober

2005/06:48 av *Anne-Marie Ekström* (fp) till socialminister Berit Andnor
Lagen om bostadsbidrag

2005/06:49 av *Åsa Torstensson* (c) till näringsminister Thomas Östros
Näringspolitik för tjänstesektorn

2005/06:50 av *Carl B Hamilton* (fp) till statsrådet Barbro Holmberg
Flyktingpolitik i ljuset av flyktingarna till spanska Melilla och Ceuta

2005/06:51 av *Alice Åström* (v) till justitieminister Thomas Bodström
Pepparsprej i kriminalvården

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 25 oktober.

18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 19 oktober

2005/06:169 av *Henrik von Sydow* (m) till näringsminister Thomas Östros

Regeringens syn på Lettlands EU-medlemskap

2005/06:170 av *Erling Wälivaara* (kd) till finansminister Pär Nuder
Konverteringsstöd för byte av uppvärmningssystem i småhus

2005/06:171 av *Jeppé Johnsson* (m) till försvarsminister Leni Björklund
Marinens utbildning av säkerhetsoldater

2005/06:172 av *Birgitta Ohlsson* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds
Stöd för Burmaresolution i FN:s säkerhetsråd

2005/06:173 av *Cecilia Wigström* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds
Utbildning av irakiska soldater

2005/06:175 av *Ewa Thalén Finné* (m) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin

Risk för effektbrist

2005/06:176 av *Torsten Lindström* (kd) till utrikesminister Laila Freivalds

Sveriges kulturella utbyte med Vitryssland

2005/06:177 av *Christina Nenes* (s) till justitieminister Thomas Bodström

Rättspsykiatrisk vård och utvisning

2005/06:178 av *Carina Hägg* (s) till näringsminister Thomas Östros
Statliga företag och Svenskt Näringsliv

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 25 oktober.

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 19 oktober

2005/06:93 av *Anita Brodén* (fp) till finansminister Pär Nuder
Momsregler för lätta lastbilar

2005/06:95 av *Torsten Lindström* (kd) till utbildnings- och kulturminister
Leif Pagrotsky

Fusk bland högskolestudenter

2005/06:96 av *Henrik S Järrel* (m) till statsrådet Ibrahim Baylan
Friskolor

2005/06:102 av *Margareta Pålsson* (m) till socialminister Berit Andnor
Försäkringskassans ansvar för rehabilitering

2005/06:106 av *Ann-Christin Ahlberg* (s) till socialminister Berit Andnor
Regelsystem vid bostadsbidrag

2005/06:107 av *Jan Emanuel Johansson* (s) till jordbruksminister Ann-
Christin Nykvist

Tillsyn av katter

2005/06:110 av *Marita Aronson* (fp) till statsrådet Ylva Johansson
Äldresäkerhetsdelegation

2005/06:112 av *Gudrun Schyman* (-) till statsrådet Jens Orback
Jämställdhet i näringslivsfrågor

2005/06:115 av *Lilian Virgin* (s) till finansminister Pär Nuder
Flygskatten och regionalpolitiken

2005/06:118 av *Rolf Gunnarsson* (m) till försvarsminister Leni Björk-
lund

Besök på Älvdalens skjutfält

2005/06:122 av *Maria Larsson* (kd) till näringsminister Thomas Östros
Småföretag och offentlig upphandling

2005/06:123 av *Gudrun Schyman* (-) till näringsminister Thomas Östros
Genuskrav inom fordonsindustrin

2005/06:124 av *Gudrun Schyman* (-) till utbildnings- och kulturminister
Leif Pagrotsky

Jämställdheten inom statens FOU-satsningar

2005/06:125 av *Martin Andreasson* (fp) till socialminister Berit Andnor
Statliga tjänstepensionsförmåner

2005/06:127 av *Chatrine Pålsson* (kd) till statsrådet Ibrahim Baylan
Särskolan

2005/06:129 av *Anne Marie Brodén* (m) till statsrådet Ylva Johansson
Kvinnors rätt till bröstcancervård

2005/06:131 av *Bertil Kjellberg* (m) till näringsminister Thomas Östros
Regelförenkling för företag

2005/06:134 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till statsrådet Ylva Johansson
Gramnegativa bakterier

2005/06:135 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till statsrådet Morgan Johansson
Självordsförsök bland fosterhemsbarn

2005/06:136 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till statsrådet Ylva Johansson
Brist på kunskap om hepatit C i vården

2005/06:140 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till statsrådet Ibrahim Baylan
Högstadielävers läsande

2005/06:141 av *Marie Wahlgren* (fp) till statsminister Göran Persson
Sekretariat för EU:s Innovative Medicines-initiativ

2005/06:142 av *Torsten Lindström* (kd) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky

40 timmars studievecka

2005/06:143 av *Torsten Lindström* (kd) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky

Rättelse av högskolebetyg och omprövning av högskolebetyg

2005/06:144 av *Torsten Lindström* (kd) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky

Disciplinätgården ”avstängning från prov”

2005/06:145 av *Torsten Lindström* (kd) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky

Rätt till examensbevis inom två månader

2005/06:146 av *Torsten Lindström* (kd) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky

Lokala författningssamlingar i högskolorna

2005/06:147 av *Torsten Lindström* (kd) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky

Högskolornas rätt att besluta om regler

2005/06:148 av *Torsten Lindström* (kd) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky

Verket för högskoleservices (VHS) juridiska service

2005/06:149 av *Gunnar Axén* (m) till vice statsminister Bosse Ringholm
Brottslighet på statliga kasinon

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 25 oktober.

20 § Kammaren åtskildes kl. 16.42.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till ajourneringen kl. 10.57,
av förste vice talmannen därefter till och med 10 § anf. 62 (delvis),
av talmannen därefter till och med 11 § anf. 98 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LISBET HANSING ENGSTRÖM

/Monica Gustafson

1 § Val av ledamöter i Nordiska rådets svenska delegation	1
2 § Val av suppleanter i Nordiska rådets svenska delegation	2
3 § Justering av protokoll.....	2
4 § Anmälan om kompletteringsval till kulturutskottet	2
5 § Meddelande om allmän debattimme	3
6 § Norden	3
Utrikesutskottets betänkande 2005/06:UU3	3
Anf. 1 BIRGITTA AHLQVIST (s).....	3
Anf. 2 GABRIEL ROMANUS (fp).....	5
Anf. 3 AGNE HANSSON (c).....	7
Anf. 4 ANITA JOHANSSON (s).....	8
Anf. 5 LARS WEGENDAL (s).....	10
Anf. 6 GABRIEL ROMANUS (fp) replik	12
Anf. 7 LARS WEGENDAL (s) replik.....	12
Anf. 8 GABRIEL ROMANUS (fp) replik	13
Anf. 9 LARS WEGENDAL (s) replik.....	13
Anf. 10 AGNE HANSSON (c) replik	13
Anf. 11 LARS WEGENDAL (s) replik.....	14
Anf. 12 AGNE HANSSON (c) replik	14
Anf. 13 LARS WEGENDAL (s) replik.....	15
Anf. 14 KENT OLSSON (m).....	15
Anf. 15 RUNAR PATRIKSSON (fp)	16
Anf. 16 LARS WEGENDAL (s) replik.....	18
Anf. 17 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik	19
Anf. 18 LARS WEGENDAL (s) replik.....	19
Anf. 19 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik	20
Anf. 20 ANITA JOHANSSON (s) replik.....	20
Anf. 21 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik	20
Anf. 22 ANITA JOHANSSON (s) replik.....	21
Anf. 23 TUVE SKÅNBERG (kd).....	21
Anf. 24 LENNART KOLLMATS (fp).....	23
Anf. 25 GABRIEL ROMANUS (fp) replik	24
(Beslut fattades under 13 §.).....	24
7 § Ett enklare förfarande vid inspektioner enligt konventionen om förbud mot kemiska vapen.....	24
Utrikesutskottets betänkande 2005/06:UU4	24
(Beslut fattades under 13 §.).....	24
8 § Kulturmiljövård.....	25
Kulturutskottets betänkande 2005/06:KrU2	25
Anf. 26 LARS WEGENDAL (s).....	25
Anf. 27 KENT OLSSON (m).....	25
Anf. 28 CECILIA WIKSTRÖM (fp).....	27
(forts. 10 §).....	29
Ajournering.....	29
Återupptagna förhandlingar	29

9 § Aktuell debatt: De äldres situation i Sverige.....	29
Anf. 29 MARIA LARSSON (kd).....	29
Anf. 30 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	30
Anf. 31 MARIA LARSSON (kd).....	33
Anf. 32 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m)	34
Anf. 33 ERIK ULLENHAG (fp).....	35
Anf. 34 INGRID BURMAN (v).....	37
Anf. 35 KENNETH JOHANSSON (c)	38
Anf. 36 JAN LINDHOLM (mp)	40
Anf. 37 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	41
Anf. 38 MARIA LARSSON (kd).....	42
Anf. 39 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m)	43
Anf. 40 ERIK ULLENHAG (fp).....	44
Anf. 41 INGRID BURMAN (v).....	45
Anf. 42 KENNETH JOHANSSON (c)	45
Anf. 43 JAN LINDHOLM (mp)	46
Anf. 44 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	46
Anf. 45 MARIA LARSSON (kd).....	47
Anf. 46 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	48
10 § (forts. från 8 §) Kulturmiljövård (forts. KrU2)	49
Anf. 47 GUNILLA TJERNBERG (kd).....	49
Anf. 48 BIRGITTA SELLÉN (c).....	50
Anf. 49 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s)	52
Anf. 50 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik	54
Anf. 51 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s) replik	54
Anf. 52 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik	55
Anf. 53 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s) replik	55
Anf. 54 KENT OLSSON (m) replik	55
Anf. 55 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s) replik	56
Anf. 56 KENT OLSSON (m) replik	56
Anf. 57 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s) replik	57
Anf. 58 CECILIA WIKSTRÖM (fp) replik	57
Anf. 59 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s) replik	57
Anf. 60 CECILIA WIKSTRÖM (fp) replik	58
Anf. 61 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s) replik	58
Anf. 62 BIRGITTA SELLÉN (c) replik	59
Anf. 63 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s) replik	59
Anf. 64 BIRGITTA SELLÉN (c) replik	59
Anf. 65 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s) replik	60
Anf. 66 MIKAEL JOHANSSON (mp)	61
Anf. 67 LARS-IVAR ERICSON (c).....	61
Anf. 68 NINA LUNDSTRÖM (fp).....	62
Anf. 69 JÖRGEN JOHANSSON (c).....	63
Anf. 70 LENNART HEDQUIST (m)	64
Anf. 71 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s) replik	65
Anf. 72 LENNART HEDQUIST (m) replik	65
(Beslut fattades under 13 §.)	66
11 § Spel- och lotterifrågor m.m.....	66

Kulturutskottets betänkande 2005/06:KrU3	66
Anf. 73 NIKOS PAPADOPOULOS (s)	66
Anf. 74 KENT OLSSON (m)	67
Anf. 75 HANS BACKMAN (fp)	69
Anf. 76 GUNILLA TJERNBERG (kd)	71
Anf. 77 SIV HOLMA (v)	73
Anf. 78 KENT OLSSON (m) replik	75
Anf. 79 SIV HOLMA (v) replik	75
Anf. 80 KENT OLSSON (m) replik	75
Anf. 81 SIV HOLMA (v) replik	76
Anf. 82 LARS-IVAR ERICSON (c)	76
Anf. 83 LARS WEGENDAL (s)	78
Anf. 84 KENT OLSSON (m) replik	80
Anf. 85 LARS WEGENDAL (s) replik	81
Anf. 86 KENT OLSSON (m) replik	81
Anf. 87 LARS WEGENDAL (s) replik	82
Anf. 88 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik	82
Anf. 89 LARS WEGENDAL (s) replik	83
Anf. 90 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik	83
Anf. 91 LARS WEGENDAL (s) replik	84
Anf. 92 HANS BACKMAN (fp) replik	84
Anf. 93 LARS WEGENDAL (s) replik	85
Anf. 94 HANS BACKMAN (fp) replik	85
Anf. 95 LARS WEGENDAL (s) replik	85
Anf. 96 LARS-IVAR ERICSON (c) replik	86
Anf. 97 LARS WEGENDAL (s) replik	86
Anf. 98 LARS-IVAR ERICSON (c) replik	86
Anf. 99 LARS WEGENDAL (s) replik	87
Anf. 100 MIKAEL JOHANSSON (mp)	87
Anf. 101 BIRGITTA SELLÉN (c)	88
Anf. 102 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp)	90
(Beslut fattades under 13 §.)	91
12 § Utveckling av nya bilmotorer och alternativa drivmedel.....	91
Näringsutskottets betänkande 2005/06:NU5	91
Anf. 103 KRISTER HAMMARBERGH (m)	91
Anf. 104 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp)	93
Anf. 105 MIKAEL OSCARSSON (kd)	94
Anf. 106 TREDJE VICE TALMANNEN	95
Anf. 107 MIKAEL OSCARSSON (kd)	95
Anf. 108 HÅKAN LARSSON (c)	95
Anf. 109 BERIT HÖGMAN (s)	96
Anf. 110 INGEGERD SAARINEN (mp)	97
Anf. 111 ANITA BRODÉN (fp)	99
(Beslut fattades under 13 §.)	100
Ajournering.....	100
Återupptagna förhandlingar	100
13 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	100

UU3 Norden.....	100
UU4 Ett enklare förfarande vid inspektioner enligt konventionen om förbud mot kemiska vapen	100
KrU2 Kulturmiljövård.....	100
KrU3 Spel- och lotterifrågor m.m.	102
NU5 Utveckling av nya bilmotorer och alternativa drivmedel	104
14 § Tilläggsdirektiv till Assistanskommittén	105
Socialutskottets betänkande 2005/06:SoU7	105
Anf. 112 CATHERINE PERSSON (s)	105
Anf. 113 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp).....	106
Anf. 114 CHATRINE PÅLSSON (kd)	107
Anf. 115 KENNETH JOHANSSON (c)	107
Anf. 116 JAN LINDHOLM (mp)	108
Anf. 117 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m)	108
Anf. 118 CATHERINE PERSSON (s)	109
Anf. 119 KENNETH JOHANSSON (c) replik	109
Anf. 120 CATHERINE PERSSON (s) replik	109
(Beslut skulle fattas den 26 oktober.).....	110
15 § Hänvisning av ärenden till utskott	110
16 § Bordläggning.....	110
17 § Anmälan om interpellationer	110
18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	111
19 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	112
20 § Kammaren åtskildes kl. 16.42.	113

Elanders Gotab, Stockholm 2005